

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE SAPNA ZA PERIOD 2014. - 2020.

S A P N A

Sapna, juni 2015. godine

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE SAPNA 2014.-2020. GODINA

ZA OPĆINU SAPNAOPĆINSKI NAČELNIK:

Ismet Omerović dipl. ing. maš.

Autori saradnici:

Dr sc. Nusret Hamidović

Dr sc. Jusuf Omerović

Mr sc. Salih Omerović

Mirnes Gušić dipl. pedagog-psiholog

KOMISIJA ZA IZRADU STRATEGIJE RAZVOJA OPĆINE SAPNA

2014. – 2020. GODINA

- 1. doc. dr. Nusret Hamidović - predsjednik**
- 2. Mirnes Gušić, dipl. pedagog-psiholog - predsjedavajući vijeća**
- 3. Ismet Omerović, dipl. ing.maš.- općinski načelnik**
- 4. Ćamil Ahmetović, dipl.inž.rud. – član**
- 5. mr.sc. Salih Omerović- član**
- 6. mr.sc. Muharem Hasanović- član**
- 7. mr.sc. Ajka Hasanović- član**
- 8. mr. Fatima Gušić – član**
- 9. Fehrudin Selimović, dipl.ing.građ. – član**
- 10. Hasidin Hodžić, dipl.ing.poljop.- član**
- 11. mr.Admir Selimović – član**
- 12. dr sc.Jusuf Omerović- prof.-član**
- 13. Bahira Husejnović, ing.šum.- član**
- 14. Elvir Garibović, dipl.ecc – član**
- 15. Husejn Jusić , ing.geologije – član**
- 16. Tahira Omerović, dipl.ecc- član**
- 17. Elvis Husejnović, dipl.ecc- član**
- 18. Fadil Poljaković, dipl.ing.maš.- član**
- 19. Mihajlo Ilić, nastavnik- član**
- 20. Mirsad Muhamedbegović, prof. – član**
- 21. Musa Smajlović, ecc.- član**
- 22. Sadija Mustafić - član**
- 23. Hazim Smajlović- član**

SAPNA, Maj 2015. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	13
1.1. Učesnici – u izradi (timovi)	13
1.2. Proces izrade strategije	15
1.3. Metodologija	16
1.4. Struktura dokumenta	17
2. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA	18
2.1. Historijski razvoj općine Sapna	18
2.2. Geografski položaj i prirodni resursi.....	20
2.2.1. Osnovne geografske karakteristike općine	20
2.2.2. Geološke i geomorfološke karakteristike	20
2.2.3. Klimatske karakteristike	22
2.2.4. Prirodni resursi	22
2.2.4.1. Vode.....	22
2.2.4.2. Zrak	23
2.2.4.3. Tlo, biljni i životinjski svijet	23
2.2.4.4. Šume	23
2.2.5. Demografske karakteristike.....	25
2.2.5.1. Demografska slika općine	25
2.2.5.2. Kretanja stanovništva	25
2.2.5.3. Strukture stanovništva	26
2.3. Ekonomija općine Sapna	30
2.3.1. Osnovni pokazatelji ekonomskog razvoja Općine Sapna	30
2.3.1.1. Bruto društveni proizvod.....	30
2.3.1.2. Plaće	31
2.3.1.3. Stanje uvoza i izvoza	32
2.3.2. Struktura ekonomije općine Sapna.....	33

2.3.2.1.	Analiza stanja.....	33
2.3.2.2.	Registar poljoprivrednih gazdinstava	35
2.3.2.3.	Zaposlenost po vrstama djelatnosti na području općine Sapna	37
2.4.	Budžet Općine Sapna.....	39
2.5.	Lokalna uprava i njeni partneri.....	42
2.5.1.	Analiza stanja općinske uprave	43
2.5.2.	Šema unutrašnje organizacije	45
2.5.3.	Kadrovska osposobljenost općinske administracije	47
2.5.4.	Opremljenost općinske administracije.....	49
2.5.5.	Javnost rada.....	50
2.6.	Nevladine organizacije i udruženja građana	50
2.7.	Javne ustanove i poslovnice	53
2.7.1.	Javna ustanova Centar za socijalni rad Sapna	53
2.7.2.	Poslovnice.....	53
2.7.3.	Mjesne zajednice	54
2.7.4.	Zdravstvo	57
2.7.5.	Obrazovanje.....	57
2.7.5.1.	Predškolsko i osnovno obrazovanje	57
2.7.5.2.	Srednjoškolsko obrazovanje	58
2.7.5.3.	Stipendiranje učenika i studenata	59
2.7.6.	Sport i rekreacija.....	60
2.7.7.	Socijalna zaštita	61
2.7.8.	Vjerski objekti	64
2.8.	Infrastruktura i stanje okoliša.....	65
2.8.1.	Analiza stanja saobraćajne infrastrukture.....	66
2.8.2.	Analiza komunikacijske infrastrukture	71

2.8.2.1.	Mobilna telefonija	72
2.8.2.2.	Internet.....	72
2.8.2.3.	Pokrivenost signalom radija i televizije	73
2.8.3.	Analiza stanja elektroenergetike	73
2.8.4.	Analiza komunalne infrastrukture	75
2.8.4.1.	Vodosnabdijevanje	75
2.8.4.2.	Kanalizaciona infrastruktura.....	77
2.8.4.3.	Termoenergetika	78
2.8.4.4.	Odlaganje komunalnog otpada	78
2.8.5.	Stanje okoliša.....	79
2.8.6.	Stanje voda	80
2.8.7.	Stanje zraka	81
2.8.8.	Stanje poljoprivrednog zemljišta	83
2.8.9.	Stanje šuma i šumskog zemljišta	84
3.	SWOT ANALIZA, VIZIJA, STRATEŠKI CILJEVI	85
3.1.	SWOT analiza.....	85
3.2.	Vizija općine Sapna	90
3.3.	Strateški ciljevi.....	91
3.3.1.	Strateški cilj 1: Unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma	91
3.3.2.	Strateški cilj 2: Obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura prema potrebama mladih .	92
3.3.3.	Strateški cilj 3: Savremena lokalna samouprava prilagođena građanima i razvoju poduzetništva	92
3.3.4.	Strateški cilj 4: Izgradnja komunalne infrastrukture u cilju zaštite životne sredine.....	93
3.4.	Pregled programa i projekata.....	98
3.5.	Provedba strategije razvoja.....	119
3.6.	Monitoring i evaluacija	120
4.	LITERATURA I IZVORI.....	122

UČESNICI U PRIPREMI I IZRADI STRATEGIJE RAVOJA

Na osnovu Odluke Načelnika općine Sapna o imenovanju Komisije za izradu strategije razvoja općine Sapna za vremenski period 2014. – 2020. godina, komisiju su sačinjavali:

1. doc. dr.Nusret Hamidović - predsjednik
2. Mirnes Gušić, dipl. pedagog-psiholog - predsjedavajući vijeća
3. Ismet Omerović, dipl. ing. maš.- općinski načelnik
4. Čamil Ahmetović, dipl. inž. rud. – član
5. mr.sc. Salih Omerović- član
6. mr.sc. Muharem Hasanović- član
7. mr.sc. Ajka Hasanović- član
8. mr. Fatima Gušić – član
9. Fehrudin Selimović, dipl. ing. građ. – član
10. Hasidin Hodžić, dipl. ing. poljop.- član
11. mr.Admir Selimović – član
12. dr.sc.Jusuf Omerović- član prof.
13. Bahira Husejnović, ing.šum.- član
14. Elvir Garibović, dipl. ecc – član
15. Husejn Jusić , ing. geologije – član
16. Tahira Omerović, dipl. ecc- član
17. Elvis Husejnović, dipl. ecc- član
18. Fadil Poljaković, dipl. ing. maš.- član
19. Mihajlo Ilić, nastavnik- član
20. Mirsad Muhamedbegović, prof. – član
21. Musa Smajlović, ecc.- član
22. Sadija Mustafić - član
23. Hazim Smajlović- član

Komisija je, kako se vidi iz njenog sastava, sastavljena od različitih obrazovnih profila sa rodnom ravnopravnošću, gdje više od 20 % članova Komisije čine žene koje su dale doprinos da ovaj strateški dokument bude kvalitetan.

Nakon formiranja komisije, na prvom njenom sastanku, formirani su sektorski timovi kao što je prikazano u tabeli koja slijedi.

OBLAST ZA PRIKUPLJANJE I OBRADU PODATAKA	TIM ZA ODREĐENU OBLAST	VOĐA TIMA
TIM ZA UPRAVLJANJE PROJEKTOM	<ol style="list-style-type: none"> 1. dr sc. Nusret Hamidović, 2. Ismet Omerović dipl.ing.maš. 3. Mirnes Gušić dipl. pedagog-psiholog 	
SWOT ANALIZA I RAZVOJNI PLANOVI PO SEKTORIMA	<ol style="list-style-type: none"> 1. mr sc. Salih Omerović 2. mr Fatima Gušić 3. Ćamil Ahmetović dipl.ing.rud. 4. Hasidin Hodžić dipl. ing. polj. 5. Fehrudin Selimović dipl. ing. građ. 6. dr sc. Nusret Hamidović, 7. Ismet Omerović dipl.ing.maš. 8. Mirnes Gušić dipl.pedagog-psiholog 9. dr sc. Jusuf Omerović 	mr sc. Salih Omerović
<p style="text-align: center;">SOCIO - EKONOMSKA ANALIZA</p> <p style="text-align: center;">(Geografski položaj i prirodni resursi, demografske karakteristike)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. dr sc. Jusuf Omerović 2. Mihajlo Ilić – nastavnik 3. Husejin Jusić –ing.geologije 4. Bahira Husejinović-ing. šum. 	dr sc. Jusuf Omerović
<p style="text-align: center;">PRIVREDA</p> <p>(Analiza stanja i kretanja na tržištu rada;Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji, prijedlog za privredni razvoj)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hasidin Hodžić dipl. ing. polj. 2. Elvir Garibović dipl. ecc. 3. Sadija Mustafić 4. Hazim Smajlović 5. Tahira Omerović dipl. ecc. 	Hasidin Hodžić dipl. ing. polj.

<p style="text-align: center;">INFRASTRUKTURA I EKOLOGIJA</p> <p>(Infrastruktura i stanje okoliša. Pregled stanja kompletne infrastrukture i stanja okoliša sa prijedlozima modernizacije; stanje okoliša i prijedlog za zaštitu)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fehrudin Selimović dipl. ing. građ. 2. mr Ajka Hasanović 3. Musa Smajlović ecc. 4. Elvis Husejnović dipl.ecc. 	<p style="text-align: center;">Fehrudin Selimović dipl. ing.građ.</p>
<p style="text-align: center;">OBRAZOVANJE, KULTURA I SPORT</p> <p>(Pregled i analiza stanja i kretanja u društvenoj Infrastrukturi sa prijedlozima mjera unapređenja)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. mr sc.Muharem Hasanović 2. mr Admir Selimović 3. Mirsad Muhamedbegović prof. 4. Fadil Poljaković dipl.ing.maš. 	<p style="text-align: center;">mr sc. Muharem Hasanović</p>
<p style="text-align: center;">LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI</p> <p>(Općinska administracija i Budžet Općine Sapna; analiza stanja sa prijedlogom mjera za unapređenje saradnje lokalne vlasti sa ostalim civilnim strukturama - partnerima)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ćamil Ahmetović dipl.ing rud. 2. mr Fatima Gušić 3. Hasidin Hodžić dipl. ing. polj. 4. Tahira Omerović dipl.ecc. 	<p style="text-align: center;">Ćamil Ahmetović dipl. Ing.Rud.</p>

PREGLED TABELA I SLIKA

Tabela 1. Broj rođenih i umrlih; prikaz po spolu u toku 2013. godine	26
Tabela 2. Starosna struktura stanovništva općine Sapna 2012. godine.....	26
Tabela 3. Struktura aktivnog i neaktivnog stanovništva 2013. godine (procjena)	27
Tabela 4. Pregled broja nezaposlenih prema spolu za mjesec oktobar 2014. godine	27
Tabela 5 . Nezaposleni prema obrazovnom nivou u 2014. godini	28
Tabela 6. Pregled broja nezaposlenih po starosti	28
Tabela 7. Broj članova po naseljenim mjestima, spolu i stepenu bavljenja.....	36
poljoprivredom proizvodnjom.....	36
Tabela 8. Kretanje zaposlenih po godinama u općini Sapna.....	38
Tabela 9. Struktura prihoda i primitaka Općine Sapna	39
Tabela 10. Struktura rashoda budžeta Općine Sapna za period od 2010.-2014. godine	41
Tabela 11. Izdvajanja za Općinsko vijeće 2010.-2013.....	44
Tabela 12. Zaposleni u organima uprave u periodu od 2011.-2013.godine.....	47
Tabela 13. Plaće i naknade za općinske uposlenike i Centar za socijalni rad.....	48
Tabela 14. Stanje NVO i udruženja građana.....	51
Tabela 15. Infrastruktura mjesnih zajednica.....	54
Tabela 16. Učenici u Mješovitoj srednjoj školi Sapna u školskoj 2014/15 godini	58
Tabela 17. Sportsko-rekreativni objekti/tereni na prostoru općine Sapna	60
Tabela 18. Pregled broja korisnika i iznosa koji je ostvaren u 2013. godini.....	63
Tabela 19. Regionalni putni pravci na području općine Sapna.....	66
Tabela 20. Lokalni putni pravci na području općine Sapna	68
Tabela 21. Općinski vodovodi	76
Tabela 22 Mjesni vodovodi na području općine Sapna	76
Tabela 23. Broj registrovanih vozila na području općine Sapna.....	82
Tabela 24. Kategorije poljoprivrednog zemljišta na području općine Sapna.....	83
Slika 1. Minska polja u šumskom zemljištu.....	24
Slika 2. Kretanje broja stanovnika u općini Sapna za period od 1931. do 2013.godine	25
Slika 3. BDP po općinama u Tuzlanskom kantonu u 2013. godini	30
Slika 4. Kretanje BDP-a u općini Sapna u periodu od 2010.-2013. godine.....	31
Slika 5. Prosječne neto plaće po općinama u Tuzlanskom kantonu 2010.-2014. god	31
Slika 6. Pokazatelji uvoza i izvoza općine Sapna po glavi stanovnika u 2013. godini	32
Slika 7. Djelatnost pravnih lica po SKD-u	33
Slika 8. Djelatnost fizičkih lica po SKD-u	34
Slika 9. Usporedna analiza kretanja registrovanih djelatnosti fizičkih lica u 2009. i 2014. god. ...	34
Slika 10. Ukupan broj registrovanih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava	35
Slika 11. Poljoprivredno zemljište	35
Slika 12. Broj stoke po naseljenim mjestima	36

Slika 13. Struktura zaposlenosti po vrstama djelatnosti.....	37
Slika 14. Struktura prihoda budžeta Općine Sapna (2013. godine)	40
Slika 15. Broj općinskih vijećnika 2010. i 2013.godine	43
Slika 16. Plaće zaposlenih u općinskom vijeću 2010. i 2013.godine.....	44
Slika 17. Naknade općinskim vijećnicima 2010. i 2013. godine	45
Slika 18. Šema organizacije općine Sapna.....	46
Slika 19. Odnos državnih službenika, namještenika i pomoćnog osoblja 2014.-2012.	47
Slika 20. Raspored mjesnih zajednica i naselja u općini Sapna.....	56
Slika 21. Prikaz kolovozne konstrukcije regionalnih puteva na području općine Sapna.....	67
Slika 22. Prikaz kolovozne konstrukcije lokalnih puteva na području općine Sapna.....	67
Slika 23. Jezero Sniježnica- dio jezera koji pripada općini Sapna.....	80
Slika 24. Uređeno korito rijeke Sapna u centralnom dijelu općine.....	81
Slika 25. Potencijalni zagađivači zraka za općinu Sapna.....	82
Slika 26. Procentualno učešće šuma u odnosu na površinu pod šumama (%).....	84

KORIŠTENE SKRAĆENICE

SAŽETAK

Strategija razvoja Općine Sapna 2014. – 2020. godina je druga strategija koju je uradila Općina. Prva strategija je rađena u saradnji sa OSCE-om (*Organization for Security and Co-operation in Europe*) kroz projekat „Ugovor“ za period 2009.-2014. godina, te su se sve aktivnosti oko izrade te strategije vodile pod nadzorom OSCE koordinatora za općinu Sapna.

Inicijativu za novu Strategiju razvoja za period 2014. – 2020. godina pokrenuo je Načelnik općine, koju je pretvorio u prijedlog **Odluke o imenovanju Komisije za izradu Strategije razvoja općine Sapna** („Službeni glasnik općine Sapna“ br 4/14). Sastav Komisije, u principu, pokriva skoro sve oblasti života i rada na prostoru općine Sapna i sastoji se od kadrova sa prostora naše Općine.

Nakon donošenja Odluke o imenovanju komisije za izradu Strategije razvoja, obzirom da je bila izborna godina, Komisija je u 2014. godini konstituisana, donijeta odluka o izradi poslovnika o radu iste, te utvrđen terminski plan.

Strategija razvoja općine Sapna je urađena kao jedan od razvojnih dokumenata sa ciljevima i smjernicama razvoja Općine za vremenski period od pet godina. Strateški ciljevi, kojih u ovoj strategiji ima četiri, su pažljivo razmatrani i odabrani na sastancima Komisije koja broji 23 člana iz lokalne samouprave, obrazovnog i kulturnog sektora, privrede, poljoprivrede i ostalih javnih ličnosti vodeći računa i o rodnoj komponenti.

Analize iz svih segmenata koje obrađuje Strategija su odrađene nakon prikupljanja relevantnih podataka iz odgovarajućih izvora, te su studiozno obrađene i na osnovu njih je urađena Vizija općine Sapna, strateški ciljevi, kao i programi i projekti.

Programi i projekti koje je predložila i usvojila Komisija, predviđeni ovim dokumentom, zasnivaju se na realnim pretpostavkama da se mogu i ostvariti u previđenom periodu za koji je Strategija urađena. Oni se tiču stvarnih životnih problema građana Općine Sapna, akcentiraju ih, te nude rješenja koja su ostvariva uz razvojnu komponentu kakav ovaj dokument treba i da bude.

Svoju konačnu ocjenu planiranog u ovoj strategiji daju Vijećnici Općinskog Vijeća Sapna na sjednici na kojoj raspravljaju o ovom dokumentu, kao i građani u javnim raspravama koje vode nakon utvrđivanja nacrtu Strategije i provođenja javne rasprave po mjesnim zajednicama i na centralnoj javnoj raspravi gdje to odredi nosilac izrade dokumenta.

Ključne riječi: lokalna uprava, tim, strategija, planiranje, analiza, programi.

1. UVOD

Strategija razvoja Općine Sapna je urađena na inicijativu općinskog Načelnika Ismeta Omerovića dipl.ing. maš., nakon što je strateški dokument, koji je rađen za period 2009. – 2014. godina, kao što se vidi period za koji je rađen, okončan. Nova Strategija razvoja Općine Sapna urađena je za vremenski period 2014. – 2020. godina, kao što je ranije naglašeno, isključivo sa kadrovima sa prostora općine Sapna. Nakon donošenja odluke o formiranju Komisije za izradu ovog strateškog, razvojnog dokumenta formirani su timovi po sektorima.

1.1. Učesnici – u izradi (timovi)

Učesnici u izradi Strategije razvoja općine Sapna su bili kadrovi iz općinskog organa uprave, javnih preduzeća i ustanova, nevladinog sektora kao i ostalih kulturnih i javnih ličnosti za koje je Načelnik smatrao da mogu dati svoj doprinos kvalitetnijem radu i usmjeravanju na razvoj svih segmenata života u Općini Sapna.

Učesnici su na prvoj sjednici odlučili da se formiraju timovi:

- Tim za socio - ekonomsku analizu je imao zadatak da analizira dosadašnje strateške dokumente općine Sapna, prikupi nove činjenice i podatke, te ih uskladi i analizira radi što valjanije projekcije programa i projekata koji direktno zavise od valjanosti novih činjenica. Ovaj Tim je, pored opisa historijskog razvoja Općine, opisao osnovne geografske i geomorfološke karakteristike, klimatske uslove, prirodne resurse, demografske karakteristike i stanovništvo. Poseban aspekt u radu ovoga tima je posvećen strukturi stanovništva po spolu, starosnoj dobi, zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti.
- Tim za privredu analizirao je stanje i kretanje na tržištu rada, pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji i prijedloge za privredni razvoj Općine. Ovaj tim je prikupio podatke i analizirao osnovne pokazatelje bruto društveni proizvoda (BDP), obradio kretanje plaća u proteklom periodu, dao osnovne karakteristike uvoza i izvoza, kao i strukturu ekonomije na prostoru Općine. Posebno je obrađena nova pozicija kretanja u poljoprivredi sa zakonskom obavezom registracije poljoprivrednih gazdinstava, što u prethodnoj strategiji nije bilo.
- Tim za infrastrukturu i ekologiju je prikupio podatke i analizirao iste za infrastrukturu i stanje okoliša. Ovaj tim je sačinio pregled stanja kompletne infrastrukture i stanja okoliša, obradio stanje kompletne infrastrukture uključujući saobraćajnu infrastrukturu, telekomunikacije i mobilnu telefoniju, pokrivenost signalom svih vrsta elektronskih medija i interneta. Pored ovih podataka prkupljeni su i analizirani podaci o elektro-energetskoj infrastrukturi, vodosnabdijavanju i odvodnji otpadnih voda, kao i odlaganje komunalnog otpada. Dati su osnovni pokazatelji društvene infrastrukture uključujući sport, zdravstvo, obrazovanje i vjersku infrastrukturu. U ekološkoj analizi obrađene su sve ekološke karkteristike zaštite tla, vode i zraka.

- Tim za obrazovanje, kulturu i sport je prikupio podatke i obradio iste za obrazovni segment na prostoru općine. Tim je obradio podatke i analizirao stanje u ovoj oblasti radi davanja smjernica kretanja ovih segmenata u periodu trajanja strategije. Pored statističkih podataka vezanih za broj učenika i nastavnog osoblja, obrađeni su podaci vezani za prostore u kojima se obavlja obrazovni ciklus za osnovno i srednje obrazovanje, jer na prostoru Općine nije razvijen predškolski odgoj niti ima visokoškolskih ustanova.

Sport i kultura su obrađeni u onom obimu koji trenutno postoji i date su preporuke u kom pravcu treba ići u narednom periodu za koji je urađena strategija.

- Tim za lokalnu uprava i njene partnere je uradio analizu organizacije lokalne samouprave, obradio i analizirao budžet Općine za prethodni petogodišnji period (2010. – 2014. godina), po svim budžetskim pozicijama. Pored naprijed navedenog obrađen je i budžet, odnosno troškovi budžeta za funkcionisanje i rad zaposlenih u Općinskom vijeću i vijećnika OV. Analizirana je i organizacija općinskog organa uprave, te ljudski potencijali sa kojima raspolaže organ lokalne samouprave. Prikupljeni su podaci o uslovima i opremljenosti za rad u općini Sapna kroz sve službe i resore. Obradeni su podaci o nevladinom sektoru, javnim ustanovama i poslovnicama, odnosno ispostavama javnih ustanova i upravnih organa koji djeluju na prostoru općine Sapna, kao i osnovni pokazatelji sa nazivima svih mjesnih zajednica. Sve obrađene i analizirane organizacije, uprave, nevladin sektor i mjesna samouprava, čine partnere organu lokalne samouprave.
- Tim za SWOT analizu i razvojne planove po sektorima je pružio stručnu pomoć za izradu sektorskih SWOT analiza po naprijed navedenim sektorima. Nakon prikupljanja i analize sektorskih SWOT analiza, ovaj tim je odradio je pripremu i prijedlog SWOT analize koja je urađena na nivou Komisije za izradu strategije. Pored izrade cjelovite SWOT analize, ovaj tim je pripremio i Viziju općine Sapna, te ponudio strateške ciljeve, programe i mjere koji proizilaze iz strateških ciljeva.

Sve planirane i urađene poslove, tima za SWOT analizu i razvojne planove, usvojila je Komisija za izradu strategije i predložila da se uvrste u radni materijal Strategije razvoja 2014. – 2020. godina.

- Tim za upravljanje projektom je rukovodio cjelukupnim postupkom izrade Strategije razvoja općine Sapna za period 2014. – 2020. godina. U aktivnostima ovog tima pripremane su i održavane stručne sjednice i sjednice Komisije za izradu strategije.

Tim za upravljanje projektom je pripremao razne akte za sastanke Komisije, i zajedničke sastanke vođa Timova sa timom za SWOT analizu i timom za upravljanje projektom. Između ostalog, ponuđen je i usvojen dinamički plan izrade Strategije, koji nije ispoštovan do kraja iz razloga što je u 2014. godini općinu Sapna zadesila prirodna nesreća. Na prijedlog Tima za upravljanje projektom da se produži rok izrade Strategije kako bi se uradio što kvalitetniji akt, Komisija je isti prihvatila.

1.2. Proces izrade strategije

Proces izrade Strategije je tekao od inicijative Općinskog Načelnika Ismeta Omerovića dipl. ing. maš. o izradi strategije razvoja Općine za period 2014. – 2020. godina, nakon čega je uslijedilo donošenje Odluke o imenovanju Komisije za izradu Strategije razvoja općine Sapna, u daljem tekstu Komisija, broj: 02-870/14 od 26.06.2014. godine. Konstitutivna sjednica Komisije održana je tri mjeseca nakon imenovanja iz razloga što je 2014. godina bila godina općih izbora, te se smatralo da se ne žuri sa početkom rada kako ne bi došlo do zloupotreba izrade Strategije u političke, predizborne aktivnosti. Konstituirajuća sjednica Komisije je održana 25.09. 2014. godine na kojoj su formirani timovi i imenovani vođe istih. Dogovoreno je da svaki tim, iz svoje oblasti, analizira ranija strateška dokumenta dopuni ih novim saznanjima i statističkim pokazateljima, kao i da predloži izvore od kojih se mogu dobiti određeni podaci. Vođe timova su prikupile podatke od relevantnih izvora, a za one izvore koji nisu mogli ili nisu htjeli dati tražene podatke timovima za izradu Strategije, predjednik Komisije je to tražio službenim putem.

Sjednice komisije su se održavale kontinuirano svakih 15 do 20 dana i na njima su analizirani prikupljeni podaci po timovima i izlagali problemi tima, ako ga je neki od timova imao.

Po završetku prikupljanja i ažuriranja podataka svaki tim za sebe je radio sektorsku SWOT analizu, te tekstualno obradio prikupljene i analizirane podatke pa ih u elektronskoj verziji dostavio predsjedniku Komisije, odnosno timu za upravljanje projektom izrade Strategije.

Tim za SWOT analizu je objedinio sve pristigle SWOT analize, analizirao ih i predložio radni materijal za zajedničku sjednicu Komisije koja je objedinila sve SWOT analize po sektorima i napravila i usvojila jednu zajedničku SWOT analizu, odredila i usvojila Viziju općine Sapna za period 2014. – 2020 godina. Ovaj tim je pripremio i strateške ciljeve, te programe i mjere koji su, uz uvažavanje izmjena i prijedloga novih programa i mjera usvojeni na zajedničkoj Komisiji održanoj 17.02.2015. godine.

Nakon okončanja postupka usvajanja strateških ciljeva, programa i mjera, tim za upravljanje projektom je odlučio da se zakaže zajednički sastanak tima za upravljanje projektom i tima za SWOT analizu, te vođa timova kako bi se odlučilo na koji način napisati radnu verziju Strategije razvoja. Ovaj sastanak je održan u prvoj dekadi aprila 2015. godine i na njemu je zaključeno da se ovaj dokument može uraditi vlastitim snagama.

Određena je grupa od četiri autora saradnika da pripreme radnu verziju Strategije razvoja općine Sapna 2014. – 2020. godina, te da istu ponude Komisiji, koja će nakon što odobri ovaj materijal isti prosljediti Načelniku, a on će to pretočiti u formu nacrtu i upititi ga u vijećničku vijećničku proceduru.

1.3. Metodologija

U izradi strateškog plana razvoja općine Sapna korištena je standardirana Metodologija za integrisano planiranje lokalnog razvoja (MIPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada te saveza općina i gradova oba entiteta. MIPRO je u potpunosti usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definisano planiranje razvoja na lokalnom nivou, gdje je općinska uprava nosilac procesa izrade i implementacije strategije, uz maksimalno uključivanje i svih drugih aktera života u lokalnoj zajednici. Nadalje, MIPRO je u potpunosti usaglašena sa vodećim principima i pristupima strateškom planiranju koje promovira Evropska unija.

Vodeći principi na kojima se zasniva Strategija razvoja općine Sapna su održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integriše ekonomski i okolišni aspekt, dok princip socijalne uključenosti podrazumijeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identificiranja potreba i interesa marginaliziranih i socijalno isključenih grupa stanovništva.

Strategiju razvoja karakterišu integracija, jer su ekonomski, društveni i okolišni aspekt posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline i participacija, gdje su svi zainteresovani akteri angažovni i doprinijeli su izradi Strategije.

Općina se angažovala u procesu izrade Strategije vođena uvjerenjem da strateško planiranje predstavlja ključni instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem. Proces izrade Strategije razvoja općine Sapna, iniciran od strane Načelnika Općine i podržan od strane Općinskog vijeća, započeo je donošenjem odluke za izradu Strategije razvoja od strane općinskog Načelnika.

Proces je operativno vodio Tim za upravljanje projektom izrade strategije, a u samom procesu stvoreni su mehanizmi za snažno građansko učešće, dominantno kroz rad Komisije za izradu strategije koju su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora. Poseban naglasak je stavljen na uključivanje i adekvatno prepoznavanje potreba potencijalno ranjivih kategorija stanovništva.

Polazna tačka za izradu strategije razvoja općine Sapna je bila analiza postojećih strateških dokumenata, nivoa njihove realizacije, te stepena razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za izradu i implementaciju strategije.

Ova analiza je bila nadograđena na osnovu analize relevantnih kvantitativnih i kvalitativnih podataka iz primarnih i sekundarnih izvora. Noseći i najvažniji dio Strategije predstavlja njen strateški dio koji obuhvata socio-ekonomsku analizu, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja. Sektorske planove ekonomskog i društvenog razvoja te plana zaštite i unapređenja okoliša izradile su, za tu svrhu formirani, sektorski radni timovi koje su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora.

U završnom dijelu procesa, Komisija za izradu Strategije je na bazi principa integracije, objedinila i uskladila sektorske dokumente, te dala smjernice i usvojila strateške ciljeve, programe i mjere koje uključuju i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za proces izrade i implementacije Strategije.

Tim za upravljanje projektom izrade Strategije je preporučio da strateški dokument rade predstavnici komisije koji žele da učestvuju u pisanju strateškog dokumenta, a koji, uz to imaju kompetencije za pisanje Strategije. Ovaj prijedlog je usvojen, te je Strategija razvoja općine Sapna 2014.- 2020. godina, djelo vlastitih ljudskih potencijala sa kompletnim finansiranjem iz budžeta Općine Sapna. Dakle, u izradi ove Strategije nisu korištene konsultantske kuće niti traženi izvori finansiranja izvan budžeta Općine.

1.4. Struktura dokumenta

Ovaj strateški razvojni dokument se sastoji od tri poglavlja.

U prvom poglavlju obrađene su uvodne karakteristike gdje je posebno naglašeno ko su učesnicu u izradi Strategije, zatim je rečeno na koji način je Strategija urađena, dati su osnovni aspekti metodologije rada kao i strukture dokumenta.

U drugom poglavlju je obrađena socio – ekonomska analiza u okviru koje su obrađeni i analizirani sadržaji vezani za: historijski razvoj Općine, geografski položaj i prirodne resurse, ekonomiju općine Sapna, analizu budžeta i budžet, lokalna upravu i njene partnere, nevladine organizacije i udruženja građana, javne ustanove i poslovnice kao i infrastrukturu i stanje okoliša.

U trećem poglavlju obrađena je SWOT analiza, vizija općine Sapna i strateški ciljevi.

Kao što se može vidjeti, struktura dokumenta je takva da se u prvom poglavlju daju osnovne informacije o načinu izrade Strategije kao i osnovne informacije o inicijativi i učesnicima koji su dali svoj doprinos izradi strateškog dokumenta. U drugom poglavlju su date informacije, odnosno činjenice o svim aspektima života na prostoru Općine koji su bili u trenutku prikupljanja podataka. Validnost ovih podataka, kao i kvalitet prikupljenih podataka, sa dobrom analizom istih, predstavlja osnovu za planiranje razvoja Općine. Planovi razvoja su prihvaćeni na osnovu podataka iz socio-ekonomske i SWOT analize iz kojih su proistekle mjere i programi, koji su opisani u trećem poglavlju, kao i evaluacija i monitoring Strategije.

2. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA

2.1. Historijski razvoj općine Sapna

Područje koje danas pripada općini Sapna, nikako se ne može izolovano posmatrati u odnosu na šire područje u sjeveroistočnoj Bosni, nego zajedno čini dio prostora, koji je bio naseljen još u najstarija vremena. U ovom periodu su se gradile mnoge utvrde ili gradine, koje su zidane kamenom i malterom. Najznačajnije gradine na području današnje općine Sapna iz tog perioda bile su Gradina kod Sapne (kasnoantički refugium iz IV do VI stoljeća nove ere) i gradina Stara kuća na putu Sapna-Goduš iz perioda rimske vladavine na kojima su pronađeni ostaci zidova, opeke i maltera, po čemu se može zaključiti da je tu bila manja rimska zgrada. Zatim je tu i Gradina u Šetićima, pored Sapne, gdje su nađeni ostaci prahistorijske keramike, kremenca i rimske keramike. Međutim, osim ovih nalazišta do danas su se zadržali toponimi Gradina i Gradac nedaleko od naselja Goduš, zatim toponim Grad nedaleko od naselja Savići.

U srednjovjekovnom periodu ovo područje pripada oblasti Soli koje zajedno sa oblašću Usora čini dio tadašnje Bosne. Na ovom prostoru postojala je srednjovjekovna župa Sapna kao jedan, prirodnim granicama omeđen teritorij, kojeg su naseljavala slavenska plemena. Župa se prostirala od Drine do Majevice dolinom rijeke Sapne i šire, a u njenom sastavu je bilo mnogo naselja. Na području Sapne nije zabilježeno postojanje značajne srednjovjekovne utvrde, ali je postojala značajna poštanska i putna komunikacija kroz Sapnu.

Na širem području Sapne nalazi se veliki broj lokaliteta sa stećcima. Najveći broj stećaka je u obliku sanduka i sarkofaga, a zabilježeni su i stećci u obliku ploča. Najznačajniji lokaliteti na kojima se nalaze stećci su: lokalitet Mramorje u Handelićima, lokalitet Sječa u Međeđi, lokalitet Zagrobnice i Gaj u Gornjoj Sapni, lokaliteti Mramor, Herići i Krčevine u Rastošnici, dva lokaliteta u Zaseoku, lokalitet u Baljkovici i lokaliteti u Jusićima, Šetićima, Klisi i Boškovićima.

Dolaskom osmanlija na ovaj prostor desit će se veliki historijski preokret posebno u društvenom i vjerskom smislu. U to vrijeme područje današnje općine Sapna ulazi u sastav Zvorničkog sandžaka, u čijem sastavu se nalazila i cijela sjeveroistočna Bosna. Zvornički sandžak bio je podijeljen na kadiluke i nahije kao manje upravne administrativne jedinice. Širenjem sandžaka 1512. godine u njegov sastav ulazi i nahija Sapna. Nahija Sapna se prostirala oko šireg područja rijeke Sapne, a spominje se u pisanim izvorima 1533. godine, 1548. godine, 1630. i 1711. godine.¹ Nahija Sapna kao administrativno-teritorijalna jedinica ostala je u sastavu Zvorničkog sandžaka sve do propasti Osmanskog carstva na ovom prostoru.

¹Jusuf Omerović, (2011): *Sapna - antropogeografski prikaz*, Baština sjeveroistočne Bosne, IV, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla

U vrijeme Austro-Ugarske, današnje područje općine Sapna pripadalo je srezu Zvornik. Stanovništvo sa prostora današnje općine Sapna uglavnom se bavilo poljoprivrednom proizvodnjom. Prema podacima popisa stanovništva iz 1879. godine na području današnje općine Sapna živjelo je oko 3000 stanovnika. Također u ovom periodu počinju se graditi putne komunikacije, koje su dosta prohodnije i kvalitetnije u odnosu na raniji period.

U narednim historijskim periodima Sapna se teritorijalno i organizacijski uvijek veže za Tuzlanski okrug, odnosno oblast i Zvornički srez. Na ovom prostoru, koji je bio dominantno poljoprivredni, počinju se razvijati zanatstvo i trgovina. Najviše se trgovalo suhim šljivama, jabukama, kožom i drvenom građom.

Područje današnje općine Sapna nakon Drugog svjetskog rata ima status narodnog odbora. Na prostoru sreza Zvornik, koji je formiran 1945. godine, postojalo je šesnaest mjesnih narodnih odbora među kojima je bila i Sapna. Tokom 1952. godine dolazi do nove teritorijalne podjele sreza pri čemu se formira osam narodnih odbora (općina), među kojima je i općina Sapna. Ova podjela opstat će sve do 1955. godine kada na osnovu Zakona o uređenju komuna dolazi do proširenja Zvorničkog sreza na teritoriju srednjeg Podrinja i gornjeg toka Spreče. U to vrijeme pa sve do 1958. godine na prostoru ovog sreza postojala je općina Sapna. Nakon tog perioda Općina Sapna će nastaviti da egzistira zajedno sa Zvornikom sve do devedesetih godina prošlog stoljeća.

Nakon obnove statusa općine Sapna 18. marta 1998. godine, a na osnovu Odluke općinskog vijeća, koja je proistekla iz Zakona o konstituisanju općina u Federaciji BiH, nastavit će se historijski kontinuitet općine Sapne.

2.2. Geografski položaj i prirodni resursi

2.2.1. Osnovne geografske karakteristike općine

Općina Sapna u administrativnom pogledu čini jednu od trinaest općina Tuzlanskog kantona u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine. Općina Sapna obuhvata istočne obronke planine Majevice i gornji tok rijeke Sapne, koja čini lijevu pritoku Drine. Površina općine Sapna je 118 km², što čini 4,45% teritorije Tuzlanskog kantona. Najgušće je naseljen južni dio općine, odnosno prostor oko rijeke Sapne i prostor koji se nalazi u neposrednoj blizini centra Sapne, dok je prostor sa većom nadmorskom visinom, odnosno dijelovi Majevice, veoma rijetko naseljen.

Općina Sapna proteže se dužim dijelom pravcem sjever-jug, a kraćim dijelom pravcem zapad-istok. Okružena je sa četiri općine: Teočakom na sjeveru, Kalesijom na jugu, Loparama na zapadu i Zvornikom na istoku, sa dužinom granice oko 59 km. Centralni dio općine Sapna prostire se uz regionalni put Zvornik-Sapna-Priboj, i Sapna-Kalesija-Tuzla.

U matematičko-geografskom pogledu općina Sapna nalazi se između 44° 24" i 44° 40" sjeverne geografske širine i 18° 50" i 19° 7" istočne geografske dužine. Najniža nadmorska visina je u dolini rijeke Sapne i iznosi oko 147 metara, a najviša nadmorska visina poklapa se sa najvišim vrhom Majevice (Stolice 916 metara).²

Na području općine Sapna stanovništvo je raspoređeno u četrnaest mjesnih zajednica, a to su: Baljkovica, Donji Zaseok, Goduš, Kobilici, Kovačevići, Kraljevići, Međeđa, Nezuk, Rastošnica, Sapna, Skakovica, Vitinica, Zaseok te Žuje i Šarci.

2.2.2. Geološke i geomorfološke karakteristike

Geološki gledano općina Sapna je uglavnom Miocenske starosti gdje su zastupljeni Miocenski krečnjaci, nešto slabijeg kvaliteta na površini koji su nedovoljno istraženi. U gornjem toku rijeke Rožanjke uočena su i slojevita pružanja ugljenosnih slojeva koja isto tako do sada nisu bila predmet istraživanja.

Što se tiče hidrogeoloških karakteristika općine Sapna u preiodu od 1996. do 2014. godine urađeno je više istraživanja (VIŠE ISTRAŽNIH I EKSPLOATACIONIH BUŠOTINA) koja su dala potpuno drugu sliku od do sada predstavljane. Ustanovljeno je na više lokacija u općini Sapna značajan hidrološki potencijal sa podzemnom mrežom koja u rasjednim zonama ima vodu odličnog kvaliteta a koja bi se u budućnosti mogla eksploatisati u komercijalne svrhe. Također u

²Omerović: (2008), *Općina Sapna. – Monografija: deset godina od ponovnog formiranja općine Sapna*, Općina Sapna, Tuzla

naselju Kiseljak (Nevoljno) pojavljuju se mineralne vode na površini, što predstavlja lokalitet koji je najperspektivniji za detaljnije hidrogeološko istraživanje.

U sjeveroistočnom dijelu općine Sapna gdje je zastupljena Eocenska podloga, preciznije u području naselja Kovačevići, javljaju se kvarcni pješčari (površinski eksploatirani na lokaciji Bijela zemlja) gdje se uz detaljnije ispitivanje može vršiti eksploatacija kvarcnog pjeska u većim količinama. Isto tako na širem području Baljkovice pretpostavlja se da postoje veća ležišta dijabaza, ali je neophodno uraditi detaljna istraživanja kako bi se i dokazala pretpostavka. Također na lokalitetu „Sapanska vrljaja“ nakon pokretanja klizišta (maj, 2014.) otkrivene su veće količine krečnjaka visokog kvaliteta.

Prva istražna bušotina rađena je u selu Zavid na planini Majeveci, davne 1897. godine. Novi talas istražnih bušenja nafte i plina počeo je 1929. godine, opet u selu Zavid, a trajao je sve do pred II svjetski rat, odnosno do 1940. godine. Po okončanju rata istraživanja su nastavljena u periodu od 1947. do 1962. godine, što je evidentirano u autobiografskoj knjizi "Kako smo rasli", autora Viktora Bobule.

Na području općine Sapna na lokalitetu Rožanjski potok, odnosno na rožnjačkoj antilkinali rađene su tri bušotine (900 m) a naknadno su izrađene još četiri istražne bušotine (100 do 691 m) iz kojih se vršila eksploatacija nafte, u malom obimu.

Rezultati istraživanja dati su u izvještaju pod naslovom "PROCJENA REGIONALNIH ISTRAŽIVANJA U SI BOSNI". Po tom izvještaju, na području sjeveroistočne Bosne izdvojeno je, za sada, pet užih područja sa UV potencijalom i izvršena je procjena rezervi za četiri prospekta, koje iznose 290–356 miliona barela (41– 51 milion tona) sirove nafte. Na navedenom području je potrebno izvršiti detaljna istraživanja, uključujući i duboko istražno bušenje.

Područje općine Sapna u geomorfološkom smislu predstavlja jednu kompaktnu cjelinu u pogledu reljefa, ovaj prostor dosta je ispresijecan i raznovrstan. Osnovu reljefa čine obronci planine Majevice, koja ima pravac pružanja sjeverozapad-jugoistok i čiji krajnji istočni dio, koji se spušta ka Podrinju, velikim dijelom pripada općini Sapna. Dio planinskih vrhova Majevice, koji se protežu od Kikova preko Godušskog visa do Zečije kose, čine vododijelnicu između Snježničkog jezera i rijeke Sapne. Sve reljefne cjeline na ovom području presijecaju riječna korita, te mnogobrojni potoci. Veliki dio ovog prostora naget je ka istoku sa izuzetkom šireg rejonu Raštošnice, gdje je negetost terena ka sjeveru odnosno ka Snježničkom jezeru.

Ravniji i blagi tereni omeđeni naglim uzvišenjima nalaze se u dolini rijeke Sapne i rijeke Munjače, a blaga uzvišenja nalaze se oko jugoistočnog dijela Snježničkog jezera, koje pripada općini Sapna. Oko ovih uskih ravnijih terena nalaze se na većim nadmorskim visinama, cca 450 metara, zaravnjeni prostori pogodni za život ljudi. Prostori većih nadmorskih visina rijeđe su naseljeni i uglavnom su to pašnjaci ili su prostori prekriveni šumama.

2.2.3. Klimatske karakteristike

Klima u općini Sapna nema posebne mikroklimatske karakteristike i ne razlikuje se od šireg područja sjeveroistočne Bosne, odnosno klime sjevernog dijela Bosne. S obzirom na to da područje općine Sapna pripada dijelom majevičkom i podrinjskom pojasu, postoje neke zanemarive karakteristike, koje se ne manifestuju značajno na ovo područje u odnosu na okruženje. Na ovom prostoru zastupljena je umjereno-kontinentalna klima, koja u dijelovima općine, koji imaju veću nadmorsku visinu ima karakteristike pretplaninske klime. Srednja godišnja temperatura kreće se od 9 do 10°C. Najhladniji mjesec je januar sa srednjom mjesečnom temperaturom oko 0,8°C, a srednja mjesečna temperatura najtoplijeg mjeseca jula je oko 20°C. Kolebanja temperature izražena su na ovom prostoru, a što je u vezi sa uticajem niza klimatskih činilaca.

Za područje općine Sapna karakteristične su povremene temperaturne inverzije zbog zahlađenja zraka u dolini rijeke Sapne. Snježni pokrivač zadržava se u prosjeku 50 dana, osim na većoj nadmorskoj visini gdje se snijeg zadržava i preko 80 dana godišnje, a njegova prosječna visina na ovom području iznosi oko 40 cm. S obzirom da je ovo poljoprivredno područje, veoma je važna dužina trajanja snježnog pokrivača. Snijeg štiti poljoprivredne usjeve od jakih mrazeva i stvara velike zalihe vode u zemljištu. Najviše padavina na ovom prostoru izluči se u aprilu i maju, kada dolazi do naglog povećanja vodostaja rijeka, a najmanje u avgustu, kada dolazi do presušivanja mnogih rijeka i do znatnog smanjenja vodostaja Snježničkog jezera. Prosječna godišnja količina padavina iznosi oko 900 mm, što je dovoljna količina vode, ali nije ravnomjerno raspoređena, što opet utiče na poljoprivredne usjeve. Insolacija je dovoljno visoka za brojne poljoprivredne kulture, a posebno je dovoljna za uzgoj voća po čemu je ovaj kraj i poznat.

Na ovom prostoru vjetrovi nisu izraženi u velikoj mjeri, ali su najdominantniji sjeverozapadni vjetrovi, koji se javljaju najčešće u toku godine, a nešto su slabiji jugoistočni vjetrovi, koji se rjeđe javljaju. Jačinu vjetrova na ovom prostoru ublažavaju šumski i planinski masivi.

2.2.4. Prirodni resursi

2.2.4.1. Vode

Područje općine Sapna veoma je bogat vodama. Ovaj prostor općine Sapna mogao bi se podijeliti na dva hidrografska sistema i to:

- hidrografski sistem, kojeg čini rijeka Sapna i
- hidrografski sistem Snježničkog jezera

Najveća rijeka koja protiče središtem općine je rijeka Sapna. Rijeka Sapna sa svojim pritokama, Munjačom i Rožanjkom, čine osnovu hidrografskog sistema. Proteže se u dužini oko 22 km i čini lijevu pritoku Drine. Osim ove dvije navedene pritoke, u rijeku Sapnu ulijevaju se i mnoge druge

rijeke i potoci, a najznačajniji su: Šetićka rijeka, Jelin potok, Barni potok i dr. Manji dio vode ovoj rijeci daje Sapanjsko vrelo koje se nalazi u riječnom koritu u gornjem toku rijeke. Pored ovih, značajno je pomenuti još i rijeku Brzavu, Tavnju, Rastošnicu. Na sjeverozapadu općine prostire se i Snježničko jezero. Oko trećina ovog jezera pripada općini Sapna, a ostatak općini Teočak. Površina jezera iznosi oko 1,31km², a ukupna dužina obale oko 4000 metara.³

2.2.4.2. Zrak

Na prostoru općine Sapna nema fabrika ili drugih industrijskih postrojenja, pa je zrak dosta čist. Obronci planine Majevice sa raznovrsnim šumskim pokrivačem pružaju ovom prostoru „zdrav“ zrak. Najbliža industrijska postrojenja su u Karakaju i Ugljeviku. Međutim, s obzirom na to da općina Sapna nema industrijskih postrojenja jedini zagađivači zraka su saobraćajna sredstva i kotlovnice iz domaćinstava i javnih ustanova u zimskom periodu. Na ovom području se ne stvara smog i navedena zagađenja zraka se brzo razrijede uslijed strujanja zraka.

2.2.4.3. Tlo, biljni i životinjski svijet

Područje općine Sapna je različite geološke starosti i sastavljeno je od različitih reljefnih cjelina, a izražena je i velika razlika u nadmorskoj visini. Tako postoje i razlike u pedološkom sastavu tla. Najzastupljeniji su ditrični kambisol i luvisol, te fluvisol i sivosmeđa karbonatna tla. Narodni nazivi za najzastupljenije tipove zemljišta su: sionica, prahulja, ilovača itd.

Prostor općine Sapna veoma je bogat u pogledu flore i faune. Na ovom području zastupljen je značajan broj vrsta divljih i domaćih životinja. Od divljih životinja najviše su zastupljene sljedeće vrste: srna, divlja svinja, zec, lisica, jazavac i razne vrste ptica. Od domaćih životinja najviše se uzgajaju: ovce, goveda, nešto manje konji, koze, svinje i perad.

2.2.4.4. Šume

U vegetacijskom pogledu ovaj prostor pripada srednjoevropskoj provinciji, koja se prostire u sjevernom dijelu Bosne. Na ovom području veliki procenat zemljišta je pod šumama, oko 40%. Šume i šumska zemljišta kao dobro od općeg interesa, podliježu planskom upravljanju što je u skladu sa privrednim razvojem šireg područja. Površinom šuma, koje se prostiru na području općine Sapna prije rata, gazdovalo je Šumsko Gazdinstvo Vlaseničko u okviru jedne privredne jedinice Sapna Lokanjska rijeka. Nakon završetka rata, stupanjem na snagu Zakona o Federalnim jedinicama 1996.godine, kao i zakona o konstituisanju novih općina Federacije BiH i izmjeni područja općina podijeljenih međuentiteskom i međukantonalnom linijom jedan dio Šumskog privrednog područja pripojen je Republici Srpskoj i Distriktu Brčkom.

Gazdovanje državnim šumama na području općine Sapna vrši JP“Šume TK“ d.d.Kladanj, Šumsko Gazdinstvo Vlaseničko šumarija „Jelica“ Sapna ŠG „Majevičko“ i ŠG „Sprečko“. Za

³Ibid, str. 21

gazdovanje šumama urađena je šumsko gospodarska osnova na osnovu koje se pravilno i planski vrši gospodarenje šumom. Površina šuma na području općine Sapna iznosi 2944,70 ha. Najviše su zastupljene lišćarske vrste drveća, dok su četinarske vrste zastupljene u nešto manjem obimu. Najzastupljnija vrsta drveta je bukva, dok su ostale vrste u prmjese sa ovom vrstom. Zastupljene su još mnoge vrste kao: hrastovi kitnjak i lužnjak, cer, grab, javor, joha, breza, i dr. Veći dio šuma na području Sapne čine visoke šume 925,70 ha, zatim izdanačke šume 445,10 ha, šumske kulture (četinarske vrste drveta: jela, smrča, bijeli i crni bor) 116,4 ha, goleti i šibljac 16,50 ha. Posebno opterećenje šumskih površina na području Sapne predstavljaju minirane površine (1289,20 ha) kao posljedica proteklog rata. Prisutnost minskih polja na ovom području predstavlja stalnu opasnost koju treba imati na umu. Ucrtavanje minskih polja na osnovne karte izvršeno je na osnovu podataka MAC-a, kao i po saznanjima pri neposrednom prikupljanju elemenata na terenu.

Slika 1. Minska polja u šumskom zemljištu

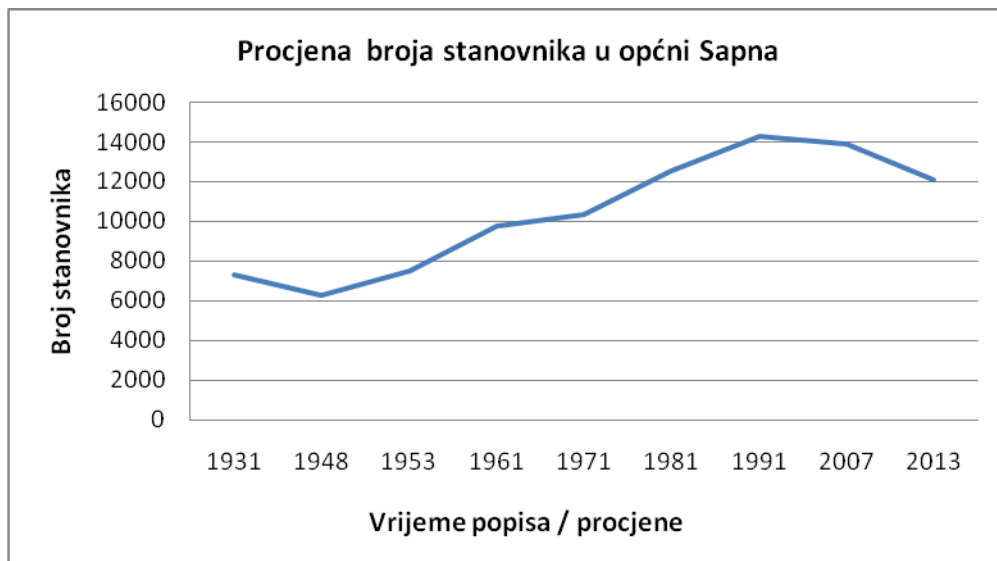
Na području općine Sapna stanje šumskog zemljišta je sljedeće: minirane površine zahvataju površinu od oko 1289 ha, šume nepodesne za gazdovanje oko 1353 ha, neosporno zemljište oko 2857 ha i sporno zemljište oko 87 ha (slika1).

Donošenjem šumsko gospodarske osnove veći dio površina šuma koji je posječen u toku ratnih dejstava ili uništen u požarima pošumljava se četinarskim vrstama drveća (smrča, jela, bijeli i crni bor).

2.2.5. Demografske karakteristike

2.2.5.1. Demografska slika općine

Prema nezvaničnim rezultatima popisa stanovništva iz 2013. godine u Bosni i Hercegovini; općina Sapna ima 12136 stanovnika, što je smanjenje stanovništva u odnosu na posljednju procjenu, odnosno posljednji popis stanovništva. Po podacima navedenog popisa gustina naseljenosti stanovništva u općini Sapna iznosi 103 st/km².

Slika 2. Kretanje broja stanovnika u općini Sapna za period od 1931. do 2013.godine

Na grafikonu (slika 2) je prikazan broj stanovnika kroz duži vremenski period od 1931. godine do posljednjeg zvaničnog popisa stanovništva iz 2013. godine. Broj stanovnika na području općine Sapna se kontinuirano povećavao osim u periodu ratova kada se broj stanovnika kratkoročno smanjuje. S obzirom na to da općina Sapna nije bila posebna administrativna jedinica u navedenom periodu, napravljena je procjena broja stanovnika s obzirom na današnje područje općine. Broj stanovnika se u posljednjoj deceniji smanjuje zbog većeg broja emigracija i smanjenog prirodnog priraštaja.

2.2.5.2. Kretanja stanovništva

Broj stanovnika na području općine Sapna u posljednjih nekoliko godina, kontinuirano se smanjuje. Razlozi se ogledaju prije svega u smanjenju prirodnog priraštaja, te u povećanju emigracija. Prirodno kretanje stanovništva u svim područjima BiH karakteriše demografska tranzicija, odnosno prijelaz iz visoke stope rodности i smrtnosti na nisku stopu rodности i smrtnosti. Prirodni priraštaj stanovništva na području općine Sapna za 2013. godinu je iznosio 1,73 promila.

Tabela 1. Broj rođenih i umrlih; prikaz po spolu u toku 2013. godine

Rođeni	Muški	Ženski
81	45	36
Umrli	Muški	Ženski
64	30	34

Prostorno (mehaničko) kretanje stanovništva predstavljaju migracije, odnosno selidbe. Za područje općine Sapna su karakteristične sljedeće vrste migracija: unutrašnje, vanjske, ekonomske, neekonomske, dnevne, sezonske i trajne. Na ovom području unutrašnje emigracije su vršene najčešće u Tuzlu i Zvornik, s godišnjim kretanjima od 70 do 100 stanovnika. Vanjske emigracije su najčešće vršene u: Francusku, Sloveniju i Njemačku sa godišnjim kretanjima od 130 do 220 stanovnika. Migracioni saldo od 2008. do 2013. godine je konstantno negativan i kretao se između 55 i 130 stanovnika na godišnjem nivou.

Većina migracionih kretanja spada u ekonomske migracije, odnosno stanovništvo se kreće u potrazi za boljim uslovima za život. Od kratkoročnih migracija su izražene dnevne imigracije stanovništva koje je zaposleno na području općine Sapna, a koje živi u drugim općinama.

2.2.5.3. Strukture stanovništva

Starosnu (dobnu) strukturu stanovništva na području Općine Sapna karakteriše smanjenje učešća mladog stanovništva u predferilnoj dobi (0-14 godina), a izraženo je povećanje zrelog i starog stanovništva. Ovakvo stanje se odražava na planiranje obrazovanja djece osnovnoškolskog, a posebno srednjoškolskog obrazovanja. Omjer navedenih dobnih skupina (mlado,zrelo,staro) prikazan je u tabeli 2.

Tabela 2. Starosna struktura stanovništva općine Sapna 2012. godine

Dobna skupina	Starosna dob (godina)	Broj stanovnika	Procentualni omjer
Mlado	0-14	2220	17,4 %
Zrelo	15-64	9052	70,9 %
Staro	65 i više	1481	14,8 %

Spolna struktura stanovništva predstavlja odraz prirodnog priraštaja, migracija i društvenih kretanja. Po procjenama iz popisa stanovništva, na području Općine Sapna je živjelo oko 51 % ženskog i 49 % muškog stanovništva što je relativno ujednačena spolna struktura stanovništva.

Nacionalna struktura stanovništva je općine Sapna je sljedeća: Bošnjaci čine većinu stanovništva oko 97 %, Srbi 2,3 % i Ostali 0,7%. Vjerska struktura je identična nacionalnoj strukturi stanovništva. Nacionalna i vjerska struktura je narušena u odnosu na prethodni popis stanovništva iz 1991. godine.

Ekonomska struktura stanovništva posmatrana je kroz nezaposlenost stanovništva na području općine Sapna. Odnos aktivnog stanovništva na području općine Sapna je takav da aktivno stanovništvo po procjeni iznosi oko 5948 a neaktivno stanovništvo oko 6188 stanovnika (tabela)

Tabela 3. Struktura aktivnog i neaktivnog stanovništva 2013.godine (procjena)

Kategorije stanovništva	Broj stanov.	Procentualni omjer	Napomena
Aktivno stanovništvo	5948	49,01 %	
Zaposleno	549	4,52 %	
Nezaposleno	3789	31,22 %	
Zaposleni u inostranstvu	950	7,82 %	
Neenvidentirane osobe	660	5,43 %	
Neaktivno stanovništvo	6188	50,98 %	
Penzioneri	663	5,46 %	
Učenici OŠ	888	7,31 %	
Učenici MSS	560	4,61 %	
Studenti	136	1,21 %	
Stanovništvo izvan rada	3942	32,48 %	
Ukupno	12 136	100	

Broj zaposlenih stanovnika na ovom području se posljednjih nekoliko godina kreće oko 550 stanovnika, a broj nezaposlenih je oko 2590 stanovnika. Nezaposlenost na području općine Sapna je prisutna kod svih kategorija stanovništva, a najviše je izražena kod stanovništva srednje dobi. Nezaposlenost je dosta izražena i kod ženskog spola. Prema podacima Biroa za zapošljavanje Sapna broj nezaposlenih se povećava svake godine. U odnosu na podatke iz 2008. godine nezaposlenost na ovom području se povećala za 30%. U ovom procentu se posebno povećao broj muškaraca koji su se prijavili na biro za zapošljavanje.

Tabela 4. Pregled broja nezaposlenih prema spolu za mjesec oktobar 2014.godine

Godina	Ukupan br. nezaposlenih	Muškarci	Žene
2007.	2658	1525	1133
2014.	3789	2596	1193

U tabeli 4 prikazan je odnos broja nezaposlenih prema spolu, gdje se može vidjeti da je broj nezaposlenih muškaraca znatno veći u odnosu na broj žena.

Broj nezaposlenih lica se povećava u kontinuitetu na području općine Sapna. Značajan broj stanovništva odlazi u druge države (Zapadna i Srednja evropa) radi zaposlenja. Prema stručnoj spremi, oko 60 % nezaposlenih sa evidencije za zapošljavanje je nekvalifikovana radna snaga.

Tabela 5 . Nezaposleni prema obrazovnom nivou u 2014.godini

	NK	PK	KV	VKV	NSS	SSS	VŠS-1	VŠS-2	VSS-1	VSS-2	VSS-3
Muškarci	1413	9	579	1	4	526	1	0	62	1	0
Žene	782	5	109	0	1	263	1	0	31	1	0
Ukupno	2195	14	688	1	5	789	2	0	93	2	0

Od ostalog broja nezaposlenih prema stručnoj spremi, najviše nezaposlenih je sa srednjom stručnom spremom i kvalifikovanih radnika. Također se kontinuirano povećava i broj nezaposlenih sa visokom stručnom spremom (tabela 5)

Tabela 6. Pregled broja nezaposlenih po starosti

Starosna struktura	Muškarci	Žene
15-20 godina	288	140
21-30godina	663	316
31-40 godina	586	298
41-50 godina	620	299

51-60 godina	375	131
61-65 godina	64	9
preko 65 godina	0	0
UKUPNO	1193	2596

Iz tabele 6 je vidljivo da od ukupnog broja nezaposlenih (muškarci, žene) najviše ima stanovnika koji pripadaju starosnoj strukturi između 21-50 godina.

Po podacima Biroa za zapošljavanje u općini Sapna, a s obzirom na dužinu čekanja na posao najviše je stanovnika koji čekaju na posao po nekoliko godina i ti stanovnici pripadaju starosnoj grupi od 21-30. godina.

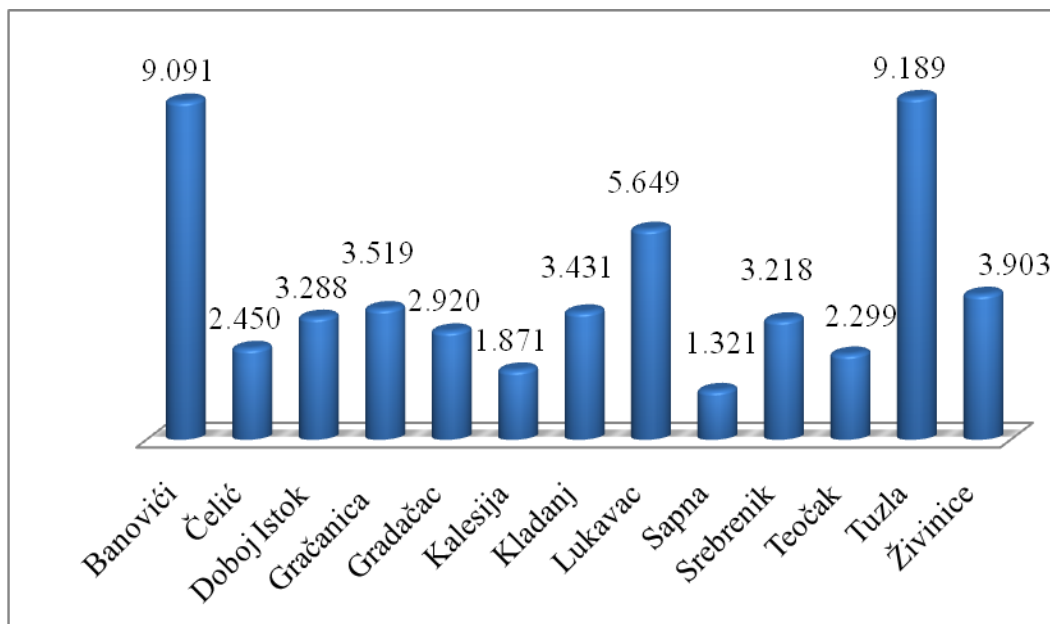
2.3. Ekonomija općine Sapna

2.3.1. Osnovni pokazatelji ekonomskog razvoja Općine Sapna

Osnovni pokazatelj ekonomskog razvoja općine Sapna, posmatran u posljednjih nekoliko godina prikazan je kroz: bruto društveni proizvod, broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava i kroz broj zaposlenih osoba po vrstama djelatnosti.

2.3.1.1. Bruto društveni proizvod

Prema raspoloživim podacima, bruto društveni proizvod (BDP) po glavi stanovnika za općinu Sapna u 2013. godini je iznosio 1.321,00 KM. Iako u poređenju sa 2012. godinom BDP po glavi stanovnika raste (u 2012. godine BDP po glavi stanovnika iznosio je 1.284,00 KM), on je i dalje značajno ispod prosječnog BDP-a u Federaciji Bosne i Hercegovine.

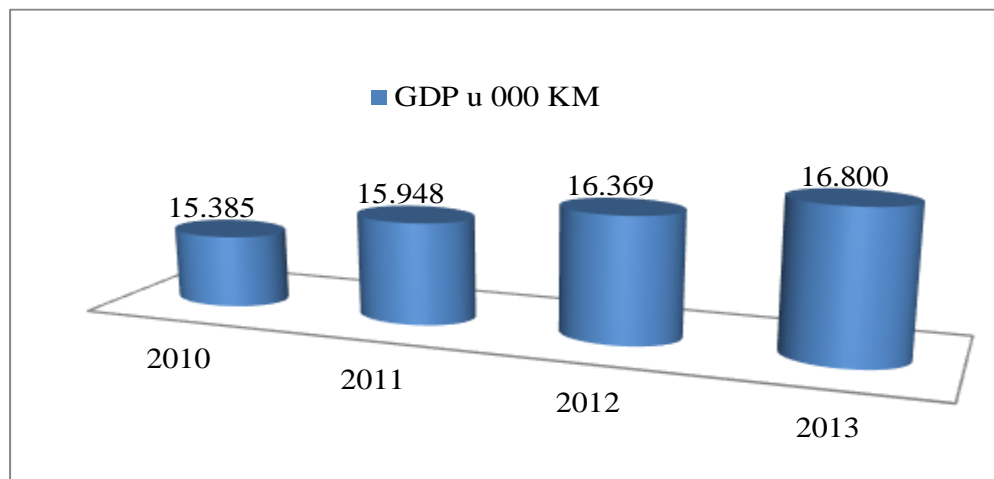

Slika 3. BDP po općinama u Tuzlanskom kantonu u 2013. godini⁴

Također, vidljivo je da je BDP po glavi stanovnika u općini Sapna među najnižima u Tuzlanskom kantonu i značajno ispod prosječnog BDP-a Tuzlanskog kantona. U općini Sapna u 2013. godini BDP iznosio je 1.321,00 KM dok je najviši BDP po glavi stanovnika bio u općini Tuzla 9.189,00 KM, zatim slijede općina Banovići sa BDP-om 9.091,00 KM i općina Lukavac sa BDP-om 5.649,00 KM. U rangi sa općinom Sapna, odnosno općine koje imaju najmanji

⁴ Federalni zavod za programiranje razvoja, *Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH*, 2013.

bruto domaći proizvod u Tuzlanskom kantonu su općina Kalesija – 1.871,00 KM, općina Teočak – 2.299,00 KM i općina Čelić – 2.450,00 KM

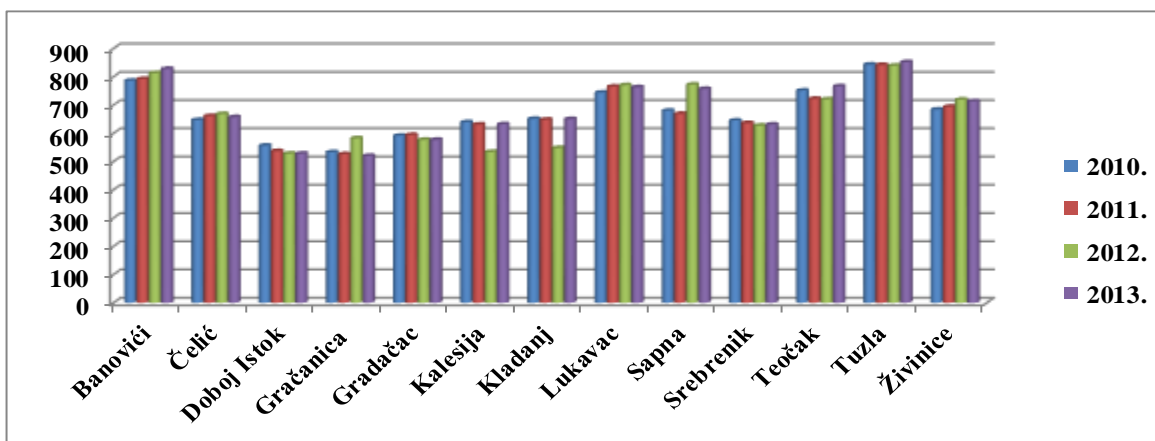

Slika 4. Kretanje BDP-a u općini Sapna u periodu od 2010.-2013. godine⁵

Kada promatramo kretanje BDP u periodu 2010-2013. godine vidimo da je u općini Sapna zabilježen rast BDP-a i to za 8,43%. Najznačajniji je rast u 2011. godini kada se BDP povećao za 563 000 KM u odnosu na predhodnu godinu.

2.3.1.2. Plaće

Pokazatelj loše ekonomske situacije na području općine Sapna je i iznos prosječne neto plaće u 2013 godini), koja iznosi 90,7% prosječne neto plaće u FBiH.

Slika 5. Prosječne neto plaće po općinama u Tuzlanskom kantonu 2010.-2014. god.⁶

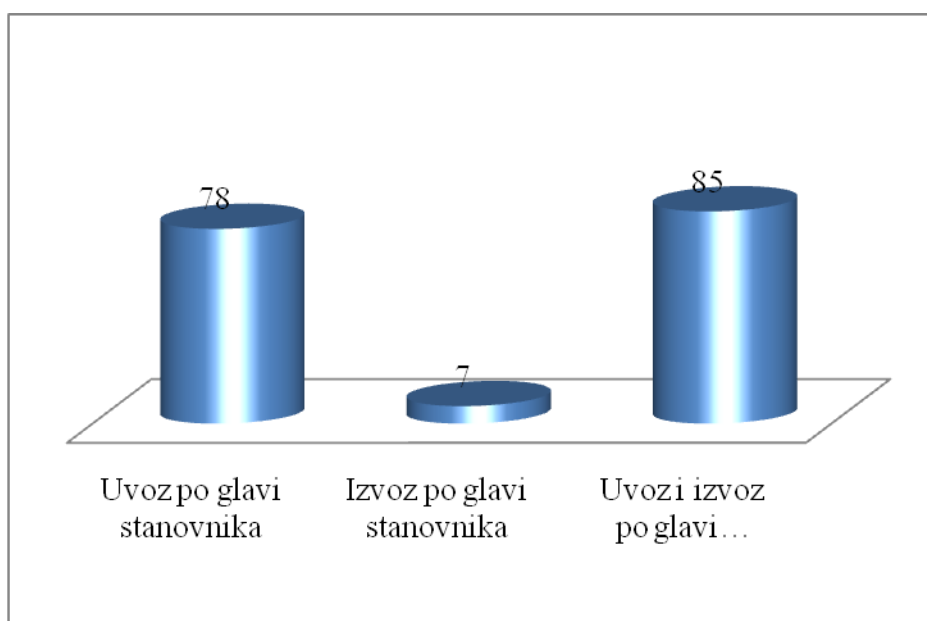
⁵ Federalni zavod za programiranje razvoja, *Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH*, 2010., 2011., 2012., 2013.

⁶ *Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH*, 2010., 2011., 2012., 2013. Zavod FBiH za programiranje razvoja

Iako u posljednje četiri godine prosječna neto plaća na području općine Sapna raste iz gornjeg prikaza možemo vidjeti da je prosječna plaća u 2013. godini veća od prosječnih neto plaća u općinama Čelić, Doboj Istok, Gradačac, Gračanica Kalesija, Kladanj i Srebrenik, a manja je od prosječnih neto plata u općinama Banovići, Lukavac, Teočak, Tuzla i Živinice. Ove podatke treba uzeti sa rezervom pošto je očito da su plaće veće u općinama sa jakim javnim sektorom.

2.3.1.3. Stanje uvoza i izvoza

Prema podacima Agencije za statistiku u općinu Sapna je tokom 2013. godine uvezeno i izvezeno roba i usluga u ukupnom iznosu 1.083.000 KM. Prema raspoloživim podacima vidljiva je slaba pokrivenost uvoza izvozom. To je opća slika ekonomije Bosne i Hercegovine, koja je u još slabijem izdanje prisutna na prostoru općine Sapna.

Slika 6. Pokazatelji uvoza i izvoza općine Sapna po glavi stanovnika u 2013. godini⁷

Ovakvi pokazatelji stvarnog stanja ekonomije na prostoru općine Sapna imaju svoje razloge u slabo razvijenoj proizvodnoj djelatnosti koja bi većim dijelom bila orijentirana ka izvozu. Iako općina Sapna ima određene resurse koji bi se mogli staviti u funkciju razvoja, zakonodavstvo ne dozvoljava da lokalne zajednice upravljaju tim resursima.

Također, konstantno smanjenje stanovnika utječe na smanjenje proizvodne aktivnosti, a samim tim i potrebe za većim obimom roba i usluga.

⁷ Federalni zavod za programiranje razvoja, *Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH*, 2013.)

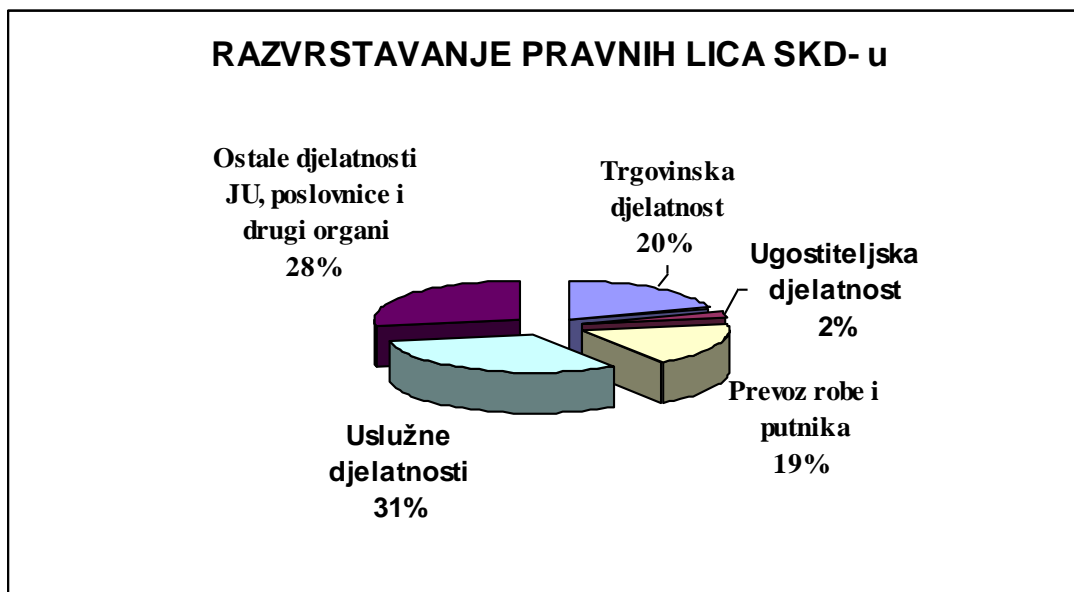
2.3.2. *Strukturura ekonomije općine Sapna*

2.3.2.1. **Analiza stanja**

Na području općine Sapna u 2014. godini, prema prikupljenim podacima aktivna su 54 registrovana pravna lica, od toga 39 privrednih privatnih djelatnosti i 15 javnih, te 70 registrovanih fizičkih lica i 498 registrovanih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava.

Od 39 registrovanih privrednih društava njih 17 ima sjedište na području općine Sapna, dok su 22 ispostave odnosno poslovne jedinice privrednih društava registrirane na drugim općinama.

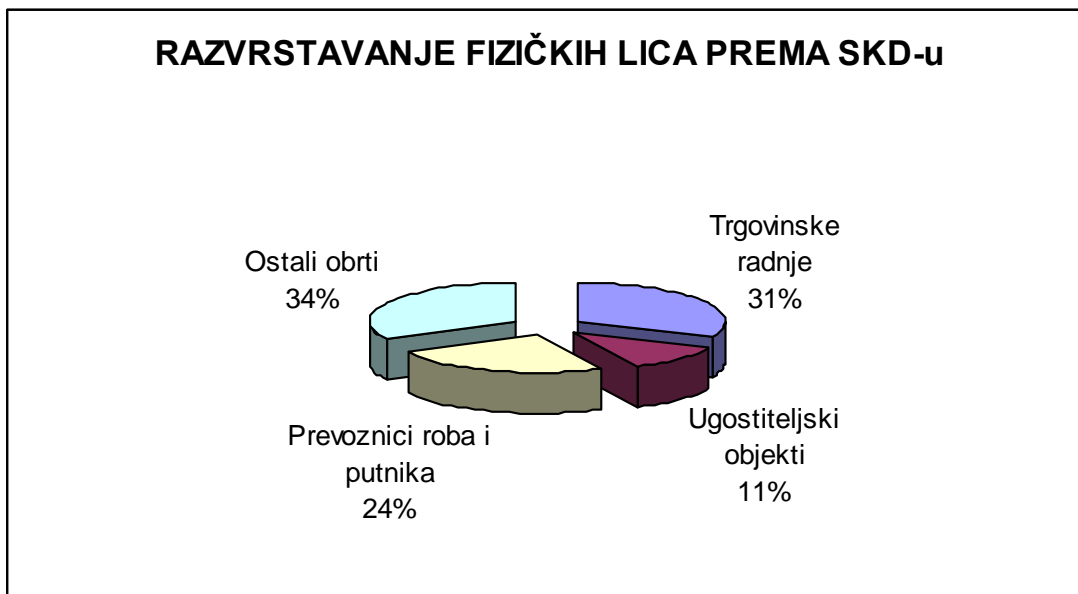
Od 54 registrovana pravna lica, u oblasti trgovine na veliko i malo aktivno je jedanaest, u oblasti ugostiteljstva jedno, u oblasti transporta (prevoz roba i putnika) deset, u oblasti uslužnih djelatnosti sedamnaest, u oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i javne uprave petnaest pravnih subjekata.

Slika 7. Djelatnost pravnih lica po SKD-u⁸

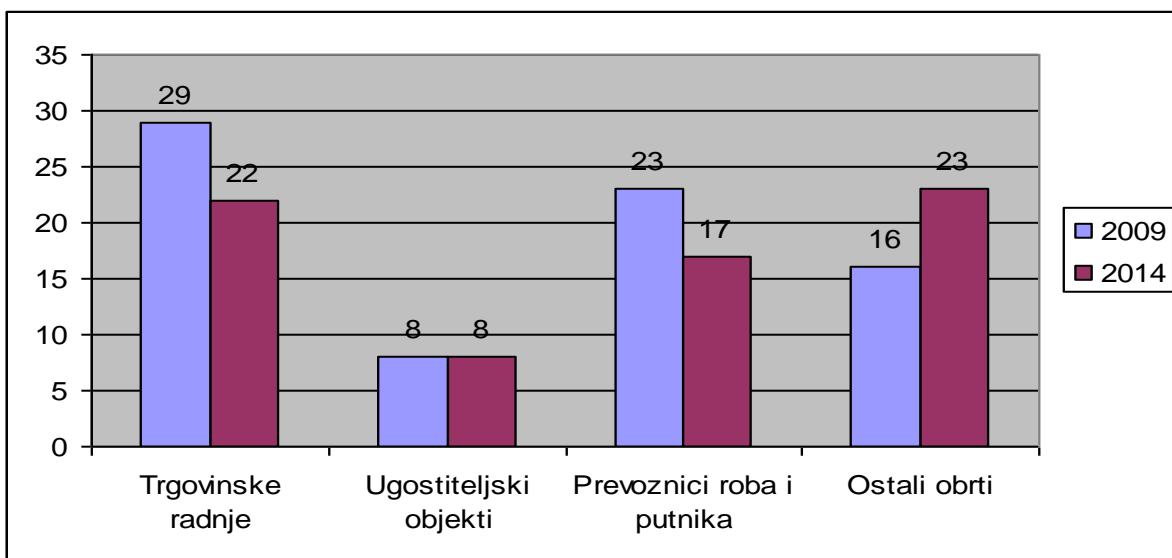
Od ukupnog broja registrovanih pravnih lica 31% je registrovano u oblasti uslužnih djelatnosti, trgovinskih djelatnosti 20 %, prevoz roba i putnika 19% , u oblasti ugostiteljstva 2% i 28% su ostale djelatnosti.

⁸ Poreska uprava Federacije Bosne i Hercegovine, Kantonalni porezni ured Tuzla, ispitava u Sapni

Slika 8. Djelatnost fizičkih lica po SKD-u⁹

Od 70 registrovanih fizičkih lica, u oblasti trgovine na malo aktivne su 22 trgovinske radnje, u oblasti ugostiteljstva 8 ugostiteljskih radnji, u oblasti saobraćaja 17 prevoznika roba i putnika te ostalih obrtničkih djelatnosti 23.

Slika 9. Usporedna analiza kretanja registrovanih djelatnosti fizičkih lica u 2009. i 2014. god.¹⁰

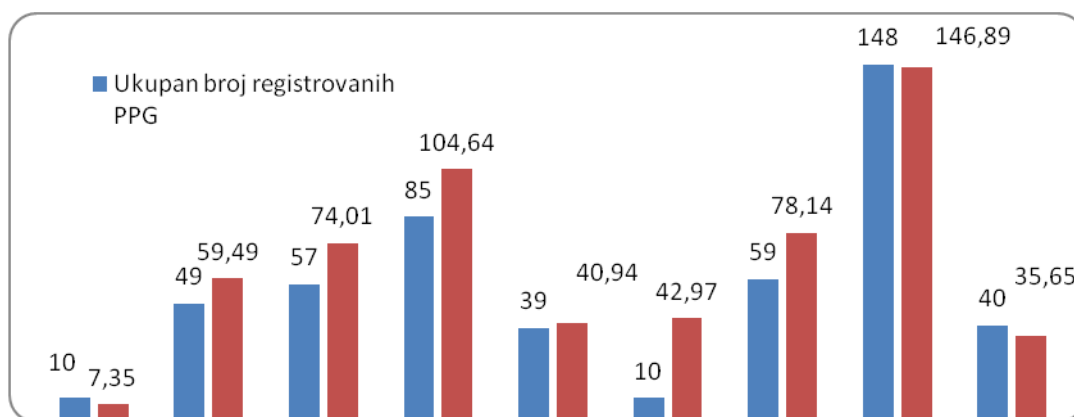
⁹ Poreska uprava, ispostava Sapna

¹⁰ Poreska uprava, ispostava Sapna i Strategija razvoja općine Sapna 2009.-2014.

2.3.2.2. Registar poljoprivrednih gazdinstava

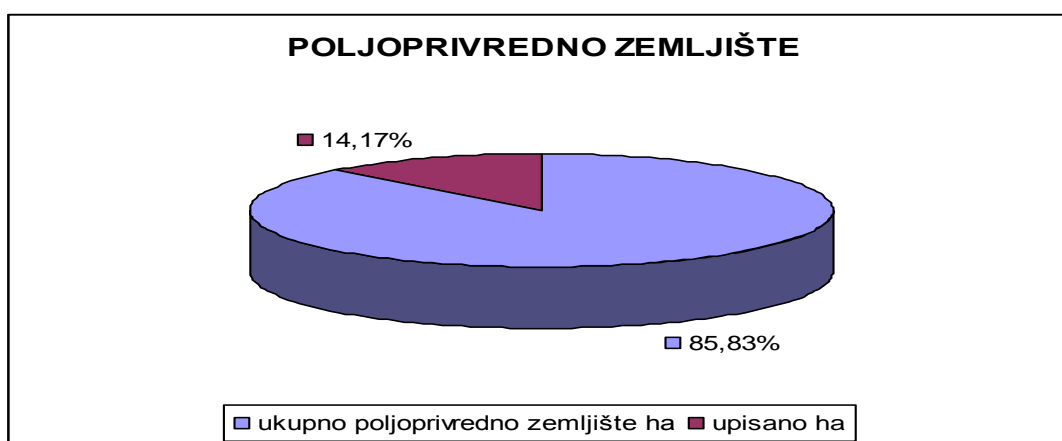
Na području općine Sapna nema registrovanih obrta iz oblasti pljoprivredne proizvodnje, a istom se bavi odnosno registrovana su 498 porodična poljoprivredna gazdinstva. Ista gazdinstva baveći se proizvodnjom biljnih i animalnih proizvoda na vlastitim gazdinstvima ostvaruje dohodak kroz prodaju primarnih proizvoda putem otkupljivača odnosno kroz programe podsticajnih mjera u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Ukupan broj registrovanih poljoprivrednih gazdinstava je 498 sa 1441 člana koji , baveći se jednim od oblika poljoprivredne proizvodnje, žive, rade i doprinose istom.

Slika 10. Ukupan broj registrovanih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava¹¹

Od ukupno raspoloživog poljoprivrednog zemljišta na prostoru općine Sapna (4163,42ha), u registar poljoprivrednih gazdinstava upisano je 590,09 ha odnosno 14,17% istog.

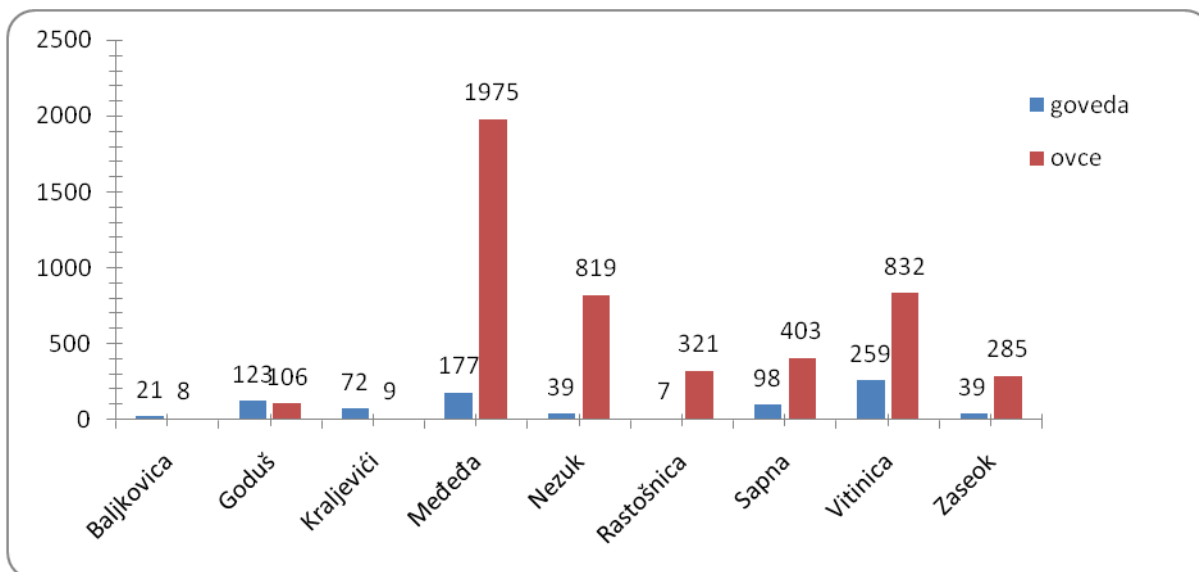

Slika 11. Poljoprivredno zemljište¹²

¹¹ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

¹² Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna i Prostoni plan za područje Tuzlanskog kantona za period 2005.-2025.

Kada je u pitanju brojno stanje stoke u registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima (RPG) opisano je 835 krupih grla (goveda), 4758 grla ovaca, te ostala stoka koze, konji, svinje, živina i ostale životinje čiji broj je zanemarljiv za prihodovnu stranu domaćinstva.

Slika 12. Broj stoke po naseljenim mjestima¹³

Tabela 7. Broj članova po naseljenim mjestima, spolu i stepenu bavljenja poljoprivredom proizvodnjom¹⁴

Naselje	Ukupan broj reg. osoba		Broj osoba poljoprivreda isključiva djelatnost		Broj osoba poljoprivreda pretežna djelatnost		Broj osoba poljoprivreda dodatna djelatnost		Broj osoba penzioneri i stariji od 65 godina	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Baljkovica	14	10	7	7	1	1	4	1	2	1
Goduš	72	73	26	55	9	4	22	4	15	4
Kraljevići	83	82	25	58	9	6	31	6	18	6
Medjedja	124	119	53	98	9	10	48	10	14	10

¹³ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

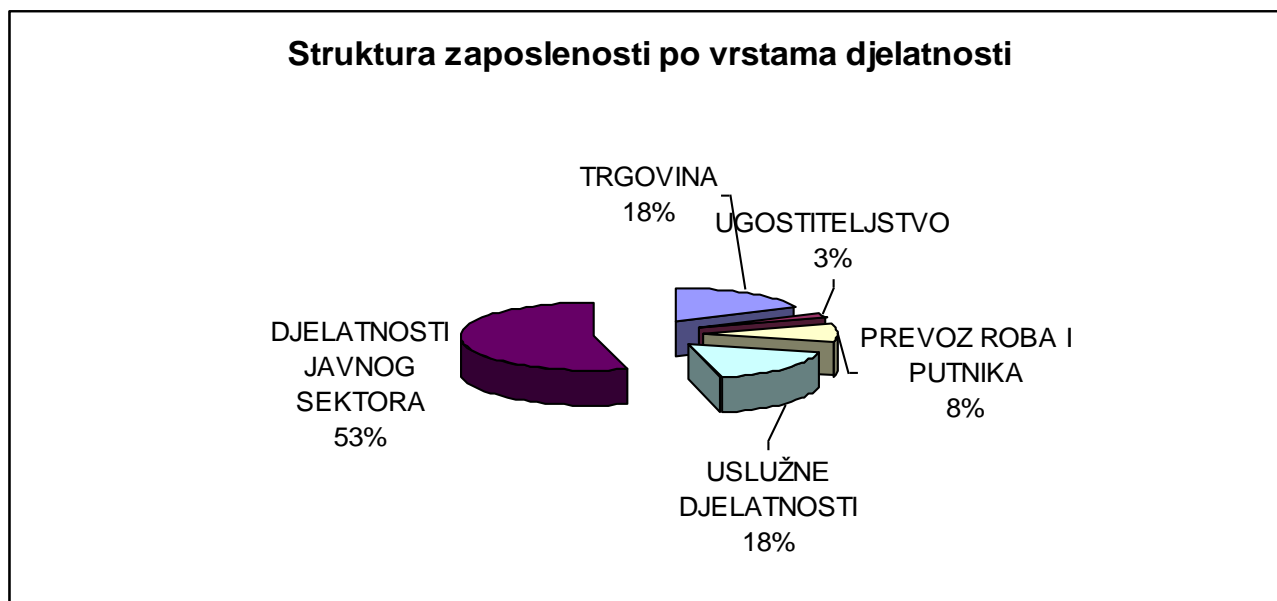
¹⁴ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

Nezuk	57	53	27	45	7	1	11	1	12	1
Rastošnica	10	5	6	2	0	1	1	1	3	1
Sapna	89	83	29	57	7	5	30	5	23	5
Vitinica	229	222	91	170	28	15	70	15	40	15
Zaseok	59	57	31	47	4	2	15	2	9	2
UKUPNO	737	704	295	539	74	45	232	45	136	45

2.3.2.3. Zaposlenost po vrstama djelatnosti na području općine Sapna

Na području općine Sapna u 2014. godini bilo je zaposleno 588 osoba. Znatno veći broj je zaposlen kod registrovanih pravnih lica tj. 479 osoba, dok je 109 osoba zaposleno kod registrovanih fizičkih lica.

Klasificirano prema djelatnostima najveći broj zaposlenih osoba je u oblasti obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i javne uprave 53,91 %, uslužne djelatnosti 17,69 %, u trgovini na veliko i malo 17,52%, djelatnosti prevoza roba i putnika 8,16%, i ugostiteljstvo 2,72%.

Slika 13. Struktura zaposlenosti po vrstama djelatnosti¹⁵

¹⁵ Poreska uprava, ispostava Sapna

Iz naprijed navedenog može se konstatovati da od ukupnog broja zaposlenih na području općine Sapna, na Javni sektor otpada 53%, dok je u privredi zaposleno svega 47%. Takođe i ovaj podatak govori o slaboj razvijenosti privrede na području općine Sapna.

Tabela 8. Kretanje zaposlenih po godinama u općini Sapna¹⁶

OPIS	2011.g.	2012.g.	2013.g.
Broj zaposlenih	761	567	594
Radno sposobno stanovništvo	8594	9052	9030
Radno aktivno stanovništvo	3406	3191	3183

Broj zaposlenih u općini Sapna se u 2013. godini iznosi 594 zaposlena, što je neznatno povećanje u odnosu na 2012.godinu. Prosječan broj zaposlenim na ovom području se kreće između 550 i 600 zaposlenih u posljednje tri godine.

¹⁶ Federalni zavod za statistiku

2.4. Budžet Općine Sapna

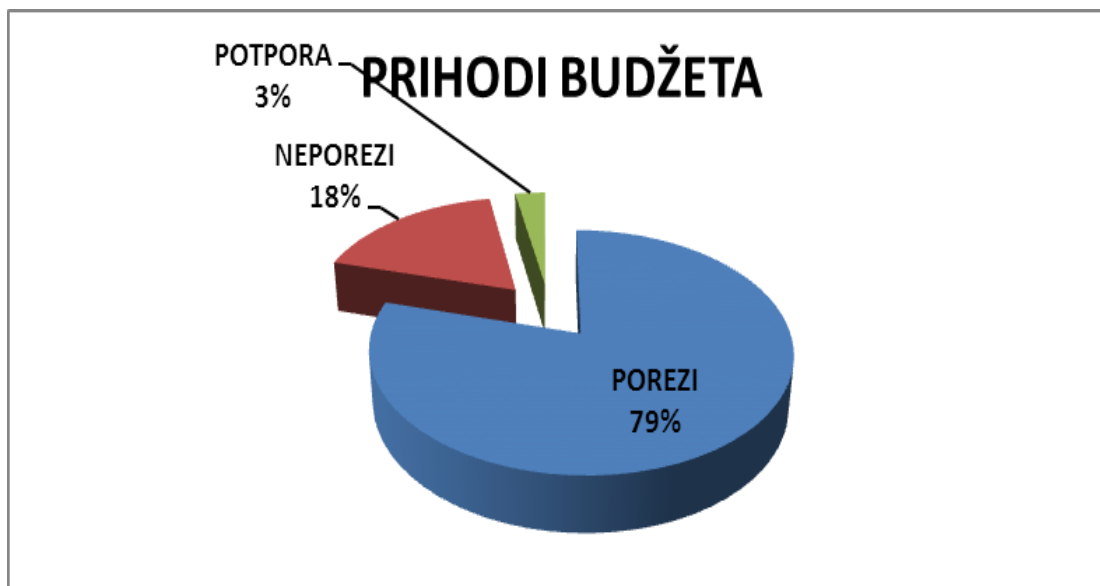
Prihodi i primici budžeta Općine Sapna u 2013. godini iznosili su 2.109.045,20 KM, što je za 0,61% manje nego u 2012. godini, za 23,64% manje nego u 2011. godini a za 21,13% manje nego u 2010. godini. Prema planu budžeta za 2014. godinu, tendencija pada prihoda i primitaka nastavlja se i u 2014. godini, odnosno smanjit će se za 0,56% u odnosu na 2013. godinu.

Vidimo da su općinski prihodi i rashodi u period od 2010.-2013. godine konstantno opadali, osim u 2011. godini kada su se prihodi i primici povećali za 3,19% u odnosu na prethodnu godinu. Do smanjenja prihoda došlo je zbog smanjenja priliva kako poreznih tako i neporeznih prihoda. Porezni prihodi koji čine najveći dio prihoda budžeta Općine Sapna i to 79% u 2013. godini, opali su sa 1.377.322,33 KM koliko je bilo u 2010. godini na 1.305.963,08 KM u 2013. godini. Neporezni prihodi su u 2010. godini iznosili 392.890,14 KM i opali su na 293.777,10 KM u 2013. godini.

Tabela 9. Struktura prihoda i primitaka Općine Sapna¹⁷

	<i>OSTVARENJE</i>				<i>PLAN</i>
	2010	2011	<i>2012</i>	<i>2013</i>	2014
POREZI	1.377.322,33	1.418.704,77	<i>1.376.025,13</i>	<i>1.305.963,08</i>	1.369.183,19
NEPOREZI	392.890,14	392.353,13	364.784,01	293.777,10	439.904,81
POTPORA	78.821,99	89.431,89	68.923,97	46.240,48	45.000,00
PRIHODI	1.849.034,46	1.900.489,79	1.809.733,11	1.645.980,66	1.854.088,00
FINANSIRANJE	825.465,82	762.334,75	262.704,66	463.064,54	15.000,00
KREDIT	0,00	0,00	50.000,00	0,00	100.000,00
NAMJENSKA POTP. ZA OBAVEZE IZ PRET. GODINE	0,00	100.000,00	0,00	0,00	128.000,00
UKUPNO	2.674.500,28	2.762.824,54	2.122.437,77	2.109.045,20	2.097.088,00

¹⁷ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

Slika 14. Struktura prihoda budžeta Općine Sapna (2013. godine)¹⁸

U ukupnoj strukturi prihoda budžeta u 2013.-oj godini, 79% ili 1.305.963,08 KM su porezni prihodi, 18% ili 293.777,10 KM neporezni prihodi i 3% ili 46.240,48 KM potpora.

Porezne prihode sačinjavaju: porez na imovinu, porez na promet nepokretnosti, porez na dohodak i poseban porez na plaću za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća. Značajan dio poreznih prihoda realizira se putem viših nivoa vlasti i zbog toga Općina nema značajnijeg uticaja na njihovo prikupljanje. U okviru poreznih prihoda, najveće učešće imaju prihodi od indirektnih poreza sa jedinstvenog računa, koji su ostvareni u iznosu od 1.079.269,36 KM, što čini 82,7% ukupnih poreznih prihoda, odnosno 65,56% ukupnih prihoda budžeta Općine Sapna. Dinamika kretanja prihoda od indirektnih poreza u periodu od 2010. godine do 2013. godine je također opadajuća. U 2010. godini prihodi od indirektnih poreza su iznosili 1.170.009,72 KM što je za 7,7% više u odnosu na 2013. godinu.

U grupi neporeznih prihoda nalaze se sljedeći prihodi: prihod od iznajmljivanja poslovnih prostora, općinske naknade i takse i novčane kazne. Neporezni prihodi su iznosili 364.784,01 KM u 2012. godini od toga, prihodi od renti i zakupa 35.520,49 KM dok su posebne naknade i takse iznosile 327.037,52 KM a novčane kazne 2.226,00 KM. U 2013. godini ostvareni neporeski prihodi su 293.777,10 KM od toga prihodi od zakupa i renti 28.342,73 KM, od naknada i taksu 260.517,37 KM a novčane kazne 7.917,00 KM. S obzirom na to da su neporezni prihodi vrsta prihoda koje Općina direktno ubire i njima upravlja, njihova visina zavisi od efikasnosti upravljanja te preduzetničke aktivnosti strukture općinske vlasti.

Potpota je posebna vrsta priliva sredstava koje osiguravaju viši nivoi vlasti, a koji se ne moraju vraćati, te u strukturi ukupnih prihoda učestvuju sa oko 3% prihoda. Općina prikuplja finansijska sredstva uz pomoć domaćih ili stranih donatora, koji se iz godine u godinu smanjuju.

¹⁸ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

Tabela 10. Struktura rashoda budžeta Općine Sapna za period od 2010.-2014. godine¹⁹

RASHODI	OSTVARENJE				PLAN
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
PLAĆE OPĆINSKO VIJEĆE	62.104,83	63.906,71	65.511,24	26.933,62	28.300,00
PLAĆE OPĆA UPRAVA	693.373,35	685557,11	756.666,39	804.799,06	809.200,00
PLAĆE CENTAR ZA SOCIJALNI RAD	80.129,74	87.737,64	109.621,17	111.592,66	118.397,00
UKUPNO	835.607,92	837.201,46	931.798,80	943.325,34	955.897,00
NAKNADE ZA TOPLI OBROK I PREVOZ	105.895,44	105.728,54	100.115,80	90.776,21	126.415,00
MATERIJALNI TROŠKOVI	194.344,96	169.881,28	163.549,79	140.254,77	123.135,00
NAKNADA VIJEĆNICIMA OPĆINSKOG VIJEĆA	52.949,26	57.063,23	57.427,98	131.750,65	119.500,00
TEKUĆI GRANTOVI	211.249,49	258.874,91	237.660,22	183.199,44	284.272,00
POTPORA UDRUŽENJIMA	21.050,00	20.100,00	23.495,50	6.970,00	25.000,00
POTPORA ZA MZ	20.759,35	16.446,18	27.655,00	17.627,86	27.655,00
POTPORA SPORTU	25.187,25	31.655,00	17.332,50	26.224,30	30.000,00
POTPORA	2.000,00	6.286,50	5.800,00	8.000,00	8.000,00

¹⁹ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

KULTURI					
POTPORA POJEDINCIMA	3.300,00	4.170,93	3.526,00	2.860,00	3.000,00
STIPENDIJE	21.200,00	18.000,00	15.936,00	8.000,00	13.000,00
POTPORA POLJOPRIVRED	0,00	16.324,84	0,00	11.495,30	10.000,00
KAPITALNI IZDACI	801.353,97	1.265.862,10	518.398,81	318.607,11	290.035,00
OTPLATA ZAJMA	81.171,97	69.663,05	67.674,04	16.511,74	42.600,00

2.5. Lokalna uprava i njeni partneri

Lokalna samouprava podrazumijeva pravo i osposobljenost jedinica lokalne samouprave da, ugranicama zakona, regulišu i upravljaju određenim javnim poslovima na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.

Plan razvoja lokalne samouprave kao nivo-a vlasti koji je najbliži građanima predstavlja ključni cilj lokalnih vlasti u nastojanju ostvarenja vizije razvoja, u čijem središtu je lokalna samouprava koju građani doživljavaju podjednako kao svoje pravo i obavezu da odgovorno i proaktivno upravljaju lokalnim razvojem i poslovima na principima Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, ostvarujući novi kvalitet života u svojoj lokalnoj zajednici.

Općina kao jedinica lokalne samouprave i njeni partneri, odnosno nevladin i privatni sektor koji zajedničkim snagama i aktivnostima čine partnere u sprovođenju općinskih politika i ciljeva, trebaju rezultirati podizanju kvalitete života građana koji žive na njenom prostoru.

Neophodna je neprekidna saradnja u radu i provođenju statutarne ciljeva javnog, privatnog i nevladinog sektora kroz dinamiku rada i kreiranje aktivnosti prema potrebama građana i trendovima koje zahtijeva moderna uprava.

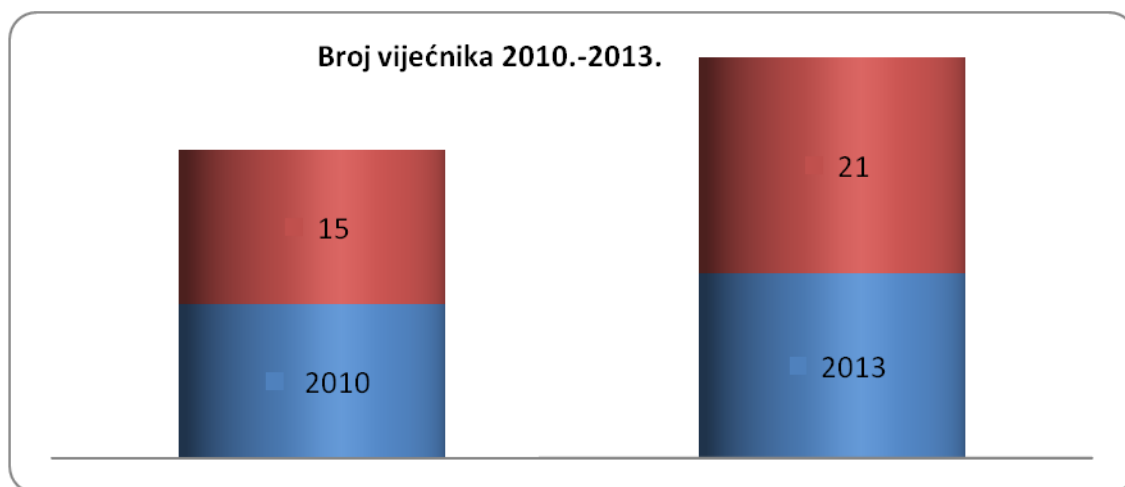
Demokratizacijom lokalne uprave prije svega, sama po sebi se nameće obaveza kontinuiranog unapređenja saradnje u cilju unapređenja usluga i razvoja lokalne zajednice u cjelini, u koji bi trebali biti uključeni svi partneri.

2.5.1. Analiza stanja općinske uprave

Organi jedinice lokalne samouprave su Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Međusobni odnosi Vijeća i Načelnika zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcionisanje jedinice lokalne samouprave.

Općinsko vijeće je kolektivni organ odlučivanja. Trenutni saziv Općinskog vijeća Sapna kao predstavničkog tijela građana broji 21 vijećnika, što je za šest vijećnika više u odnosu na raniji saziv Općinskog vijeća. Novina ovog saziva vijeća je i što Predsjedavajući Općinskog vijeća funkciju obavlja volonterski uz određenu naknadu, za razliku od prethodnog čija funkcija je bila profesionalna.

Odnos povećanja broja vijećnika prema zadnjim sazivima OV prikazan je u donjem grafikonu.

Slika 15. Broj općinskih vijećnika 2010. i 2013.godine²⁰

Grafičkim prikazom uočljivo je procentualno povećanje vijećnika nakon zadnjih općinskih izbora, iz 2012 godine, za 28,57%.

Općinsko vijeće ima profesionalno zaposlenog sekretara Općinskog vijeća. Kao organ nadležan za donošenje općinskih propisa i akata u skladu sa Ustavom, Zakonom i Statutom Općine, Vijeće obrazuje stalna radna tijela kroz komisije. Odlukom Općinskog vijeća obrazovano je 11 stalnih komisija koja obavljaju određene poslove i zadatke utvrđene Poslovníkom Općinskog vijeća Sapna.

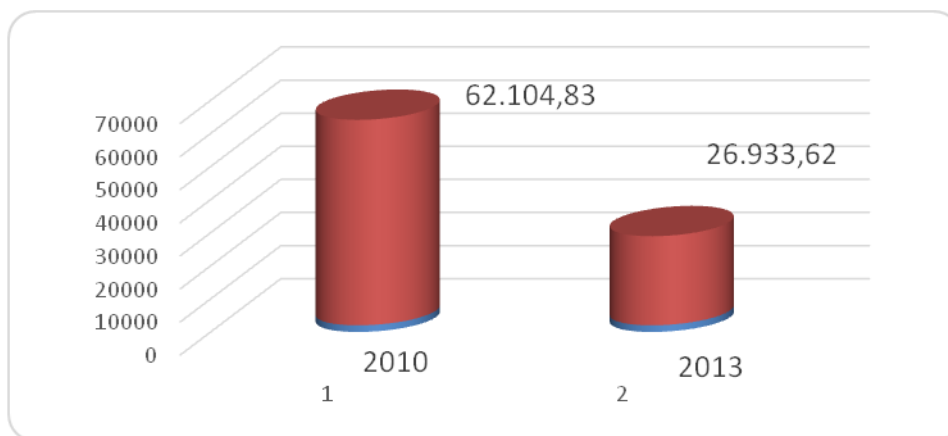
²⁰ Općinsko vijeće Sapna (Statutarno odlukom iz 2012.godine saziv Vijeća broji 21 vijećnika)

Budžetska izdvajanja za plaće zaposlenih u Općinskom vijeću Sapna i naknade vijećnicima i ostalim angažiranim u radnim tijelima Općinskog vijeća Sapna, odlikavaju potrošnju po analiziranim vremenskim serijama.

Tabela 11. Izdvajanja za Općinsko vijeće 2010.-2013.²¹

OPĆINSKO VIJEĆE	2010	2011	2012	2013	2014
PLAĆE ZAPOSLENIM U OV	62.104,83	63.906,71	65.511,24	26.933,62	27.575,22
NAKNADE VIJEĆNICIMA	52.949,26	57.063,23	57.427,98	131.750,65	132.782,72
UKUPNO:	115.054,09	128.969,94	122.939,22	158.684,27	160.357,94

Analizom podataka prikazanih u gornjoj tabeli uočavamo da je bruto plaća u Općinskom vijeću u 2013.godini iznosila 26.933,62 KM, što je za 56,63 % manje u odnosu na 2010 godinu, za 57,85 % manja nego u 2011.godini , a za 58,88 % manja nego u 2012.godini. Razlog ovakvom smanjenju je što je od 2013. godine u OV-u Sapna profesionalno angažiran jedan uposlenik, dok su u prethodnom periodu odnosno sazivu Vijeća bila dva zaposlenika.Odnos izdvojenih sredstava za plaće zaposlenim u Općinskom vijeću 2010.-2013. prikazan je u donjem grafikonu.

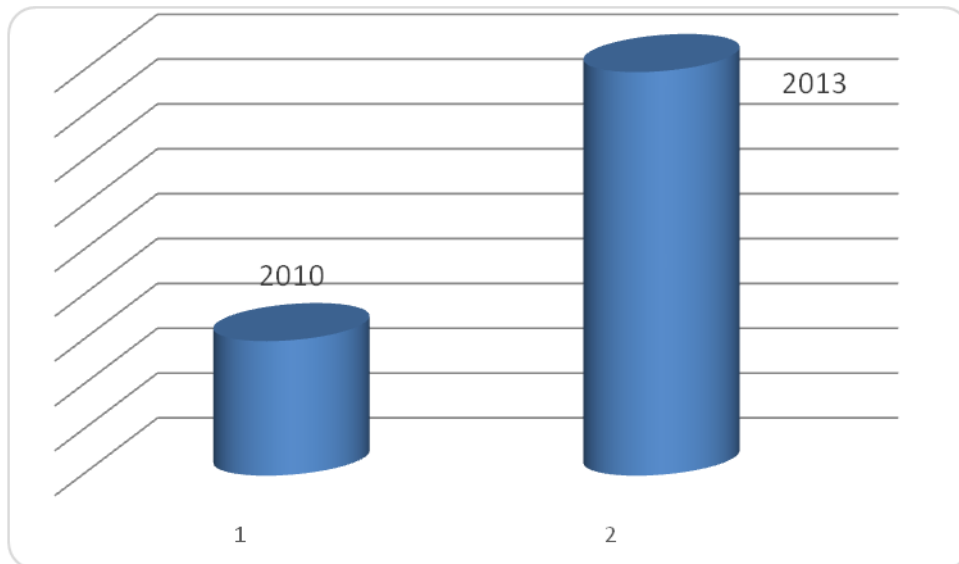
Slika 16. Plaće zaposlenih u općinskom vijeću 2010. i 2013.godine²²

²¹ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

²² Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

Prednjim grafikonom prikazano je smanjenje izdvajanja za plaće zaposlenim u Općinskom vijeću u analiziranom periodu.

Izdvajanja u vidu naknade Općinskim vijećnicima, spoljnim saradnicima i članovima komisija vijeća u vidu paušala, dnevnica, službenih putovanja i drugih troškova u 2013.godini iznose 131.750,65 KM (slika 17) što predstavlja povećanje od 59,81 %, u odnosu na 2010.godinu, 56,68 % u odnosu na 2011.godinu i 56,41 % u odnosu na 2012. godinu.

Slika 17. Naknade općinskim vijećnicima 2010. i 2013. godine²³

Uočeno povećanje sredstava je rezultat povećanja broja vijećnika sa petnaest na dvadeset i jednog i novog načina obračuna vijećničkih paušala.

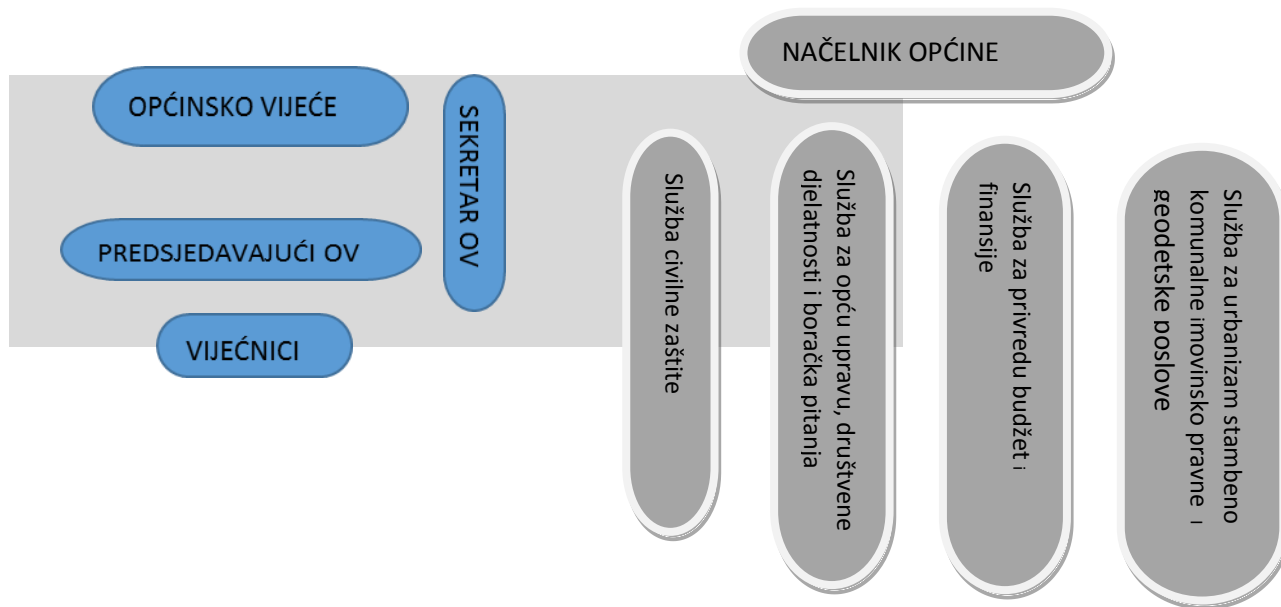
Općinski načelnik kao izvršni organ općine, predstavlja Općinu i rukovodi svim službama za upravu koje čine Jedinствен općinski organ uprave. Upravni poslovi iz nadležnosti općine obavljaju se u okviru Jedinственog organa uprave koji je strukturiran unutar četiti službe za upravu.

2.5.2. Šema unutrašnje organizacije

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji službi za upravu donešen je u avgustu 2014. godine i prilagođen je uslovima i potrebama Općine.

Šema unutrašnje organizacije je koncipirana kao prateći akt Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji službi za upravu općine Sapna. Rađena je 2014.godine u skladu sa ukazanim potrebama i željom za što efikasnijim pružanjem usluga građanima.

²³ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

Slika 18. Šema organizacije općine Sapna

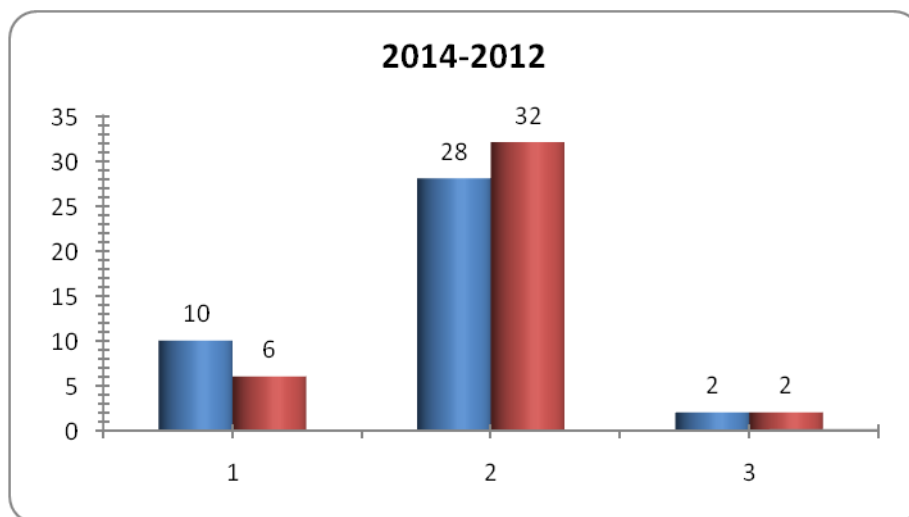
Kao što se vidi iz Šeme, jedinstven općinski organ čine organizacione jedinice i službe za upravu sa slijedećim brojem sistematizovanih radnih mjesta:

1. Općinski načelnik.....	1
2. Savjetnici općinskog Načelnika.....	1
3. Služba za urbanizam, stambeno-komunalne, imovinsko-pravne i geodetske poslove.....	10
4. Služba za privredu, budžet i finansije.....	10
5. Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i boračka pitanja.....	11
6. Služba civilne zaštite.....	11
7. Sekretar Općinskog vijeća.....	1

2.5.3. Kadrovska osposobljenost općinske administracije

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji općinskih službi za upravu općine Sapna ukupno je sistematizovano 46 radnih mjesta, od čega je jedan izabrani zvaničnik, jedan savjetnik, 16 (šesnaest) državnih službenika, 26 namještenika i 2 osobe pomoćno tehničkog osoblja.

U 2014. godini u općini je zaposleno 40 radnika. Od ovog broja, 10 je državnih službenika, 28 namještenika i dvije osobe koje obavljaju poslove pomoćno tehničkog karaktera.

Slika 19. Odnos državnih službenika, namještenika i pomoćnog osoblja 2014.-2012.²⁴

U okviru sistematizovanih radnih mjesta nije popunjeno pet radnih mjesta za državne službenike. U narednoj tabeli prikazana je kvalifikaciona struktura radnika u periodu od 2012.-2014.godine.

Tabela 12. Zaposleni u organima uprave u periodu od 2011.-2013.godine²⁵

R.br.	Stepen stručne spreme	2012.		2013.		2014.	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž
1.	Doktor nauka	-	-	1	0	1	0
2.	Magistar nauka	1	1	0	1	0	1
3.	Visoka stručna sprema	7	3	7	3	7	3
4.	Viša stručna sprema	1	1	1	1	1	1

²⁴ Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i boračka pitanja

²⁵ Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i boračka pitanja

5.	IV stepen - Srednja škola	13	7	13	7	13	7
6.	III stepen – Srednja škola	4	0	4	0	4	0
7.	Osnovna škola	0	2	0	2	0	2
UKUPNO:		26	14	26	14	26	14
		40		40		40	

U posmatranom vremenskom periodu obrazovna struktura općinskih uposlenika je skoro identična. Dominiraju zaposlenici sa srednjom stručnom spremom III i IV stepena kojih ima 24 i čine 60% ukupnog broja zaposlenih.

Struktura budžetskih izdvajanja za plaće i naknade zaposlenika općinske administracije i JU Centar za socijalni rad analizirana je u periodu 2010.-2013.godina, a prikazana je u donjoj tabeli.

Tabela 13. Plaće i naknade za općinske uposlenike i Centar za socijalni rad²⁶

OPĆINA I JU CENTAR ZA S.R.	2010	2011	2012	2013
PLAĆE	773.503,09	773.294,75	866.287,56	916.391,72
NAKNADE ZA PREVOZ I T.O. (OV, OPĆINA I CSR)	105.895,44	105.728,54	100.145,80	90.776,21
UKUPNO:	879.398,53	879.023,29	966.433,45	1.007.167,93

U periodu od 2011.godine uočava se kontinuirano povećanje izdvajanja za bruto plaće zaposlenicima općine i JU Centar za socijalni rad Sapna. Znači bruto plaće zaposlenika Općine i JU Centar za socijalni rad 2013.godine iznosile su 916.391,72 KM što je za 15,60 % više u odnosu na 2010.godinu, za 15,61 % više od izdvajanja 2011.godine, a 5,46 % više nego u 2012.godini.

²⁶ Služba za privredu, budžet i finansije općina Sapna

2.5.4. Opremljenost općinske administracije

Podizanje kvaliteta rada i opšte transparentnosti rada općinske administracije kao krajnji cilj općine Sapna bilo je uslovljeno otvaranjem Centra za usluge građanima. U toku 2009. godine općina Sapna u sklopu realizacije projekta GAP izvršila je rekonstrukciju prizemlja općinske zgrade i u okviru ovog projekta otvorila i opremila moderan Centar za pružanje usluga građanima općine Sapna. Centar je smješten u prizemlju zgrade na pristupačnom mjestu za stranke i osobe sa posebnim potrebama. Svojim enterijerom i izgledom stvara prijatan ambijent za kraće zadržavanje u njemu. Centar za usluge građanima svakodnevno omogućava ostvarenje prava na efikasan i transparentan način, bez većih gužvi i zadržavanja.

U Centru je smješteno osam šaltera i to:

1. Branilačko-invalidska zaštita
2. Matičar
3. Ovjera potpisa i drugih dokumenata
4. Poljoprivreda
5. Prijem zahtjeva i drugih podnesaka
6. Blagajna-Uplate
7. Katastar
8. Urbanizam
9. Info pult.

Dakle, u Centru za usluge građanima locirani su šalteri za ključne usluge koje građani trebaju svakodnevno. Centar je opremljen novim namještajem te savremenom i jednobraznom informatičkom opremom, a svi uposlenici su završili potrebnu obuku. Građani putem Info pulta svakodnevno primaju informacije o načinu ostvarivanja svojih prava.

U radu općinske administracije koriste se softverski paketi DocuNova, DataNova i FinNova koji su također rezultata GAP projekta implementiranog 2009. godine.

DocuNova je program za kancelarijsko poslovanje, elektronsku pisarnicu i podršku radu Centra za pružanje usluga građanima. Program praktično omogućava komuniciranje uposlenika putem poruka, slanje i prijem dokumenata, akata elektronskim putem, praćenje prijema, kretanja predmeta u toku obrade i arhiviranje istih. U ovom programu razvrstani su predmeti po registrima, odnosno djelovodnik predmeta i akata, Upisnik prvostepenih predmeta, Upisnik drugostepenih predmeta, registar uvjerenja, specijalni registri, popis akata. Takođe se mogu preuzeti pristigli predmeti, obraditi ih, proslijediti na potpis i arhiviranje, a aktivan je i registar pritužbi, izvještaja o efikasnosti uposlenika i stara arhivska građa. Ovaj program omogućava svakodnevno praćenje predmeta, fazama njihovog rješavanja te se na taj način vrši informiranje

građana o stanju podnešenih zahtjeva, te rokovima njihove obrade.

U 2014. godini jedinstvenim programom koji se koristi u Federaciji BiH, u Centru za usluge građanima općine Sapna omogućeno je izdavanje uvjerenja o građanskim stanjima za građane koji su rođeni u svim gradovima Federacije BiH ili su imali neku od promjena u matičnim evidencijama po pitanju građanskih stanja.

FinNova je integralni programski paket pomoću koga se vrši obračun plaća, vodi kadrovska evidencija, blagajna, pomoćna blagajna, virmani, troškovno računovodstvo, te vrši izrada i praćenje realizacije općinskog budžeta, a samim tim vrše godišnja i periodična izvještavanja.

Kroz razne vidove edukacija, učešća na seminarima i obukama, ali i kroz stručno usavršavanje uposlenici nastoje da svoj posao obave što kvalitetnije, brže i efikasnije. Za sve to postoji odlična pretpostavka, a to su adekvatne prostorne mogućnosti koje posjeduje općinska zgrada.

2.5.5. Javnost rada

Transparentnost i javnost rada kako Općinskog načelnika, organa uprave i Općinskog vijeća, kao preduslov efektivnog političkog nadzora i garancije da organi jedinice lokalne samouprave provode svoje dužnosti u interesu lokalne zajednice, ostvaruje se kroz reemitovanje sjednica Općinskog vijeća putem lokalnog radija Glas Drine.

Česta su obraćanja, davanja izjava Općinskog načelnika, predsjedavajućeg OV-a, pomoćnika načelnika u informativnim emisijama putem kojeg građani imaju priliku da se direktno informišu o određenim aktuelnostima. Takođe se redovno plasiraju informacije, obavještenja, javni pozivi i događaji putem oficijelne web stranice općine Sapna, www.opcinasapna.ba, te se na taj način široj domaćoj i svjetskoj javnosti prezentira rad općinskih organa.

Učešćem u javnim raspravama građani imaju mogućnost učestvovati u utvrđivanju prioriteta prilikom izrade planova razvoja i budžeta lokalne samouprave, te na način prijedloga i sugestija učestvuju u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou.

2.6. Nevladine organizacije i udruženja građana

Radi ostvarivanja i zadovoljavanja sportskih, umjetničkih, kulturnih, zdravstvenih, humanitarnih i drugih potreba građani se udružuju i isnivaju udruženja građana koja čine nevladin sektor koji je partner lokalnoj upravi u cilju stvaranja boljih uslova života unutar lokalne zajednice. Na području općine Sapna registrovano je dvadeset pet organizacija civilnog društva. Osnovni podaci o ovim organizacijama razvrstani su u donjoj tabeli.

Tabela 14. Stanje NVO i udruženja građana²⁷

R. br.	Naziv	Godina osnivanja	Status 2007. godine	Status 2014. godine
1.	KUD "Merak " Sapna	2008	Nije postojalo	Aktivno
2.	Udruženje mladih "Korak" Sapna	2007	Aktivno	Aktivno
3.	Crveni križ općine Sapna	2005	Aktivno	Aktivno
4.	BZK "Preporod" Sapna	2000	Aktivno	Aktivno
5.	Udruženje osoba sa cerebralnom paralizom i dr.oboljenjima	2013	Aktivno	Aktivno
6	Košarkaški klub "Sapna" Sapna	2008	Aktivno	Pasivno
7	Udruženje "Eko zeleni" Sapna	2008	Aktivno	Povremeno
8	Fudbalski klub "Sapna" Sapna	2013	"FK Vitezovi"	Aktivno
9	OKI "Drina" Sapna	2006	Aktivno	Aktivno
10	Organizacija demobilisanih boraca	1998	Aktivno	Aktivno
11	Organizacija porodica šehida i PB	1998	Aktivno	Aktivno
12	Organizacija ratnih vojnih invalida	1999	Aktivno	Aktivno
13	UG dobitnika zlatnog ljiljana	2008	Nije postojalo	Aktivno
14	Klub Patriotske lige	2008	Nije postojalo	Aktivno
15	Udruženje pčelara "Maslačak"	2006	Povremeno	Aktivno
16	Udruženje poljoprivrednika	2008	Nije postojalo	Pasivno

²⁷ Općina Sapna 2014

17	Sportsko ribolovno društvo "Škobalj"	2009	Nije postojalo	Povremeno
18	Udruženje veterana rata liječenih od PTSP-a	2006	Povremeno	Povremeno
19	Udruženje privrednika	2006	Povremeno	Povremeno
20	Lovačko društvo "Mustafa Husić Čektalo" Sapna	1993	Aktivno	Aktivno
21	Udruženje penzionera	2006	Aktivno	Aktivno
22	Udruženje žena	2005	Aktivno	Aktivno
23	Srpsko građansko vijeće	2009	Nije postojalo	Pasivno
24	Udruženje "Nova Majeвица"	2011	Nije postojalo	Pasivno
25	Udruženje poljoprivrednika "Prelijepa šljiva"	2010	Nije postojalo	Povremeno

U odnosu na 2007.godinu broj registrovanih nevladinih organizacija i udruženja građana na prostoru općine Sapna povećan je za sedam ili 28 %.

2.7. Javne ustanove i poslovnice

Na području općine Sapna postoji oko dvadeset javnih ustanova, poslovnica i ispostava koje obavljaju poslove i zadatke od interesa za građane ove općine. Neke od navedenih institucije egzistiraju samostalno a neke su zajedničke.²⁸

2.7.1. Javna ustanova Centar za socijalni rad Sapna

Centra za socijalni rad Sapna smješten je u Tržnom centru u prostoru Suda za prekršaje. U centru je zaposleno pet radnika. Korisnika centra, po svim osnovama je oko 1587 građana.

Postojeći prostor u kome je smješten Centar za socijalni rad ne ispunjava potrebe ove ustanove. Nema potrebnu kancelariju za rad sa posebno osjetljivim kategorijama korisnika, niti pristupačnost invalidnim licima.

Plan Centra za socijalni rad u narednom periodu je da odredi lokaciju i izgradi te opremi zgradu JU Centar za socijalni rad Sapna koja će ispunjavati standarde u pogledu pružanja usluga korisnicima ove ustanove i pristupačnosti istoj za sve kategorije njenih korisnika.

2.7.2. Poslovnice

Na prostoru općine Sapna djeluju uredi, zavodi, poslovnice, odjeljenja i policijska stanica koji poslove i zadatke iz svojih nadležnosti obavljaju u poslovnim prostorima tržnog centra i Poslovno-stambenim objektima i to:

- Porezna uprava F BiH - Područni ured Sapna
- Ministarstvo unutrašnjih poslova TK, Policijska stanica Sapna
- Federalno ministarstvo odbrane, Odjeljenje odbrane Sapna
- Zavod zdravstvenog osiguranja TK, Poslovnica Sapna
- Fond MIO/PIO F BiH, Poslovnica Sapna
- Služba za zapošljavanje TK, Biro Sapna

²⁸ JZU DOM ZDRAVLJA; JU MSŠ SAPNA; JU OŠ SAPNA; JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD; JP VETERRINARSKA STANICA; JP KOMUNALNO; JP POŠTA; JP ŠUMARIJA; POREZNA ISPOSTAVA; ODJELJENJE ODBRANE; MIO/PIO-POSLOVNICA; ZZO-POSLOVNICABIRO; POLICIJSKA STANICA; ELEKTRODISTRIBUCIJA; ZAJEDNIČKI MEDŽLIS IVZ ZVORNIK/SAPNA; ZAJEDNIČKI SUD KALESIJA/SAPNA/TEOČAK; ZAJEDNIČKO PRAVOBRANILAŠTVO SAPNA/ČELIĆ/TEOČAK

2.7.3. Mjesne zajednice

Kao obavezan oblik mjesne samouprave koji podrazumijeva pravo građana da neposredno učestvuju u odlučivanju o određenim lokalnim poslovima na prostoru općine Sapna osnovano je 14 mjesnih zajednica i to: Kraljevići, Sapna, Vitinica, Međeđa, Baljkovica, Goduš, Žuje-Šarci, Nezuk, Zaseok, Donji Zaseok, Kobilići, Kovačevići, Rastošnica i Skakovica. Putem Vijeća mjesne zajednice građani odlučuju o poslovima značajnim za život i rad na području određene mjesne zajednice. Mjesne zajednice kao partneri lokalnoj upravi zajednički pristupaju izradi programa i realizaciji projekata značajnih za život na ovim prostorima.

Rad mjesnih zajednica je na zadovoljavajućem nivou u skladu sa raspoloživim sredstvima. Mjesne zajednice koje imaju adekvatne vlastite prostore za rad su: Kovačevići, Vitinica, Balkovica, Međeđa i Zaseok.

Ostale mjesne zajednice za rad koriste prostorije osnovnih škola po sjedištu mjesne zajednice.

Sve mjesne zajednice povezane su sa sjedištem općine lokalnim asfaltnim putnim pravcima. Značajan broj nekategorisanih putnih pravaca u proteklom periodu je asfaltiran.

Sve mjesne zajednice na prostoru općine Sapna imaju izgrađenu kvalitetnu vodovodnu mrežu i stanovništvo je tokom cijele godine snabdijeveno dovoljnim količinama pitke vode.

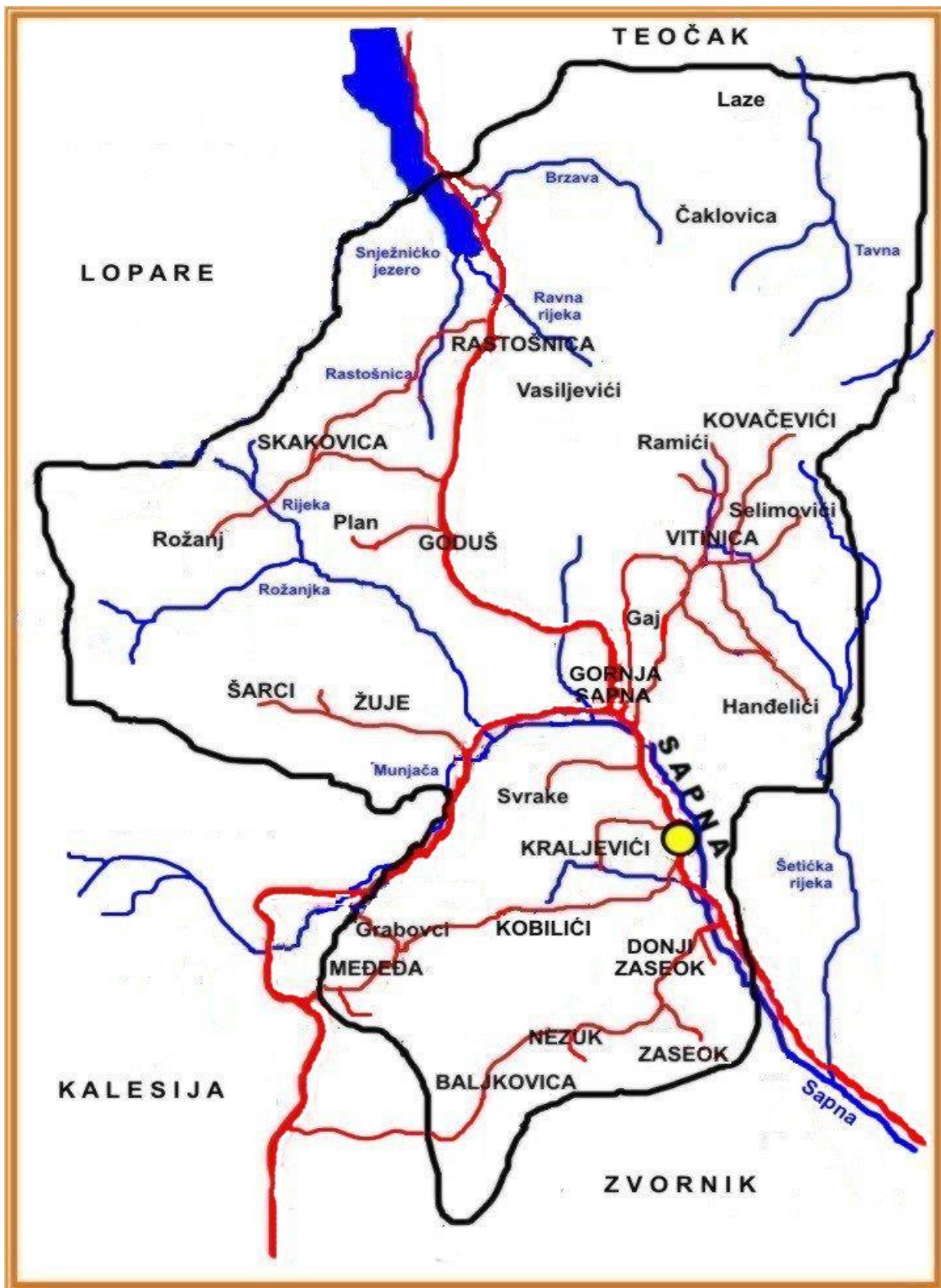
Stanje ostale infrastrukture po mjesnim zajednicama prikazano je u narednoj tabeli.

Tabela 15. Infrastruktura mjesnih zajednica²⁹

MZ/NAZIV	VODOVODNA MREŽA DA/NE	KANALIZAC. MREŽA DA/NE	ULIČNA RASVJETA
Nezuk	DA	DA	NE
Baljkovica	DA	DA	NE
Kobilići	DA	DA	NE
Donji Zaseok	DA	Manji dio MZ-e	NE
Rastošnica	DA	NE	DA
Goduš	DA	DA	DA
Kraljevići	DA	DA	DA

²⁹ Općina sapna 2014

Sapna	DA	DA(Gl.kolektor)	DA
Vitinica	DA	DA	DA
Kovačevići	DA	DA	NE
Međeđa	DA	NE	DA
Žuje-Šarci	DA	NE	NE
Zaseok	DA	DA	NE
Skakovica	DA	NE	NE

Slika 20. Raspored mjesnih zajednica i naselja u općini Sapna³⁰

³⁰ Omerović, J. Monografija općine Sapna, 2008.

2.7.4. Zdravstvo

Na teritoriji općine Sapna, nivo zdravstvene zaštite se ogleda kroz primarnu zdravstvenu zaštitu u Domu zdravlja Sapna i pet područnih ambulanti. Sekundarnu zdravstvenu zaštitu građani općine Sapna ostvaruju u Univerzitetsko-kliničkom centru u Tuzli. Na teritoriji općine Sapna egzistiraju dvije apoteke.

Površina glavnog objekta iznosi 775m², a površina ambulanti raspoređenih na području pet naseljenih mjesta iznosi 394m². Naseljena mjesta koja na svojoj teritoriji imaju ambulantu su:

- Nezuk (127,4m²)
- Vitinica (75 m²)
- Međeđa (38,6 m²)
- Goduš (20,48 m²)
- Rastošnica (132,3 m²)

2.7.5. Obrazovanje

2.7.5.1. Predškolsko i osnovno obrazovanje

Na području općine Sapna ne postoje samostalne ustanove predškolskog odgojno-obrazovnog karaktera. Ono što je mogućnost za djecu ovog uzrasta je pohađanje pripremnog odjeljenja za upis u prvi razred osnovne škole, te posjećivanje kutka za djecu koji se također nalazi u prostorijama osnovne škole. Kutak za djecu je, uz pomoć Nevladine organizacije WORLD VISION, opremljen didaktičkim materijalom potrebnim za djecu ovog uzrasta, a sve pedagoške aktivnosti realizuju animatori WORLD VISION-a.

Što se tiče osnovnog obrazovanja, na prostoru Općine postoji jedna Osnovna škola. Osnovna škola vrši devetogodišnje obrazovanje učenika u objektu centralne škole I područnim školama u Međeđi, Nezuku, Sapni, Vitinici i Godušu.

U školskoj 2014/2015. godini nastavu osnovne škole je pohađalo 860 učenika raspoređenih u 40 odjeljenja od kojih su 4 kombinovana odjeljenja (odjeljenje u kome se odvija nastava za 2-3 razreda zajedno). Poređujući ovaj podatak sa podacima iz 2006.godine, kada je ovu školu pohađalo oko 1700 učenika može se konstatovati da se broj učenika smanjio skoro za 50%.

Školski objekti su u dobrom stanju. Sa završetkom radova na područnoj školi u Vitinici 2005. godine i izgradnjom novog školskog objekta za potrebe područne škole u Nezuku uveliko su popravljani uslovi za rad. Zagrijavanje prostorija u školama vrši se pomoću centralnog grijanja iz vlastitih kotlovnica.

Popravljanju uslova za rad, naročito onih higijenskih, doprinijelo je i asfaltiranje školskih dvorišta i sportskih poligona centralne škole i područnih škola u Godušu, Vitinici i Međeđi.

Fiskulturnu salu posjeduje centralna škola i područna škola u Vitinici.

2.7.5.2. Srednjoškolsko obrazovanje

Što se tiče srednjoškolskog obrazovanja, Javna ustanova Mješovita srednja škola Sapna (MSŠ Sapna) egzistira od 2003. godine kao samostalna obrazovna ustanova. Verifikovana je za obrazovanje redovnih učenika, polaznika i lica koja žele da se dopunski obrazuju i stručno osposobljavaju raznim oblicima obrazovanja.

U školskoj 2014/2015. godini u MSŠ Sapna obrazuju se učenici i vanredni polaznici za sljedeća zvanja i zanimanja:

- Mašinska tehnička škola (stručno zvanje: mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje);
- Poljoprivredna tehnička škola (stručno zvanje: poljoprivredni tehničar općeg smjera);
- Ekonomska škola (ekonomski tehničar, finansijsko-računovodstveni smjer);
- Gimnazija (opći smjer)
- Mašinska stručna škola (zanimanja: plinski i vodoinstalater, instalater centralnog grijanja);
- Građevinska stručna škola (zanimanje: keramičar).

U školskoj 2014/2015. godini u srednje škole u Sapni upisano je 466 redovnih učenika raspoređenih u 20 odjeljenja, a planiran je upis oko 50 vanrednih polaznika. U narednoj tabeli prikazan je pregled učenika po školama i razredima u školskoj 2014/15. godini.

Tabela 16. Učenici u Mješovitoj srednjoj školi Sapna u školskoj 2014/15 godini³¹

ŠKOLA	Odjenja	I RAZRED			II RAZRED			III RAZRED			IV RAZRED			SVEGA	M	Ž
		M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK	M	Ž	UK			
TEHNIČKA	11	7	19	26	26	38	64	31	56	87	44	53	97	274	108	166
STRUČNA	5	22	0	22	28	-	28	51	-	51	-	-	-	101	101	-
GIMNAZIJA	4	11	12	23	9	13	22	9	9	18	7	21	28	91	36	55
UKUPNO	20	40	31	71	63	51	114	91	65	156	51	74	125	466	245	221

³¹ Mješovita srednja škola Sapna

Na osnovu prikupljenih informacija iz osnovne iz srednje škole može se zaključiti da se bilježi osjetan pad broja učenika, proteklih godina. U MSS Sapna, samo u odnosu na prošlu godinu došlo je smanjenja za oko 100 učenika što je rezultiralo upisivanjem tri odjeljenja manje nego li u školskoj 2013/14.godini. Broj upisanih učenika u 2014/15. Godini je 71, a narednih godina se očekuje blagi porast upisa učenika i to bi trebalo da se zadrži nekoliko godina.

Smanjenjem broja upisanih učenika u MSS Sapna doći će do zatvaranja određenih zvanja i zanimanja što će dodatno osiromašiti ponudu škole i smanjiti interes učenika za upisivanje iste.

Što se tiče visokoškolskog obrazovanja, zainteresirani građani za ovu vrstu obrazovanja upisuju se na fakultete Univerziteta u Tuzli, Sarajevu ili Banjaluci, a više studenata sa ovih prostora upisano je na univerzitete van granica naše zemlje. Preciznih statističkih podataka nema, ali se pretpostavlja da studije sa područja općine Sapna pohađa oko 100 studenata.

2.7.5.3. Stipendiranje učenika i studenata

Općina Sapna u kontinuitetu stipendira studente sa ovih prostora. Stipendiranje učenika osnovne i srednje škole nije vršeno jer se smatra da su potrebna značajno manja sredstva za osnovno i srednjoškolsko obrazovanje koje se provodi na prostoru općine Sapna. Izuzetno u kontinuitetu se stipendira samo učenik generacije Osnovne škole. Također i učenik generacije srednje škole se stipendira zajedno sa navedenim brojem studenata.

Stipendiranje studenata je u direktnoj vezi sa predviđenim sredstvima u Budžetu Općine Sapna za stipendiranje i uglavnom se kreće oko 15 stipendija godišnje.

Pretpostavka je da veliki broj studenata sa prostora općine Sapna, koji su članovi porodica šehida, ratnih vojnih invalida ili demobilisanih boraca pravo na stipendiju ostvare preko Ministarstva za boračka pitanja tuzlanskog kantona, tako da ostali student mogu dobiti stipendiju iz predviđenih sredstava.

Sve dodijeljene stipendije po studentu iznosile su 1.000 KM po jednoj školskoj, odnosno akademskoj godini.

2.7.6. Sport i rekreacija

Razvoj sporta u općini Sapna usko je povezan sa izgradnjom sportskih terena. Prije rata na ovom području nije postojao nijedan sportski klub niti jedan sportski objekat osim fiskulturne sale u Javnoj ustanovi Osnovna škola „Sapna“.

Tabela 17. Sportsko-rekreativni objekti/tereni na prostoru općine Sapna³²

R. br.	Vrsta objekta	Površina	Naseljeno mjesto
1.	Gradski fudbalski stadion	8000m ² (bruto)	Kraljevići
2.	Sportska dvorana u izgradnji	1500m ² (bruto)	Kraljevići
3.	Fiskulturna sala u centralnoj Osnovnoj školi	200m ² (bruto)	Kraljevići
4.	Fiskulturna sala u sklopu područne škole u Vitinici	403m ² (bruto)	Vitinica
5.	Sportski poligon-igralište u sklopu centralne Osnovne škole	1200m ² (bruto)	Kraljevići
6.	Sportski poligon-igralište u sklopu područne škole u Sapni	300m ²	Sapna
7.	Sportski poligon-igralište u sklopu područne škole u Međedi	300m ²	Međeda
8.	Sportski poligon-igralište u sklopu područne škole u Godušu	250m ²	Goduš
9.	Sportski poligon-igralište u sklopu područne škole u Nezuku	300m ²	Nezuk
10.	Sportski poligon-igralište u sklopu područne škole u Vitinici	600m ² (nije upotrebljiv)	Vitinica
11.	Sportski poligon (MZ Vitinica)	420 m ²	Vitinica

³² Služba za urbanizam, stambeno-komunalne, imovinsko-pravne i geodetske poslove Općine Sapna

12.	Sportski poligon (MZ Kobilici)	250m ²	Kraljevići
13.	Sportski poligon (MZ Zaseok)	2000m ²	Zaseok
14.	Sportski poligon (MZ Kovačevići)	350 m ²	Vitinica
15.	Sportski poligon (MZ Baljkovica)	300m ²	Baljkovica

Gradski stadion zadovoljava minimalne kriterijume za učešće u rangju takmičenja na kantonalnom nivou. Veliki problem je taj, što ne posjeduje tribine za gledaoce sa klupama, te je potrebno izvršiti njegovu rekonstrukciju, u smislu dogradnje istih. Sportska dvorana je trenutno u izgradnji, a potreba njenog završetka predstavlja žilu kucavicu za razvoj sporta i fizičke kulture. Završetkom projekta, stvoriće se uslovi za formiranje klubova košarke, odbojke i rukometa u ženskoj i muškoj konkurenciji, ali i malog fudbala i drugih sportova i svih drugih aktivnosti za koje je ovaj objekat pogodan.

2.7.7. Socijalna zaštita

Pojam socijalna zaštita je relativno novi pojam. Njeno definisanje polazi još uvijek sa nacionalnog nivoa pojedinih država. Tako u zakonodavstvu u Federaciji BiH stoji „da je socijalna zaštita organizirana djelatnost u Federaciji, usmjerena na origuranje socijalne sigurnosti njenih građana i njihovih porodica u stanju socijalne potrebe. Socijalnom potrebom smatra se trajno ili privremeno stanje u kome se nalazi građanin ili porodica, prouzrokovano ratnim događajima, elementarnom nepogodom, opštom ekonomskom krizom, psihofizičkim stanjem pojedinca ili drugih razloga, koje se ne mogu otoloniti bez pomoći drugog lica“ (Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom Sl.novine FBiH 36/99). Sistemi socijalne zaštite su osnovni instrument kojim društvo nastoji pomoći građanima u stanju socijalne potrebe.

Socijalna davanja su uglavnom na nivou budžeta Kantona, a neki oblici socijalnih davanja idu sa nivoa budžeta FBiH, što je u mnogome povećalo iznose određenih obilika socijalnog davanja. U općini Sapna socijalna zaštita se ostvaruje u Centru za socijalni rad.

JU Centar za socijalni rad Sapna osnovan je odlukom Općinskog vijeća br: 01-02-1275 od 02.08.2000. godine kao Javna ustanova u cilju vršenja djelatnosti i poslova od posebnog društvenog interesa usmjerenih na obezbjeđenje socijalne sigurnosti radnih ljudi i građana i otklanjanja posljedica i stanja socijalne potrebe u svim oblastima društvenog života i rada, kao i pružanje usluga korisnicima socijalne zaštite.

Ustanova je upisana u sudski registar općinskog suda Tuzla rješenjem broj U/I-5086/00 od 25.09.2000 godine, a kasnije registrovana kao ustanova „Socijalni rad u ustanovama bez smještaja“

Ustanova vrši djelatnost od posebnog društvenog interesa za Federaciju, Tuzlanski Kanton i općinu Sapna.

U obavljanju svoje djelatnosti a na osnovu Zakonske legislative i međunarodnih konvencija ne smije uspostavljati nikakva ograničenja u pogledu teritorijalne, nacionalne, vjerske, političke ili bilo koje druge pripadnosti korisnika ustanove, također nesmije postojati ograničenje u pogledu rase, boje kože, spola, jezika i socijalnog porijekla.

JU Centar za socijalni rad je višefunkcionalna ustanova socijalne zaštite, organizovana kao centralna institucija, otvorena za saradnju sa nevladinim i drugim organizacijama koji na principima, savremenog stručnog socijalnog rada uz angažovanje potrebnih profila stručnjaka organizuje i sprovodi ciljeve socijalne zaštite. Centar obezbjeđuje uslove preveniranja, nastajanja socijalnih potreba, osposobljava pojedince, porodice i društvene grupe da sami preduzimaju mjere za prevazilaženje nepovoljnog socijalnog stanja za normalan razvoj i napredovanje u životu.

Organizacija Centra za socijalni rad je postavljena na referenetskom principu bez mogućnosti organizovanja službi za pojedine stručne oblasti iz svoje djelatnosti.

U Centru su zaposlena sledeća zanimanja i zvanja:

- Direktor, VSS, magistar nauka socijalnog rada,
- 2 diplomirana socijalna radnika VSS,
- 1 diplomirani pravnik, VSS i
- 1 ekonomski tehničar, SSS.

Centar za socijalni rad još uvijek nije kadrovski popunjen ali sa trenutnom kadrovskom strukturom može odgovoriti obavljanju funkcija Centra. Problem je kod formiranja osnovnog stručnog tima u Centru i nedostatku psihologa. U proteklih nekoliko godina ovaj Centar izlazi u susret diplomantima i omogućava im stručno usavršavanje radi polaganja stručnog ispita.

Djelatnost Centra obavlja se u Poslovno zanatskom centru. Prostor Centra je ustupljen od strane vlade na period do 2017 godine. Centar je i posjednik prostora od cca 40 kvadratnih metara koji ne koristi iz razloga što je neuslovan i male površine.

Prostor u kome se obavlja djelatnost socijalne zaštite ne ispunjama osnovni strukturni standard, odnosno pristup invalidnim licima i starim i bolesnim osobama.

Pored pristupnog problema za korisnike, problem je i u prokišnjavanju zgrade i opasnosti u radu od oboljevanja i eventualnog urušavanja.

Kada je u pitanju opremljenost prostora za obavljanje djelatnosti (kancelarijski namještaj i tehnička opremljenost) može se reći da je stanje zadovoljavajuće, jer sve kancelarije imaju namještaj i svaki zaposlenik posjeduje računar za rad. Sva kancelarijska i tehnička oprema obezbjeđena je donacijom kako Federalnog, Kantonalnog resornog ministarstva tako i donacijom stranih NVO.

Putem Centra za socijalni rad Sapna se ostvaruju različiti oblici zbrinjavanja kao što su:

- Korisnici stalne novčane pomoći, materijalno neosigurana i lica nesposobna za rad,
- Korisnici invalidnine, tuđe njege i pomoći, lica koja su proglašena neratnim invalidnim licima u procentu 90% i 100%,
- Civilne žrtve rata, i to porodična i lična invalidnina,
- Porodilje iz radnog odnosa,
- Djeca ometena u fizičkom i psihičkom razvoju kao i oboljela djeca u vidu uvećanog dječijeg dodatka,
- Djeca u porodičnom smještaju, kao i djeca u ustanovama socijalne zaštite,
- Dječiji dodatak za djecu čiji roditelji nisu u radnom odnosu,
- Jednokratno pomaganje porodicama i licima koja se nalaze u stanju „socijalne potrebe“.

Kod napora koje Centar čini u zbrinjavanju građana u stanju socijalne potrebe, poseban problem su Zakonski okviri kojima se regulišu određena prava, jer socijalna pomoć često nije dostupna onima koji je najviše trebaju, a to su nezaposleni koji su sposobni za rad ali nemaju priliku raditi.

Dobro je u ovakvoj općini kakva je Sapna, ruralna i apsolutno nerazvijena da obim i količina prava idu sa budžeta TK-a, jer da su u nadležnosti općine koja ima minimalan budžet bili dovedeni u pitanje.

Tabela 18. Pregled broja korisnika i iznosa koji je ostvaren u 2013.godini³³

Prava	Broj korisnika u 2013.	Podjeljeno sredstava u 2013. god (KM)
Stalna novčana pomoć	44	66.866,00
Dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica	313	425.440,00
Porodična i lična invalidnina za ČŽR-a	167	514.131,99
Uvećani dječiji dodatak	36	20.860,00
Djeca u porodičnom smještaju	1	9.240,00

³³ Centar za socijalni rad Sapna

Dječiji dodatak	521	292.920,00
Jednokratna novčana pomoć	147	16.680,00

Na ukupnu socijalnu sliku općine Sapna utiču i naknade koje građani općine primaju po različitim osnovama, prvenstveno boračke naknade i penzioneri.

Ukupan broj porodica koje imaju porodičnu invalidninu je 606 sa prosječnim primanjima 348,77 KM po porodici, dok 278 lica prima ličnu invalidninu, tuđu njegu i ortopedski dodatak u prosjeku od 208,70 KM. Bitno je napomenuti da znatan broj korisnika BIZ-a nemaju prebivalište odnosno boravište na prostoru općine. Po osnovu ovog broja korisnika, BIZ podijeli 58.020,76 KM lične invalidnine mjesečno i 211.356,30 KM porodične invalidnine također mjesečno.

Pored ovih oblika davanja putem BIZ-a od 1999.godine za 458 lica i porodica je podijeljeno 3.643.792,24 KM kao pomoć pri rješavanju stambenog pitanja boraca i članova njihovih porodica.

Kada se uzmu svi ovi pokazatelji uz činjenicu da nijedna porodica penzionera nema dvije penzije, jer je u pravilu samo muž radio, dodatno oslikava socijalno stanje ove populacije građana općine Sapna.

Općina Sapna je u proteklom ratu prihvatila enormno veliki broj raseljenih lica oko 9200, i oni su sa prostora ove općine već 12 godina u kontinuiranom procesu povratka. Trenutno je na prostoru općine registrovano 57 porodica raseljenih osoba, koje su uglavnom smještene u izbjegličkim naseljima u Sapni i Nezuku. Sva ova lica ostvaruju svoja egzistencijalna prava, po osnovu prebivališta, u organima općine Sapna.

U dvosmjernom procesu kretanja stanovništva na prostoru općine Sapna je registrovano 700 povratnika srpske nacionalnosti o kojima općinski organi vode brigu u obezbjeđenju normalnih uslova za život, gradnje kuća, infrastrukture i uključenja u nacionalnosti u RS i srpske u FBiH, te se mnogi ne odjavljuju iz ranijeg mjesta prebivališta i prijavljuju u povratnička mjesta, dakle zadržavaju zdravstveno i druga socijalno statusna pitanja u „svojim entitetima“.

2.7.8. Vjerski objekti

Vjerski obredi na prostoru općine Sapna odvijaju se u objektima vjerskih zajednica Islamske zajednice i Srpske pravoslavne crkve. Objekti islamske zajednice su:

- Džamija-Međeđa (naseljeno mjesto Međeđa);
- Džamija-Nezuk (naseljeno mjesto Nezuk);
- Džamija-Zaseok (naseljeno mjesto Zaseok);

- Džamija-Kraljevići (naseljeno mjesto Kraljevići);
- Džamija-Gornja Sapna (naseljeno mjesto Sapna);
- Džamija-Goduš (naseljeno mjesto Goduš)
- Džamija-Vitinica-Han (naseljeno mjesto Vitinica)
- Džamija-Vitinica-Selimovići (naseljeno mjesto Vitinica)
- Džamija-Kovačevići (naseljeno mjesto Vitinica)
- Džamija-Žuje-Šarci (naseljeno mjesto Goduš)
- Mekteb-Međeđa Grabovice (naseljeno mjesto Međeđa)
- Mekteb-džamija Kobilići (naseljeno mjesto Kobilići)
- Mekteb- Baljkovica (naselejeno mjesto Baljkovica)
- Mekteb- Kraljevići (naseljeno mjesto Kraljevići)
- Mekteb-Gaj (naseljeno mjesto Sapna)
- Mekteb-Donji Zaseok (naseljeno mjesto Zaseok)
- Mekteb-Zecovi (naseljeno mjesto Zaseok)
- Mekteb-Handelići (naseljeno mjesto Vitinica)
- Mekteb-Kraljevići-Svrake (naseljeno mjesto Kraljevići)
- Mesdžid sa turbetom-Krstac (naseljeno mjesto Vitinica)
- Tekija-Kraljevići (naseljeno mjesto Kraljevići)
- Objekat Islamske Vjerske Zajednice-Uprava

Pored objekata gdje se vrše vjerski obredi i vjerska pouka, u naseljenim mjestima: Međeđa, Kraljevići, Sapna, Vitinica, Goduš, Zaseok, Nezuk, Žuje-Šarci i Kovačevići postoje stambeni objekti u kojima stanuju imami tih džemata. Pravoslavni objekti se nalaze u sljedećim naseljenim mjestima: Rastošnica i Rožanj. Naime, u Rastošnici postoji crkva, a u Rožnju manastir.

2.8. Infrastruktura i stanje okoliša

Današnja općina Sapna s obzirom na njen prijeratni a posebno poslijeratni status imala je slabo razvijenu infrastrukturu. Putne komunikacije naselja i mjesnih zajednica sa današnjim sjedištem općine Sapna su bile oštećene, makadamske i neuslovne, ali su bile prohodne. Vodovodna i kanalizaciona infrastruktura nije bila adekvatna prema potrebama stanovnika. Također i ostala infrastruktura nije odgovarala potrebama stanovništva.

2.8.1. Analiza stanja saobraćajne infrastrukture

Osnovna karakteristiku saobraćajne infrastrukture na području općine Sapna čini relativno kvantitativna razvijenost, skromna opremljenost i relativno veliki stepen asfaltnog kolovoznog zastora na lokalnim putnim pravcima u centralnom dijelu općine. Dobra putna mreže predstavlja najznačajniji segment saobraćajne infrastrukture, jer omogućava transport robe i prevoz ljudi do određenih relacija na bezbjedan i siguran način.

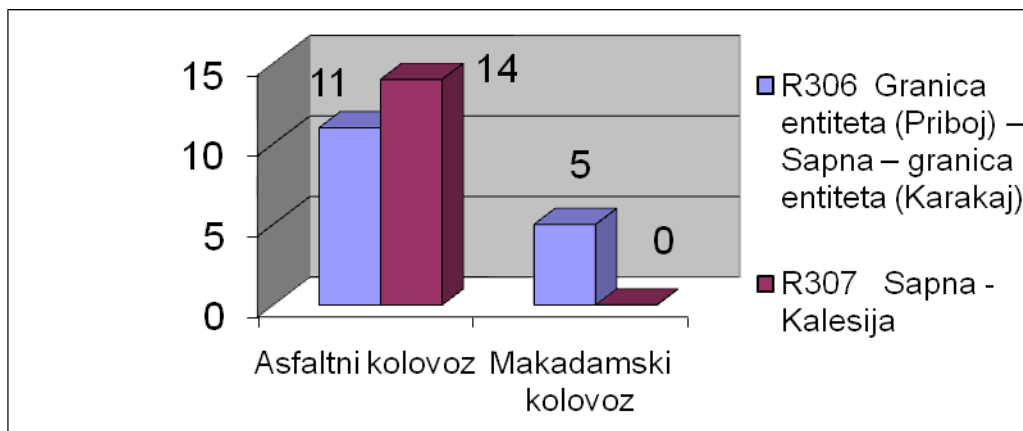
Odlukom Vlade Federacije BiH o kategorizaciji cesta u autoceste, brze ceste, magistralne ceste i regionalne ceste («Službene novine Federacije BiH», br. 24/14) na području općine Sapna utvrđena su dva regionalna putna pravca, označena kao R306, Priboj - Sapna i R 307 Sapna-Kalesija čije su karakteristike prikazane u (tabeli 20)

Tabela 19. Regionalni putni pravci na području općine Sapna³⁴

Oznaka ceste	Opis regionalne ceste	Vrsta kolovoza (km)		Dužina /km/	Napomena
		Asfalt	Makadam		
R 306	Granica entiteta (Priboj – Sapna) granica entiteta pema Karakaju	11	5	16	Dionica puta od Sapne do Goduša u dužini od 350m i od goduša do Rastošnice nije asfaltirana.
R 307	Sapna - Kalesija	14	0	14	Dionica asfaltirana u kompletnoj dužini

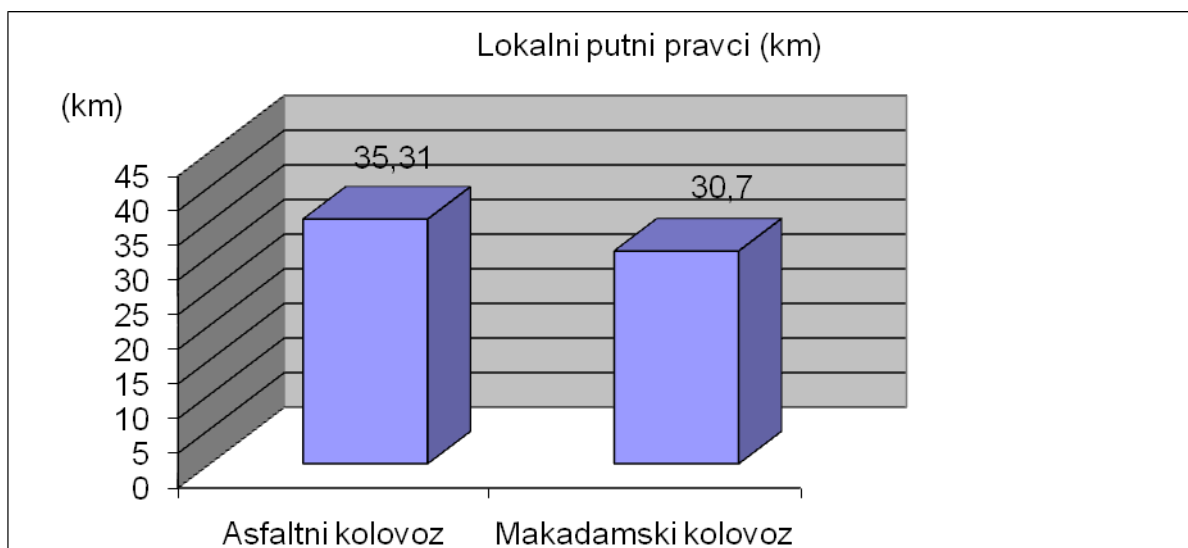
Iz tabele 20 je vidljivo da na teritoriji općine Sapna ima 30 kilometara regionalnih puteva, od čega je 25 km asfaltnog kolovoza a 5 km makadamskog kolovoza i to na regionalnom putu R-306. Poređenjem sadašnje ukupne dužine asfaltnog kolovoza na regionalnim putevima sa ukupnom dužinom iz 2009. godine, na dva navedena regionalna puta koja se nalaze na ovom području dolazi se do zaključka da je u periodu od 5 godina modernizovano (asfaltirano) 5 km regionalnih puteva koji prolaze kroz općinu Sapna.

³⁴ JU Direkcija regionalnih cesta Tuzlanskog kantona, 2014.

Slika 21. Prikaz kolovnozne konstrukcije regionalnih puteva na području općine Sapna

Odlukom Vlade Tuzlanskog kantona o kategorizaciji lokalnih cesta i ulica u gradu Tuzla i općinama Tuzlanskog kantona utvrđene su lokalne ceste na području općine Sapna u dužini od 66,01km. Od ukupne dužine lokalnih putnih pravaca dužina od 35,31km ili (53,49%) je asfaltnog kolovoza a dužina od 30,7km ili (46,51%) je makadamski kolovoz. Ukupna dužina nekategorisanih puteva, po odluci općinskog vijeća Općine Sapna a koji nisu prešli u kategoriju lokalnih je 6,10km.

Slika 22. Prikaz kolovnozne konstrukcije lokalnih puteva na području općine Sapna

Na prostoru općine Sapna postoji još i kategorija puteva koji spadaju u zemljane puteve, puteve koji vode u poljoprivredna imanja, šumske puteve, te prilazne puteve čija dužina iznosi cca 690km. Navedni putevi su evidentirani u službi katastra nekretnina u općini Sapna, što znači da se oni vode (u katastru nekretnina) kao društvena svojina. Međutim lokalni i nekategorisani putevi imaju veoma značajnu ulogu kao infrastrukturni objekti, ali još uvijek se vode u posjedništvu i vlasništvu privatnih lica. U tabeli 21 dat je prikaz lokalnih puteva u općini Sapna.

Tabela 20. Lokalni putni pravci na području općine Sapna³⁵

Oznaka ceste	Opis lokalne ceste	Vrsta kolovoza		Dužina /km/	Stanje kolovoza
		Asfalt	Makad.		
L 137001	Vitinički put /Regionalna cesta R 306/ - Han - Selimovići - Mahmutovići - Krstac - Kovačevići /mjesna zajednica/	5,40		5,40	Potrebna sanacija oštećenja, završetak rekonstrukcije kroz Selimoviće i putna signalizacija.
L 137002	Nezučki put /Regionalna cesta R 306/ - Nezuk - do raskršća za Dugi Dio	4,23		4,23	Potrebna sanacija oštećenja i putna signalizacija.
L 137003	Sapna /Regionalna cesta R 306, škola/ - Kobilići - Međeđa - Pasji Grob /Regionalna cesta R 307/	6,45		6,45	Potpuna sanacija kolovoza od Kobilića od Međeđe uz adekvatnu signalizaciju
L 137004	Lokalna cesta L 137002 - Nezuk - Zaseok /mezarje/	1,70		1,70	Vertikalna i horizontalna signalizacija
L 137005	Nezuk /škola/ - Baljkovica /spomen obilježje/	2,90		2,90	Potrebna djelimična sanacija.
L 137006	Vitinica /Džakić/ - Brđaci - Handelići /spomen obilježje/	2,40		2,40	Potrebna sanacija oštećenja i signalizacija.
L 137007	Vitinica škola /raskršće Selimovići - Muhmutovići/ - Krstac /raskršće Krstac - Kovačevići/	1,36		1,36	Potrebna djelimična sanacija.
L	Međeđa - Debeljak - raskršće /Nezučki put -		2,7	2,70	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa

³⁵ Odluku o kategorizaciji lokalnih cesta i ulica u gradu Tuzli i općinama na području Tuzlanskog kantona, Vlada Tuzlanskog kantona, 2014.godiina.

137008	Nezuk/				asfaltiranjem.
L 137009	Trafo stanica /Regionalna cesta R 307/- Žuje /raskršće Šarci /	1,90		1,90	Potrebna djelimična sanacija.
L 137010	Vitinica /Han/ - Gaj	0,87		0,87	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137011	Goduš /Regionalna cesta R 306/- Skakovica /škola/		4,00	4,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137012	Goduš /Regionalna cesta R 306/ - Plan naselje	1,60		1,60	Potrebna djelimična sanacija.
L 137013	Međeđa /Lokalna cesta L 137003/ - Grabovice - Munjača /Regionalna cesta R 307/	1,80		1,80	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137014	Vitinica /Han/ - Ramići /centar/	0,85		0,85	Potrebna djelimična sanacija.
L 137015	Lokalna cesta L 137014 - Marnići /centar/	0,60		0,60	Potrebna djelimična sanacija.
L 137016	Skakovica /škola/ - Rastošnica - raskršće Sarići /Prelovine/		7,00	7,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137017	Sarići /raskršće/ - Rastošnice /centar Obršine/		4,00	4,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137018	Rastošnica /Regionalna cesta R 306/ - Čaklovica /centar/		3,00	3,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137019	Rastošnica /Regionalna cesta R 306/ - Čairi		5,00	5,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa

	/centar/				asfaltiranjem.
L 137020	Rastošnica /Regionalna cesta R 306/ - Laze /centar/		5,00	5,00	Potrebna temeljna rekonstrukcija sa asfaltiranjem.
L 137021	Krstac /centar/ - Ošćenak - Kovačevići /mjesna zajednica/	1,35		1,35	Potrebna djelimična sanacija.
L 137022	Međeđa centar - Dekići - Bajramovići - Bešići	1,40		1,40	Potrebna djelimična sanacija.
L 137023	Međeđa /centar/ - Durakovići	0,50		0,50	Potrebna djelimična sanacija.
Ukupno lokalnih cesta na području općine Sapna				66,01	

Izgradnja i uređenje lokalne putne infrastrukture podrazumjeva značajna ulaganja. Također povećanje broja automobila i potreba za bržom komunikacijom, kako za kretanje stanovništva, tako i za transport roba i usluga, te uređenje pješačkih staza u naseljima podrazumjeva velika ulaganja koja općina Sapna u postojećim okolnostima nemože izfinansirati. Preporuka je da se postepeno trebaju iznalaziti sredstva kako bi se bar pojedini putni pravci doveli na nivo saobraćajnice i kako bi zadovoljili uslove za bezbedan saobraćaj. Postojeći sistem naselja u općini Sapna treba da bude opredjeljujući faktor za razvoj buduće mreže lokalnih i nekategoriziranih cesta.

Rekonstrukcija i modernizacija lokalne i nekategorisane putne mreže podrazumijeva: rekonstrukciju trase ceste u cilju poboljšanja vertikalnih i horizontalnih elemenata trase ceste, asfaltiranje kolovoza, postavljanje prometne opreme i propusta, a u urbanim područjima i izvedba pješačkih staza uz kolovoz.

Interventne mjere na prethodno identificiranim lošim putovima i opasnim mjestima se mogu provoditi u dvije faze:

- Mjere sanacije, koje obuhvaćaju hitne intervencije ili kratkoročne zahvate u vidu kompletiranja nedostajuće putne opreme, prometne signalizacije i druge aktivnosti redovnog održavanja cesta.
- Mjere rekonstrukcije, koje obuhvaćaju dugoročne zahvate u vidu izgradnje kolovoza sa asfaltnim zastorom, izgradnje pješačkih staza, zaštitnih i odbojnih ograda sa sprečavanjem pojavljivanja pješaka na kolovozima.

Imajući u vidu činjenicu da je u elementarnoj nepogodi koja je zadesila općinu Sapna u maju i avgustu 2014.godine, načinjena velika šteta na saobraćajnoj infrastrukturi potrebno je planirati investiciona sredstva u narednom periodu za sanaciju klizišta i kolovoza na saobraćajnoj infrastrukturi. U sklopu razvojnih potreba potrebno je predvidjeti izradu plana i programa održavanja lokalne putne mreže i objekata na putevima, te osigurati novčana sredstva za obnovu i izgradnju novih putnih pravaca (fondovi, budžeti Kantona i Federacije, partnerstvo sa MZ i dr.). Da bi se izbjegla nepotrebna saobraćajna gužva neophodna je izgradnja parkirališta na slobodnim prostorima u centralnom dijelu općine, uz uvođenje naplata za njihovo upravljanje i održavanje.

2.8.2. Analiza komunikacijske infrastrukture

Razvoj današnjeg društva nazamisliv je bez razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) koje su prisutne u svakom segmentu života. Područje općine Sapna kontinuirano prati razvoj telekomunikacija, mobilne telefonije i interneta. Stanje u pogledu pokrivenosti radio i televizijskim signalom je poboljšano zahvaljujući satelitskom, odnosno internet sistemu.

2.7.2.1. Telekomunikacije

Na području općine Sapna izgrađena je fiksna telekomunikaciona mreža putem koje djeluje jedan operater u fiksnoj telefoniji BH Telecom Sarajevo. Na području općine Sapna postoji jedan magistralni optički vod u vlasništvu Bh telekoma. U toku 2013.godine na području općine Sapna DD „BH Telecom“ Sarajevo, Direkcija Tuzla realizovao je dva projekta koji se odnose na izgradnju podzemne trase optičkog spojnog puta na ralaciji ATC Kalesija – ATC Sapna, dionica od postojećeg okna na stacionaži 0+755 do ATC Sapna u dužini od 16,96km, te podzemna trasa optičkog spojnog puta ATC Sapna – ATC Teočak, dionica OP17-OP2 u dužini od 17,27km.

U pripremnoj fazi su projekti izgradnje optičkog spojnog puta Nezuk - Međeđa te Sapna – Vitinica sa tendencijom proširenja izgradnje optičkog spojnog puta na sve mjesne zajednice.Na području općine Sapna postoje sljedeće centrale (čvorišta fiksne mreže) BH Telecoma: Međeđa i Sapna.Navedene fiksne mreže omogućavaju korisnicima praktično sve širokopoljasne usluge i ponude BH Telecom-a od kojih se posebno izdvajaju popularna Moja TV i brzi pristup internetu odnosno ADSL.

Sa telefonske centrale Sapna telefonskim signalom su snabdjevene sljedeće mjesne zajednice: Sapna, Kraljevići, Kobilici, Goduš, Žuje i Šarci, Vitinica i Kovačevići, dok su sa telefonske centrale Međeđa napojeni: Međeđa, Baljkovica, Nezuk i Zasok. Na prostoru mjesnih zajednica Rastošnica i Skakovica urađeni su uređaji za bežični telefonski signal, te se ovakvim načinom priključka na telefon koristi 70 građana naše općine. Urađenim telefonskim instalacijama riješeno je pitanje povezanosti građana općine Sapna sa drugim područjima u BiH i svijetom. Ukupan broj korisnika fiksne telefonije iznosi 1670 korisnika što je u odnosu na 2009.godinu manje za 300

korisnika ili 15,20%. Treba napomenuti da su svi telefonski vodovi urađeni podzemno, izuzev naselja: Rastošnica i Skakovica gdje je instaliran bežični sistem.

Strategija razvoja fiksnih mreža BH Telecom-a na području općine Sapna je postepeni prelazak na optičku kablovsku infrastrukturu. Za korisnike to znači praktično neograničene brzine prenosa podataka, manju učestalost kvarova i brže otklanjanje istih. U sljedećoj fazi bi se u izgrađenu kablovsku instalaciju polagali optički kablovi. U planu za 2015. je rekonstrukcija mreže (FTTC rješenje) u mjestu Goduš, a za 2016. je rekonstrukcija mreže (FTTC rješenje) na području naseljenih mjesta Vitinica, Nezuk i Mahmutovići. To znači da će se do navedenih novih čvorišta u ovim mjestima graditi optički spojni putevi čime će se omogućiti korištenje širokopoljnih usluga i na ovim područjima.

Od strane BH Telecoma izvršena je analiza postojećeg stanja optičke infrastrukture i širokopoljnih usluga na području općine Sapna na osnovu čega je napravljen plan realizacije optičkih privoda do subjekta javnog sektora na ovom području. U pitanju su: Općina Sapna, ZZO TK poslovnica Sapna, sve školske i kulturne ustanove, i dr. Za navedene subjekte bit će obezbeđena instalacija optičkih privoda u okviru projekta FTTx (mrežne tehnologije) Sapna koji će se realizirati kao zasebni projekti. Na području općine Sapna planirana je izgradnja bazne stanice Vitinica.

2.8.2.1. Mobilna telefonija

Mobilna telefonija na području općine Sapna je razvijena jer su prisutni signali sva tri BH operatera: BH Mobile, HT Eronet i M-tel. Mobilna telefonija na području općine Sapna posjeduje jednu mobilnu baznu stanicu na Goduškom visu, a jednu na pošti u Sapni i jedan Link Goduški Vis – Međeđa, na pošti u Međeđi. Operater HT Eronet je u toku 2013. godine instalirao baznu stanicu mobilne telefonije na objektu u centralnom dijelu općine Sapna.

Pokrivenost općine Sapna mobilnom mrežom BH Telecoma (GSM signal) je preko 99,5 %, a pokrivenost 3G signalom koji omogućava brzi pristup internetu putem mobilne mreže iznosi oko 80 % za ukupnu površinu, odnosno nešto više od 90 % za naseljena područja. Broj prijavljenih korisnika mobilne mreže (BHT) na prostoru općine Sapna je cca 500 korisnika, a broj korisnika „Ultra paketa“ po procjeni iznosi 6000 korisnika.

2.8.2.2. Internet

Na području općine Sapna moguće je korištenje ADSL sistema veze, ISDN veze, kablovskog interneta i bežični pristup (wireless), odnosno (Wi-Fi). Prije par godina najzastupljeniji je bio bežični pristup, dok danas prevladava ADSL, takođe nešto novo je kablovski internet. Na prostoru općine Sapna djeluju nekoliko internet provajdera od kojih najviše korisnika ima DD „BH Telecom“ sa 265 aktivnih korisnika, zatim doo „Mramorak“, „HM Online“, „EXTRANET“ i d.o.o. „TXTV“ Tuzla. Po svim pokazateljima internetom se koristi veliki broj građana, preduzeća ili institucija sa prostora općine Sapna, ali je veoma teško doći do informacija o broju

korisnika, mada možemo zaključiti da se broj korisnika interneta povećao, što predstavlja napredak za ovo područje.

2.8.2.3. Pokrivenost signalom radija i televizije

Sa napretkom tehnologija kako u svijetu tako i u općini Sapna je doslo do nekih novih sistema i mogućnosti pristupa televiziji i radiju. Jedan od takvih i vjerovatno najzastupljenijih je sistem satelitske televizije poznat kao „TV TOTAL“. Trenutno na općini Sapna ima oko 500 aktivnih korisnika. Također tu je i sistem „Moja TV“ kojeg nudi „BH Telecom“ i novi pristup putem kablovske televizije koje nudi d.o.o. „TXTV“ Tuzla. Radio i televizijskim signalom prostor općine Sapna pokrivaju još BHT (Javni RTV servis Bosne i Hercegovine) na kanalu 59 koji pokriva dio područja općine sa predajnika na Goduškom visu, te na kanalu 25 koji se emituje sa predajnika na „Ošćenku“ -Vitinica.

Signali za ovu televiziju su nestabilni te često dolazi do prekida signala i nestanka slike na TV ekranima. Pokrivenost signalom nije zadovoljavajuća jer pojedina područja općine imaju veoma slabu sliku. Televizija Tuzlanskog kantona pokriva jedan dio općine Sapna na kanalu 51 sa Goduškog Visa, dok jedan dio općine (Međeđa i dio Vitinice) mogu dobiti signal na 31 kanalu sa predajnika na Vranovcu – općina Kalesija. Televizija Federacije Bosne i Hercegovine nema svoje predajnike, pa je i prijem na ovim prostorima veoma slab i ondje gdje ga ima. Također i druge televizije imaju vema malu pokrivenost signalom na ovom području.

Najbolju pokrivenost ovog prostora i najbolju čujnost ima Radio Glas Drine - Sapna koji se emituje na frekvencijama 88,8 MHz i 99,6 MHz koji imaju sopstveni predajnik (Goduški vis). Pored naprijed navedenih radio i TV stanica ovaj prostor je dobro pokriven, velikim dijelom, emiterima iz susjednih država Srbije i Hrvatske, čije TV i radiji nemaju svoje objekte na našoj općini.

2.8.3. Analiza stanja elektroenergetike

Snabdijevanje električnom energijom na području općine Sapna se odvija putem JP „Elektroprivreda Bosne i Hercegovine“ d.d. Sarajevo, Podružnica Elektrodistribucija Tuzla, Poslovna jedinica Sapna. Snabdijevanje se vrši iz glavne napojne trafostanice TS 35/10 kV koja je smještena uz regionalni put R307 Sapna – Kalesija. Postojeće stanje elektro energetske infrastrukture je dosta dobro, sva niskonaponska mreža jekablirana sa nadzemnim SKS kablovima.

Broj kupaca koje pokriva poslovna jedinica Sapna, u daljem tekstu (PJD) je 2918 , što je povećanje u odnosu na 2009.godinu za 218 kupaca ili 7,47%, a ukupna dužina NN mreže je oko 170 km. Stanje NN mreža je dosta dobro, sva mreža je sa SKS kablom, stubovi su mješavina drvenih, impregniranih i ABS, dok je trenutni broj korisnika električne energije na području općine Sapna, a koje pokriva PJD Teočak, je 197 priključena kupca. Stanje na području koje pokriva PJD Teočak je takvo da trenutno ima 26,077 km dalekovoda (riječ je o dva paralelna

dalekovoda od Sapne do Teočaka koji presijecaju ovo područje, te priključnim dalekovodima za pojedine trafostanice), 8 trafostanica sa 8 niskonaponskih mreža čija je ukupna dužina 27,15 km. Na ovom području ne postoje podzemne mreže u vlasništvu ED Tuzla. PJD Sapna, na teritoriji općine Sapna, raspolaže sa sljedećim elektro energetske (EE) objektima:

Trafostanice:

- Trafostanica 35/10 kV1 kom
- Trafostanica 10/04 kV.....32 kom

Dužina podzemne NN mreže po evidenciji je oko 2,3 km; za mali dio podzemnih instalacija, postoje geodetski snimci, uglavnom za poslijeratne kupce.

Dalekovodi (DV):

- DV 35 kV Kalesija – Sapna.....12 km, jedan dio je na općini Sapna a veći dionica općini Kalesija
- DV 10 kV.....oko 44 km.

Trenutni prioritet je ugradnja armirano betonskih stubova i izmještanje dijelova niskonaponske mreže sa objekata i njena orijentacija prema u putnim komunikacijama. Postojeća infrastruktura može zadovoljiti važeće standarde za ovu oblast, takođe i potrebe za električnom energijom na teritoriji općine Sapna. Problemi su uglavnom imovinsko - pravne prirode jer kod sanacije ili rekonstrukcije postojećih elektro energetskih objekata (EEO) ima imovinskih sporova i odštetnih zahtjeva. Planovi za naredni period od pet godina odnose se na:

- Prelazak na 20 kV napon,
- Izmještanje transformatorske stanice ŽTS Goduš 2 sa priključnim DV i raspletom NNM,
- Ugradnja elektronskih brojila i rekonstrukcija obračunskih mjernih mjesta,
- Izgradnja transformatorske stanice STS-B Fatići sa priključnim DV i raspletom NNM,
- Rekonstrukcija niskonaponskih mreža Goduš I, Goduš II, Ramići, Marnići, Nezuk I i II i Vitinica škola,
- Izgradnja transformatorske stanice KATS Sapna 2 i rekonstrukcija pripadajuće niskonaponske mreže,
- Ucrtavanje svih stubnih mjesta na geodetsku podlogu (kartu) na NNM, kao i svih obračunskih mjernih mjesta,

Kontinuirano praćenje situacije sa kvalitetom napona i na vrijeme preduzimanje neophodnih radnji za što bolji kvalitet istog.

2.8.4. Analiza komunalne infrastrukture

Komunalna infrastruktura predstavlja važan faktor u razvoju svake jedinice lokalne samouprave. Voda predstavlja jednu od najvažnijih životnih potreba, ali isto tako može biti dio problema. Dakle, svaki čovjek ima potrebu za korištenjem vode bilo da je ona za piće ili za održavanje higijene. S toga je veoma važno imati sisteme za snabdijevanje vodom. Voda postaje problem kada se onečisti i istu treba sprovesti do najbližeg recipijenta što iziskuje izgradnju i održavanje kolektora otpadnih voda i fekalija. Ni drugi aspekti komunalne infrastrukture nisu manje važni te je neophodno, radi boljih uslova života u lokalnoj zajednici, graditi i održavati svu komunalnu infrastrukturu.

2.8.4.1. Vodosnabdijevanje

Vodoprivredni objekti za snabdijevanje pitkom vodom na području općine Sapna su bunari, kaptaze sa odgovarajućom opremom, postrojenja za prečišćavanje vode za piće, rezervoari, cjevovodi i drugi pripadajući objekti. Distribucija vode vrši preko primarne i sekundarne vodovodne mreže a kontinuitet vodosnabdijevanja je većim djelom ovisan od urednog snabdijevanja električnom energijom vodozahvata.

Sistemi za distribuciju vode su najvećim dijelom novi i rekonstruisani, ali ima i dotrajalih sa velikim gubicima. U Općini Sapna vodosnabdijevanje je rješavano na različite načine. Od 1999. godine sistem snabdijevanja vodom stanovništva rješava se na način izgradnje vodovoda za dvije ili više mjesnih zajednica. Prema podacima kojima raspolažu nadležne općinske službe i MZ općine Sapna, trenutno se stanovništvo snabdijeva na sljedeće načine:

1. Dio mjesne zajednice Vitinica i mjesna zajednica Goduš vodom se snabdijevaju sa izvorišta „Orlovi potoci“ na Majevidi. Dužina primarne mreže je 11 kilometara i cca 36 kilometara sekundarnog voda. Treba napomenuti da je vodovodna mreža, primarni i sekundarni vod, podzemna instalacija koja nije snimljena niti uvedena u katastar podzemnih instalacija. Ovim vodovodom trenutno upravlja Općina Sapna. U elementarnoj nepogodi koja se zahvatila općinu Sapnu u maju i avgustu 2014.godine na predmetnom vodovodu uništen je u potpunosti „tirolski“ vodozahvat i načinjena velika šteta na distributivnoj mreži. Radi rješavanja nastalog problema općina Sapna je u realizaciji projekta izgradnje „Bunarske pumpne stanice Vitinica“ sa izradom bunara „Vitinica kao alternativnog rješenja. Drugi dio mjesne zajednice Vitinica, naselja Selimovići i Mahmutovići, napaja se sa izvorišta „Skakavac“ i bušenog bunara B1 koji je izgrađen 2012. godine. Vodovodom upravljaju sami građani putem vodovodnog odbora.

2. Mjesna zajednica Goduš se zajedno sa dijelom mjesne zajednice Vitinica (oko 50 korisnika) snabdjeva se vodom sa izvorišta (brane) „Orlovi potoci“ na Majevidi, dok je prijeratnim vodovodom, sa lokacije „Orlovi potoci“ na Majevidi, 130 učesnika riješilo, lokalnim vodovodom, problem vodosnabdijevanja.

3. Centralni dio općine Sapna, zatim mjesne zajednice Sapna i dio mjesne zajednice Kraljevići vodom se snabdijevaju sa kaptiranih izvorišta Ploče, Vrelo i Kalilo. Ukupna dužina podzemne distributivne vodovodne instalacije iznosi 7,782 kilometra primarnog voda te oko 21 kilometar sekundarnog voda. Prema projektu snabdijevanja pitkom vodom dijela općine Sapna riješeno je vodosnabdijevanje mjesnih zajednica: Zaseok, Nezuk, Kobilići, Međeđa i preostali dio mjesne zajednice Kraljević. Također je istim projektom riješena i mjesna zajednica Žuje i Šarci sa izvorišta na Majevidi. Navedenim vodovodom je upravljalo preduzeće d.o.o. „Fontana“ Sapna. Pored planskog snabdijevanja postoje i vodovodi koje su izgradili sami građani, odnosno grupe građana. Ovim vodovodima upravljaju sami građani, ili su isti povjereni mjesnim zajednicama. Ovaj sistem upravljanja vodom, uglavnom je neefikasan, izuzmu li se naselja Kovačevići, Selimovići i Mahmutovići koji imaju uređen sistem upravljanjima mjesnim vodovodima. U tabeli 21 i tabeli 22 prikazan je broj korisnika općinskih i mjesnih vodovoda.

Tabela 21. Općinski vodovodi³⁶

R. br.	Mjesna zajednica	Ukupan broj priključaka	Broj prava na priključak	Ukupno
1.	Žuje-Šarci	84	3	87
2.	Zaseok	222	9	231
3.	Nezuk	210	2	212
4.	Kobilići	116	2	118
5.	Međeđa	244	17	261
6.	Donji Zaseok	90	6	96
7.	Sapna	360	39	399
8.	Kraljevići	271	15	286
9.	Vitinica: Brđaci, Centar, Džakić, Gaj, Han, Marinići i Ramići	413	33	446
	Ukupno	2010	126	2136

Tabela 22 Mjesni vodovodi na području općine Sapna³⁷

R. br.	Mjesne zajednice	Ukupan broj priključaka	Broj prava na priključak	Ukupno
--------	------------------	-------------------------	--------------------------	--------

³⁶ Služba za urbanizam, stambeno-komunalne, imovinsko-pravne i geodetske poslove Općine Sapna, 2014.

³⁷ Služba za urbanizam, stambeno-komunalne, imovinsko-pravne i geodetske poslove Općine Sapna, 2014.

1.	Baljkovica	25	0	25
2.	Kovačevići	205	0	205
3.	Goduš	164	0	164
4.	Rastošnica	72	0	72
5.	Vitinica: Handželići, Selimovići, Mahmutovići i Krstac	203	0	203
	Ukupno	669	0	669

Mještani mjesne zajednice Skakovica snabdijevaju se iz više pojedinačnih izvorišta sa ukupno 25 priključaka. Domaćinstva koja nisu priključena na Općinski ili Mjesni vodovod vodom se snabdijevaju iz vlastitih bunara ili izvora. Kontrola kvaliteta vode za piće se odvija preko Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona po sistemu slobodnog izbora vremena i uzoraka pri uzimanju uzoraka vode iz vodovodne mreže. U narednom periodu morat će se, a u cilju permanentnog procesa razvoja vodosnabdijevanja, provesti istraživanje gubitaka u mreži i sanacija kvarova, kao i uvođenje savremenih sistema nadzora i upravljanja.

U cilju osiguranja potrebnih količina vode za stanovništvo naseljeno na prostorima izvan obuhvata općinskog vodovodnog sistema, neophodno je krenuti u aktivnosti vezane za izradu katastra izvorišta. Ovo je zahtjevan posao koji podrazumijeva i vremenski i finansijski angažman, ali i multidisciplinirani tim ljudi koji bi prikupljati podatke, vršili mjerenja i analize kvaliteta vode i dali preporuku za korištenje nekog od njih. Iz takvih analiza će proizaći koncepti ukрупnjavanja lokalnih vodovoda, podizanje njihovog tehničkog i funkcionalnog standarda, te predaja u nadležnost javne organizacije koja se bavi vodosnadbijevanjem.

2.8.4.2. Kanalizaciona infrastruktura

Na području općine Sapna odvođenje fekalija i otpadnih voda uglavnom je rješavan na različite načine i to najčešće odvođenjem fekalija i otpadnih voda izgrađenim sistemom kanalizacije, bez ugrađenih uređaja za prečišćavanje, u slivove rijeka i manje riječice na teritoriji općine Sapna i izgradnjom individualnih odgovarajućih septika. Na ovakav način riješeno pitanje otpadnih voda predstavlja veliki problem sa stanovišta očuvanja i zaštite sredine.

S obzirom na ovakvo stanje, jasno se vidi potreba i strateški pravac općine Sapna u kvalitetnom rješavanju ovih problema kroz projekte izgradnje kanalizacionog sistema općine. Mjesne zajednice na području općine Sapna koje imaju izgrađen kanalizacioni kolektor mješovitog tipa su: Kraljevići, Vitinica, Sapna, Nezuk, Baljkovica, Kobilići, Zaseok, Goduš i Kovačevići. Ostale Mjesne zajednice imaju individualni sistem prikupljanja otpadnih voda preko septičkih jama. Za cijelo područje općine Sapna potrebno je napraviti koncepciju prikupljanja, odvođenja i prečišćavanja otpadnih voda izradom odgovarajuće dokumentacije. Po usvojenom konceptu, utvrditi prioritete, te na osnovu istih pristupiti realizaciji kanalizacione i kolektorske mreže pojedinih naselja. Navedenom dokumentacijom analizirati i predložiti optimalan broj postrojenja

za prečišćavanje otpadnih voda, njihovu lokaciju i tehnologiju prečišćavanja. Ukupna dužina izgrađene kanalizacione mreže na području općine je cca 14km.

2.8.4.3. Termoenergetika

Na prostoru općine Sapna, ne postoji izgrađen infrastrukturni sistem za daljinsko snabdijevanje objekata toplotnom energijom. Većina postojećih objekata u naseljenim mjestima općine Sapna obezbjeđuje toplotnu energiju za zagrijavanje prostorija u objektima iz lokalnih izvora toplote po prostorijama. Manji broj objekata u obuhvatu plana obezbjeđuju toplotnu energiju za zagrijavanje prostorija u objektima iz kotlovnica za centralno grijanje.

Lokalno grijanje je uglavnom u individualnim stambenim i poslovno-stambenim objektima, dok manji broj javnih objekata ima izgrađene kotlovnice za zagrijavanje svojih prostorija.

2.8.4.4. Odlaganje komunalnog otpada

Obavljanje komunalnih djelatnosti-sakupljanje, odvoz i deponovanje otpada sa javnih površina, kućnog otpada i krupnog otpada iz centralnog dijela općine Sapna i iz MZ-a na ovom području je vršilo privatno preduzeće DOO "Fontana" Sapna kome je povjereno obavljanje komunalnih djelatnosti putem javnog poziva. Na osnovu ugovora o obavljanju komunalnih djelatnosti broj: 02-23-898/02 zaključen dana 04.04.2002. godine obavljanje komunalnih djelatnosti-sakupljanje, odvoz i deponovanje otpada sa javnih površina, kućnog otpada i krupnog otpada iz centralnog dijela Općine Sapna i iz MZ-a na području općine Sapna vršilo je privatno preduzeće DOO "Fontana" Sapna. Iz budžeta općine izdvajana su sredstva za prikupljanje i odvoz otpada sa javnih površina, gradskih ulica, poslovi košenja trave i uređenja živih ograda na javnim površinama prema usvojenom programu. DOO "Fontana" Sapna. Kućanstva uglavnom otpad odlažu u plastične vreće bez upotrebe kanti za smeće. Broj kanti za smeće je zanemariv.

Operater ne koristi kese sa logom preduzeća, domaćinstva samostalo nabavljaju i koriste plastične vreće po vlastitom izboru od 110 l i 220 l. Otpad iz javnih ustanova se odlaže u kontejnere kojih ukupno ima 12, od toga su jedanaest zapremine 1,1 m³ (devet metalnih i dva plastična), jedan kontejner od 5m³ koji je u veoma lošem stanju. U užem urbanom dijelu otpad se odlaže i u kante zapremine 140 litara kojih ima ukupno 10. Prikupljanje i odvoz otpada doo „Fontana“ Sapna vršila je sa tri stara kamiona. Kamioni u kojima je vršen odvoz komunalnog otpada nisu zadovoljavali higijensko-zdravstvene propise i sva tri kamiona su u veoma lošem stanju. Vozila nisu adekvatna-namjenska za prevoz otpada. Navedeno preduzeće nije posjedovao specijalna vozila za otpad.

Ukupna pokrivenost svih mjesnih zajednica na području općine Sapna uslugom prikupljanja i odvozom otpada je 37%. Procenat pokrivenosti je dosta mali te nije dovoljno učinjeno na proširenju korisnika navedenih usluga. Pored ove činjenice razlog treba tražiti u tome da dvije ili više porodica iznose otpad na jednu lokaciju (ispred jedne kuće), te da samo jedan od njih plaća uslugu. U mjesnim zajednicama Rastošnica i Skakovica nije uopšte organizovano prikupljanje i odvoz otpada iz razloga malog broja stanovnika, razrušenosti teritorije male zainteresovanosti

stanovnika ali rješenje treba tražiti u postavljanju bar jednog kontejnera od 5m³ koji bi se praznio minimalno jednom mjesečno.

Na teritoriji općine Sapna ne postoji lokalna deponija za odlaganje otpada. Otpad sa područja općine Sapna se odlaže na deponije "Vis", općina Kalesija i "Crni vrh", opština Osmaci po osnovu privremenih ugovora zaključenih između DOO "Fontana" iz Sapne i komunalnih preduzeća iz općina na kojoj se vrši odlaganje otpada. Od strane općinskog vijeća općine Sapna usvojena je odluka o pristupačnu osnivanja Javnog preduzeća „Regionalna deponija“ Zvornik. Osnivački ulog općine Sapna u Javnom preduzeću „Regionalna deponija“ Zvornik je srazmjernan broju stanovnika općine Sapna u odnosu na ukupan broj stanovnika svih općina učesnica i to: Sapna, Zvornik, Kalesija, Šekovići, Srebrenica, Bratunac, Vlasenica i Osmaci, koje su osnivači ovog preduzeća. Broj korisnika koji su uključeni u organizovani odvoz otpada na području općine je 1273 od čega je 1172 domaćinstva i 101 pravno lice. U sklopu Projekta nabavke opreme za prikupljanje i odvoz otpada sa područja općine Sapna po Sporazumu između Švedske, koju predstavlja Švedska međunarodna razvojna agencija (SIDA), i Općine Sapna, Općina Sapna je obezbjedila opremu, koja još nije stavljena u funkciju, i to:

- 1 vozilo-kamion za sakupljanje otpada: stražnji utovar kapaciteta 7 t sa mogućnošću pražnjenja kontejnera do 5 m³
- 20 kontejnera 1.1 m³ zapremine
- 1400 kanti sa točkovima 140 litara
- 2 kontejnera 5 m³

Na području općine Sapna nalazi se veći broj manjih (nelegalnih) odlagališta komunalnog otpada. Razlog postojanja divljih odlagališta je nedovoljna pokrivenost svih domaćinstava uslugama prikupljanja i odvoza otpada kao i javna svijest građana. Trenutno je na području općine Sapna evidentirano 13 divljih odlagališta. U toku 2014.godine općina Sapna je osnovala JKP „Sapna“ Sapna kojem će u narednom periodu povjeriti obavljanje komunalnih djelatnosti.

2.8.5. Stanje okoliša

Područje općine Sapna prije svega zbog svoje ekonomske nerazvijenosti nije neposredno ugroženo od velikih zagađivača, tako da je do sada stanje okoliša relativno dobro. Tu činjenicu prepoznaju svi koji dođu iz drugih sredina, pogotovo oni koji žive i rade u sredinama koje su ekološki zagađene industrijskim otpadnim i gasovima iz industrijskih dimnjaka, plinovima te automobilskim izduvnim gasovima, zbog gustine saobraćaja. Pored zagađenja zraka u drugim sredinama se mogu vidjeti veliki broj divljih deponija, što je u općini Sapna rijedi slučaj. Kao ekološki čisto nekontaminirano područje, sredina raspolaže sa kvalitetnim vodenim resursima, povoljnom klimom za gajenje velikog broja vrsta voća i povrća. Također nekontaminirano zemljište i zrak, zone šuma koje pokrivaju planinske masive, brojna prirodna staništa šumskih

gljiva i ljekovitog bilja na tržištu traženih plodova, odlikuju općinu Sapna pogodnom za proizvodnju organske hrane i pčelarstva (proizvodja i prerada meda - vrsta eko hrane).

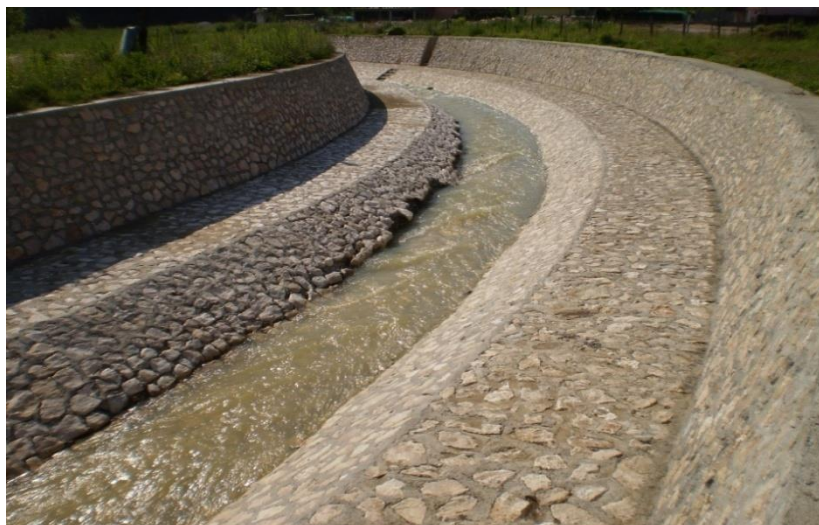
2.8.6. Stanje voda

Općina Sapna koja je pretežno brdsko-planinskog karaktera sa umjerenom kontinentalnom klimom, iznimno je bogata riječnim tokovima i izvorištima pitkih voda. Jezero Snježnica (slika 23), jednim djelom pripada općini Sapna i predstavlja mjesto privlačno za izlete, posebno u vrijeme ljetnog perioda. Snježničko jezero kao značajna hidrografska vrijednost povoljno je za razvoj izletičnog, rekreacionog, ribolovnog i sportskog turizma

Slika 23. Jezero Snježnica- dio jezera koji pripada općini Sapna

Rijeka Sapna je bujičasta planinska rijeka koja ima veoma promjenljiv vodostaj. Posebno je opasna u proljetnim i jesenim mjesecima kada uslijed obilnih padavina često se izliva iz riječnog korita i plavi naselja uz riječni tok. U proteklom periodu u užem urbanom dijelu Sapne (slika 24) je uređeno oko 750 metara riječnog korita, a projektom je predviđeno uređenje jos oko 855 metara, kako bi se spriječilo eventualno izljevanje rijeke uslijed obilnih padavina.

Slika 24. Uređeno korito rijeke Sapna u centralnom dijelu općine

Pored ovih riječnih tokova treba napomenuti da na našim prostorima postoji i nekoliko manjih potoka koji se ulivaju u ove rijeke, a čija su korita, veoma često pretvorena u mini (nelegalne) deponije krutog otpada i smeća. Posebnu pažnju treba skrenuti na „Jelin potok“ u mjesnoj zajednici Sapna koji u vrijeme obilnih padavina zna načiniti dosta štete kako građanima tako i prirodi.

2.8.7. Stanje zraka

Kada je riječ o kvalitetu zraka u BiH podaci uglavnom nisu sistematizovani niti dostupni. Većina polutanata koji zagađuju zrak potiču od industrijskih postrojenja ili iz automobila kao izduvni gasovi. Obzirom da područje općine Sapna nije ekonomski razvijeno te ne postoji opasnost zagađivanja zraka od industrijskih postrojenja, a koncentracija automobila nije maksimalna, može se reći da ova ima izuzetno čist zrak. Potencijalna opasnost od zagađivanja zraka na ovim prostorima predstavljaju individualne kućne kotlovnice čija je gradnja u porastu. Procjena je da se u posljednjih nekoliko godina sagradilo više od 500 ovakvih objekata. Posebno treba napomenuti da se ove mini kotlane, najviše, grade u centralnom djelu općine. Na šematskom prikazu (slika 25) označeni su potencijalni zagađivači zraka za područje općine Sapna.

Slika 25. Potencijalni zagađivači zraka za općinu Sapna

Potencijalnu opasnost za zagađenje zraka na prostoru općine Sapna, predstavlja Tvornica glinice Karakaj, Termoelektrana Ugljevik (pogotovo za prostor Rastošnice) i Fabrika celuloze Loznica(Srbija). Obzirom da se ne može napraviti nikakva granica niti vještačka zapreka za zagađivače zraka, opasnost po zagađenje zraka mogu uzrokovati i drugi industrijski objekti, posebno iz susjednih država.

Tabela 23. Broj registrovanih vozila na području općine Sapna³⁸

Godina	Putnička motorna vozila	Teretna vozila	Autobus	Traktor	Vučno vozilo	Prikolica	Poluprikolica	Kombinovano vozilo	Motocikl	Ostalo	Ukupno
2009	1193	132	19	14	13	20	10	3	2	0	1406
2010	1220	133	17	9	0	34	0	0	5	0	1418
2011	1261	78	16	0	0	0	0	0	3	27	1385
2012	1450	75	18	17	0	30	0	0	4	1	1595
2013	1600	80	18	17	0	29	0	0	4	1	1749
2014	1750	80	19	18	0	30	0	0	2	1	1900

³⁸ Ministarstvo unutrašnjih poslova, Sektor za upravno pravne i kadrovske poslove, odjeljenje za administraciju Sapna

Iz tabele 23 može se uočiti da se broj registrovanih putničkih vozila povećavao iz godine u godinu, što dovodi do zaključka da je sve veća količina izduvni gasova iz automobila ispuštena u vazduh što direktno utječe na zagađenost zraka na području općine Sapna.

2.8.8. Stanje poljoprivrednog zemljišta

Na teritoriji općine Sapna poljoprivredno zemljište zahvata površinu od 4163,42 ha. Vlasnička struktura poljoprivrednog zemljišta prema podacima Prostornog plana Tuzlanskog kantona 2005 – 2025 je slijedeća: u privatnom vlasništvu se nalazi 4160,44 ha, a u državnom vlasništvu 2,98 ha od ukupnog poljoprivrednog zemljišta. Usitnjenost poljoprivrednog posjeda u privatnom vlasništvu je veoma izražena. U narednoj tabeli broj 6 dati su podaci o tipu zemljišta i njegovim veličinama na području općine Sapna.

Tabela 24. Kategorije poljoprivrednog zemljišta na području općine Sapna³⁹

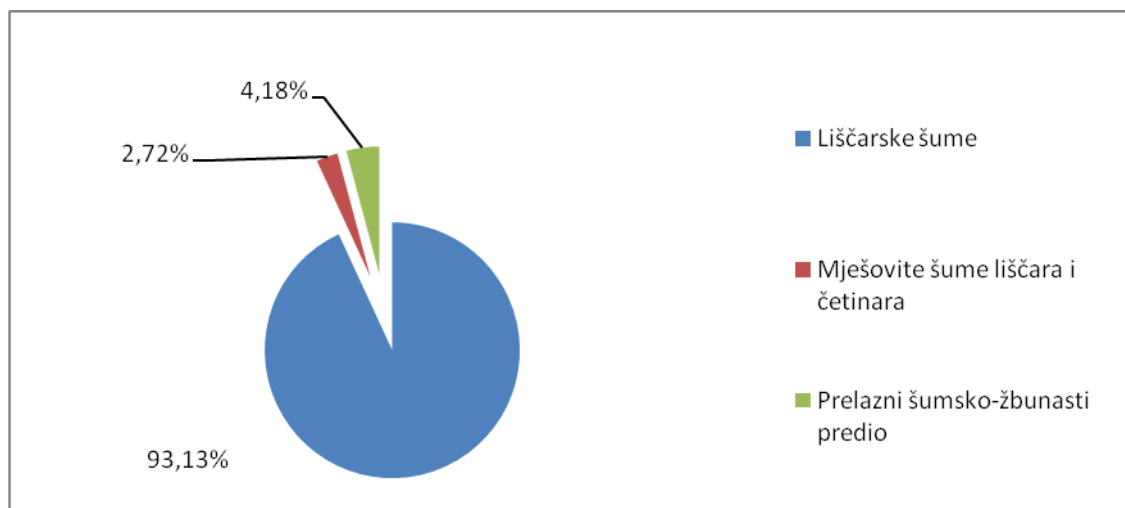
Tip zemljišta	Poljoprivredne površine (ha)
Oranice	2460,52
Voćnjaci	971,49
Livade	68,70
Obradivo	3500,72
Pašnjaci	662,69
Ukupno	4163,42

Kao što je vidljivo iz tabele, na području Općine najveći dio poljoprivrednog zemljišta je obradivo zemljište i to 3500,72 ha, pa je tako do 2000 godine jedan od osnovnih zagađivača poljoprivrednog zemljišta bilo prihranjivanje vještačkim đubrivima. Obzirom na to da su velike poljoprivredne površine bile zasijane, odnosno obrađivane su, gotovo sve površine su prihranjivane vještačkim đubrivima te su se tako hemijski štetne materije unosile u zemljišta, a kroz zemljište i u vodotoke. Danas imamo manje površina koje se obrađuju pa je manji i unos štetnih materija putem prihranjivanja. Međutim, mnogo veću opasnost za čovjekovu okolinu predstavlja način uništavanja korova, kroz upotrebu otrovih materija, prvenstveno prilikom sjetve žitarica i povrtlarskih kultura, kao i kroz zaštita voćaka i ostalih biljaka.

³⁹ Prostorni plan Tuzlanskog kantona 2000-2025

2.8.9. Stanje šuma i šumskog zemljišta

Od ukupne površine koje zauzima Općina Sapna (118 km²) na šume i šumska zemljišta, otpada 7541,49 ha ili 61,64% što ovu općinu svrstava u red šumovitih općina. Više od polovine šumskog zemljišta nalazi se u državnom vlasništvu (5015,40 ha), a na privatne šume otpada površina 1918,98 ha, dok 607,11 ha se svrstava u ostalo. Prema vrsti na našoj teritoriji najzastupljenije su listopadne lišćarske šume (7023,53 ha), mješovite šume lišćara i četinarara (205,01 ha), sukcesija šumske vegetacije (312,95 ha). Na slici 26 prikazano je procentualno učešće vrsta šuma u odnosu na površinu pod šumama.

Slika 26. Procentualno učešće šuma u odnosu na površinu pod šumama (%)⁴⁰

Šume na neki način su fabrike čistog zraka, ali su u velikoj opasnosti. U toku ratnih zbivanja uništene su velike površine šuma, kroz masovnu sječū, posebno pored puteva i u blizini naselja. Negativan trend uništavanja šumskih površina se nastavio, i u potratnom periodu sve do danas a provodi se, neracionalnom i nedomaćinskom eksploatacijom šuma. Iako nemamo adekvatne podatke, procjenjujemo da se mnogo više šume isiječe nego što se pošumi. Posebnu opasnost, zbog sječe šuma, predstavlja smanjenje izvorišta i vode uopšte, kao i pojava velikih klizišta. Šumama i šumskim zemljištem na teritoriji Općine Sapna gazduje javno preduzeće „Šume TK“ dioničko društvo Kladanj, kao jedinstveno preduzeće kome se povjerava gospodarenje državnim šumama na područje TK u skladu sa važećim Zakonom o šumama TK. Na području općine Sapna egzistiraju dva šumsko-gospodarska društva ŠGP „Majevičko“ i ŠGP „Vlaseničko“.

Šume na području općine Sapna nemaju samo privredni značaj već i opće korisni značaj koji se ogleda u zaštiti zemljišta, ublažavanju nepoželjnih posljedica poplava i jakih vjetrova, regulisanju vodnog režima područja, osiguravanju pitkosti podzemnih voda, imaju značajan utjecaj na povećanje poljoprivredne proizvodnje, ublažavanju klime područja, stvaranju kisika i pročišćavanju zraka te pružaju adekvatan prostor za lov.

⁴⁰ Općina Sapna, Služba za privredu, budžet i finansije

3. SWOT ANALIZA, VIZIJA, STRATEŠKI CILJEVI

3.1. SWOT analiza

SWOT je skraćenica od engleskih riječi strengths – snage, weaknesses – slabosti, opportunities – mogućnosti i threats – prijetnje. Osnovna svrha SWOT analize je identificirati ključne činjenice i događaje koji bi olakšali strateški pristup i prepoznavanje strateških problema. SWOT analiza se može posmatrati kao sredstvo razumijevanja i proučavanja internih snaga i slabosti, prilika i prijetnji iz okoline.⁴¹ Snage neke općine predstavljaju kapaciteti koji se mogu iskoristiti u cilju ubrzanja razvoja lokalne zajednice. Slabosti su prepreke koje se moraju otkloniti i predstavljaju smetnje razvoju. Snage i slabosti su unutrašnje prirode i na njih općina može direktno da utiče. Mogućnosti su pogodnosti koje općina može iskoristiti, još uvijek ne predstavljaju kapacitet (snagu) već za njihovo iskorištenje postoji mogućnost. Prijetnje su nepovoljni trendovi koji mogu ugroziti razvoj. Prijetnje nisu prepreke razvoju, ali u budućnosti mogu postati ukoliko ih se ne otkloni. Utvrđene snage i slabosti, mogućnosti i prijetnje nužno su međusobno povezane. Sva četiri SWOT elementa – snage, slabosti, mogućnosti i prijetnje, analizirani su prema područjima u socio-ekonomskoj analizi; 1) Historija općine, 2) Geografski položaj i prirodni resursi, 3) Demografske karakteristike, 4) Stanje i kretanje na tržištu rada, 5) Stanje i kretanje u društvenoj infrastrukturi, 6) Stanje i kretanje u lokalnoj ekonomiji, 7) Infrastruktura i stanje okoliša, 8) Općinska administracija i budžet općine.

SWOT analiza je ključni alat za identifikaciju komparativnih prednosti općine i pruža glavne ulazne podatke za određivanje elemenata razvoja. Izvodi se putem „brainstorming“ diskusije (unutar grupa) o internim snagama i slabostima te eksternim prijetnjama i prilikama.

Analiza razvojnih snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji predstavlja središnji instrument prepoznavanja razvojnih perspektiva i potreba općine Sapna. Razvojne snage i slabosti jasno ukazuju na potencijal općine Sapna koji je sadržan u njenim materijalnim i nematerijalnim resursima, odnosno prikazuju što Općina, odnosno njezini ljudski resursi predvođeni općinskim menadžmentom moraju učiniti imajući u vidu mogućnosti i prijetnje iz šireg okruženja koje također predstavljaju neizostavni dio SWOT analize. Usklađenost potencijala Općine Sapna s uslovima koji prevladavaju u okolini vrednuje se SWOT analizom. Na taj način stvara se prelaz iz osnovne analize ka utvrđivanju strateških pravaca budućeg razvoja.

Nalazi SWOT analize sintetizovani su u SWOT matrici koja transparentno prikazuje, u osnovnoj analizi utvrđene probleme po oblastima koje su analizirane.

SWOT matrica je izrađena na sljedeći način:

- Prepoznate su i izdvojene razvojne snage i slabosti, te su utvrđene i izdvojene mogućnosti i prijetnje iz okruženja po pojedinim razvojnim područjima općine Sapna,

⁴¹ Šunje A.: „Top menadžer: vizionar i strateg“ (treće neizmijenjeno izdanje), Tirada, Sarajevo, 2008.

- Analizirani su međudodnosi mogućnosti sa snagama i slabostima te prijetnji sa snagama i slabostima čime je stvoreno polazište za donošenje vizije, strateških razvojnih ciljeva, prioriteta i razvojnih mjera te programa odnosno projekata.

SWOT analiza Općine Sapna je urađena kao zajednička analiza svih oblasti koje su opservirane tokom izrade strategije i kao takva je predstavljena u jednoj SWOT matrici.

SNAGE

- Prirodni resursi (jezero, izvorišta, šume kamen i dr.) i povoljni klimatski uslovi
- Ekološki očuvano područje
- Historijsko i kulturno nasleđe
- Značajna dijaspora
- Značajan ljudski potencijal, radno aktivno stanovništvo
- Poljoprivredno zemljište
- Razvijena osnovna infrastruktura
- Dostupnost srednjeg obrazovanja u općini
- Razvijena mreža područnih škola
- Organizacija zdravstvene zaštite kroz Dom zdravlja Sapna
- Socijalna davanja se ostvaruju putem Centra za socijalni rad
- Moderna organizacija općinske uprave
- Ispostave kantonalnih organa uprave na prostoru općine Sapna
- Otvorenost općine prema nevladinom sektoru
- Pripremljeni projekti u oblasti infrastrukture

SLABOSTI

- Deficitarnost sredstava za investicije
- Nizak nivo poduzetničkog duha i lokalnog patriotizma
- Mala površina raspoloživog državnog građevinskog zemljišta za razvoj privrede
- Struktura privrede (velika zastupljenost neproizvodnih djelatnosti)
- Usitnjene poljoprivredne površine, zapuštene, minirane ili na drugi način nepristupačne
- Nedovoljna iskorištenost prirodnih resursa
- Visok stepen nezaposlenosti
- Neusklađenost kvalifikacione strukture tržišta, rada i obrazovanja
- Nedovoljna uključenost u projekte prekogranične saradnje i ostale međunarodne projekte
- Nedostatak doma kulture, biblioteke i sportske dvorane
- Pasivnost nevladinih organizacija i usitnjenost boračkih udruženja
- Nepokrivenost dijelova općine kanalizacionom mrežom
- Nedostatak ekološke kulture
- Jaka konkurencija van općine Sapna

OPASNOSTI/PRIJETNJE

- Posledice velike eksploatacije šuma
- Složene procedure za osnivanje i razvoj preduzeća
- Odlazak mladog obrazovanog stanovništva
- Bespravno građenje
- Migracija stanovništva i kapitala
- Nizak nivo podrške viših nivoa vlasti razvoju ruralnih područja
- Prisutnost sive ekonomije
- Politička nestabilnost
- Nelikvidnost budžeta općine
- Ustroj vlasti i neusklađenost zakonske regulative
- Elementarne nepogode
- Pad nataliteta
- Hronična oboljenja
- Manjak specijalističkih zdravstvenih usluga
- Sve veći broj lica i porodica u stanju socijalno zaštitne potrebe
- Svjest građana o bolesti ovisnosti o kladionicama i kocki

PRILIKE/MOGUĆNOSTI

- Motivisanje dijaspore za ulaganje na prostor općine Sapna
- Razvijanje poslovnih ideja
- Razvoj privrede, poljoprivrede i turizma
- Lobiranje kod viših nivoa vlasti radi modernizacije putne komunikacije Sapna – Priboj
- Promovisanje Općine i privlačenje investitora
- Stvaranje uslova za korištenje obnovljivih izvora energije
- Edukacije i prekvalifikacija građana
- Korištenje sredstava EU fondova
- Mogućnost regionalne prekogranične saradnje
- Povećanje konkurentnosti društva kroz reformu obrazovanja prema međunarodnim standardima (VET NPP)
- Bolja ponuda zvanja i zanimanja u MSŠ Sapna
- Funkcionalnije upravljanje zdravstvenom zaštitom
- Osnaživanje sistema socijalne zaštite
- Pobojšanje saradnje općinske uprave sa Nevladinim organizacijama i Udruženjima građana
- Povećanje izvornih prihoda Općine od administrativnih такси
- Reduciranje nepovoljnih uticaja na okoliš

3.2. Vizija općine Sapna

Vizija je mentalna slika o tome kako građani žele da njihova općina izgleda za 15 do 20 godina⁴². Artikulisanjem izjave o viziji i njenim uključivanjem u strateški dokument stvara se slika destinacije do koje treba projektovati put.

Da bi jedna vizija bila kvalitetna i da na pravi način predstavlja jednu lokalnu zajednicu, treba da ima sledeće karakteristike:

Vizija treba da bude dogovorena od strane svih članova radne grupe,
Opisuje šta donosi budućnost, a ne opisuje kako se do tamo dolazi,
Fokusira se na ishode procesa provođenja strategije,
Nije uvijek i u potpunosti ostvariva, ali daje zajednici jasno viđenje šta se želi postići,
Proističe iz znanja formiranog kroz socio-ekonomsku i SWOT analizu.

Vizijom kao poželjnom slikom budućeg stanja, menadžeri jedinice lokalne samouprave u saradnji sa svim relevantnim sudionicima iz pojedinih razvojnih područja određuju opće smjernice razvoja. Utvrđivanje općih smjernica zasniva se na kvalitetnoj analizi resursa Općine Sapna. Resursi općine služe kao osnova za kreativno promišljanje vodećih ljudi općine, ali i svih ostalih sudionika uključujući i multifunkcionalne timove koji bi trebali biti formirani i koji bi razvoj općine sagledavali sa različitih aspekata.

Vizija općine Sapna rezultat je provođenja strukturne i SWOT analize u okviru kojih su aktivno učestvovali svi članovi grupe za izradu strategije razvoja općine Sapna. Cilj uključivanja svih članova grupe za izradu strategije razvoja sadržan je u osiguranju konsenzusa oko utvrđivanja zajedničke izjave o viziji.

Razvojna vizija Općine Sapna glasi:

Infrastrukturno povezana cjelina sa razvijenim sistemom pružanja usluga, razvijenim malim, srednjim i porodičnim biznisima zasnovanim na tradiciji, korištenju lokalnih prirodnih resursa ljudskih potencijala i povoljnim ambijentom za življenje usklađenim sa zaštitom životne sredine.

⁴² U većini literature koja govori o strateškom planiranju vizija se definiše za duži vremenski period od 15 ili 20 godina jer uvijek predstavlja pogled u budućnost. Vizija strateškog razvoja općine Sapna je kreirana za period implementacije strategije razvoja od 6 godina ali sa ciljem da i nakon ovog perioda označi put razvoja općine Sapna.

3.3. Strateški ciljevi

Za ostvarenje oblikovane vizije potrebno je utvrditi strateške ciljeve. Strateški ciljevi su ciljevi najvišeg nivoa: utiču na sveukupnu životnu sposobnost i pravac razvoja te predstavljaju translataciju strateške vizije u zadane okvire djelovanja. Strateški ciljevi trebaju operacionalizirati strateško usmjerenje i definisati buduća željena stanja koju općina namjerava ostvariti uz racionalnu upotrebu raspoloživih resursa.

Iz razvojne vizije općine Sapna koristeći elemente SWOT analize došlo se do četiri strateška cilja:

- Unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma,
- Obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura prema potrebama omladine,
- Savremena lokalna samouprava prilagođena građanima i razvoju poduzetništva,
- Izgradnja moderne komunalne infrastrukture u cilju zaštite životne sredine.

3.3.1. Strateški cilj 1: Unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma

Posmatranjem općine Sapna u odnosu na okruženje kroz globalnu prizmu u posljednja dva desetljeća u kojima se profit kao isključivi pokretač ekonomskih aktivnosti pokazao daleko od optimalnog, rezultirala su ozbiljnim narušavanjem klime i kvaliteta životne sredine kao i proizvodnje i dostupnosti hrane upitne kvalitete. Posljednjih godina sve više jača svijest o kvaliteti prehrane što između ostalog podrazumijeva i uzgoj kvalitetne hrane s minimalnim intervencijama ljudi u njen genetski sastav te način poticanja rasta. Proizvodnja kvalitetne hrane, odnosno kvalitetnih poljoprivrednih proizvoda u očuvanom prirodnom okruženju Općine Sapna jedan je od njenih temeljnih strateških potencijala. Prirodni resursi Općine Sapna predstavljaju njen temeljni resurs što je i prepoznato od strane sudionika u izradi strategije te je razvoj poljoprivrede postavljen u okvire prvog strateškog cilja.

Razvojem i unapređenjem poljoprivrede osigurava se ne samo podizanje materijalnog standarda građana općine Sapna, već i kvalitetna valorizacija prirodnih resursa kojima općina raspolaže te očuvanje ruralnih sredina i sprečavanje njihove depopulacije.

U okviru prvog strateškog cilja je i razvoj privrede i turizma u inicijalnoj fazi a što je preduslov ostvarenja vizije općine Sapna. Privredni potencijali su inkubirani u nekoliko siromašnih djelatnosti u kojima mali broj građana radi. Svjesni ovakvog stanja akteri uključeni u izradu strategije razvoja prepoznali su nužnost stvaranja preduslova za razvoj privrede ali i razvoj turizma kako bi na područje općine Sapna privukli investitore te osigurali materijalnu i administrativnu infrastrukturu potrebnu za razvoj privrede i stvaranje uslova za zapošljavanje građana.

Strateški cilj unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma predviđa da će se stvoriti institucionalni preduslovi za razvoj privrede i poljoprivrede da će se provesti marketinške

aktivnosti na promociji općine Sapna kao sredine u koju treba ulagati ali i promociji proizvoda domaće radinosti i proizvodnje radi boljeg plasmana. U okviru razvoja turizma izgradit će se osnovna turistička infrastruktura u inicijalnom dijelu uređenjem dijela jezera i izgradnjom izletišta. Također u okviru ovog strateškog cilja će se zaštititi kulturno historijsko nasleđe općine Sapna.

3.3.2. Strateški cilj 2: Obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura prema potrebama mladih

Obrazovanje, kultura i sport su temelji društvenog života. Općina kao nosilac jedinice lokalne uprave u svojoj ingerenciji ima osiguranje odgovarajućeg nivoa društvenih sadržaja putem njihovog finansiranja ali i djelimične organizacije. Osiguranje određenog društvenog života ovim strateškim dokumentom je posebno usmjereno prema potrebama mladih kao najznačajnijeg subjekta za uspješnu lokalnu zajednicu. Utvrđivanjem drugog strateškog cilja da je obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura usmjerena prema potrebama mladih općine Sapna je istaknula nastojanje za unapređenjem trenutnog stanja društvenih sadržaja.

Ovaj strateški cilj je predvidio dvije mjere za ostvarenje strateškog cilja. Mjere su usmjerene ka institucionalnom jačanju sadržaja za mlade kroz dovršetak sportske dvorane, izgradnju doma kulture i osnivanje gradske biblioteke te obezbjeđenju kvalitetnijeg društvenog života za mlade na prostoru općine Sapna kroz program obilježavanja manifestacije „Sapanjsko ljeto“ i osnivanje edukativnog centra za mlade.

3.3.3. Strateški cilj 3: Savremena lokalna samouprava prilagođena građanima i razvoju poduzetništva

Najniža teritorijalna jedinica u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava je općina. Općinska administracija svoju djelatnost obavlja u interesu građana za koje je ona organizovana. Da bi govorili o savremenoj lokalnoj samoupravi koja funkcioniše po načelima i principima lokalne samouprave ona treba da je prilagođena građanima i rješavanju problema građana. Kako je na prostoru Općine Sapna najveći problem nezaposlenost onda i općinska administracija treba da bude usmjerena i ka razvoju poduzetništva.

U okviru mjera provođenja trećeg strateškog cilja modernizovat će se poslovanje općinske administracije kako bi građani lakše i na dostupan način završavali poslove u administraciji, razvijat će se nevladin sektor na način da će nevladine organizacije biti osnažene da mogu pisati projekte i aplicirati za finansijska sredstva kako međunarodnih fondova tako i domaćih organizacija u BiH. Također će se raditi na jačanju sistema socijalne i zdravstvene zaštite.

3.3.4. Strateški cilj 4: Izgradnja komunalne infrastrukture u cilju zaštite životne sredine

Izgradnja savremene komunalne infrastrukture temeljni je uslov kvalitete života građana te razvoja svih djelatnosti na području općine Sapna. Nastojeći stvoriti pretpostavke kvalitetnog razvoja, općine Sapna četvrtim je strateškim ciljem postavila izgradnju komunalne infrastrukture u funkciji neometanog razvoja i zaštite životne sredine.

Ovim strateškim ciljem provođenjem mjera odnosno aktivnosti želi se modernizovati putna i komunalna infrastruktura kao i zaštititi životna sredina posebno kroz program kartiranja klizišta, sanacije klizišta i uređenja rječnog korita.

Strateški cilj 1.	Prijedlog mjera	Prijedlog programa
Unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma	1.1. Stvaranje institucionalnih preduslova za razvoj privrede i poljoprivrede	1.1.1. Izrada plana razvoja poljoprivrede 1.1.2. Izrada karte bonitetnog zemljišta 1.1.3. Donošenje prostorno planske dokumentacije 1.1.4. Kontinuirana edukacija poljoprivrednih proizvođača 1.1.5. Donošenje općinske legislative o pogodnostima za investiranje na prostoru općine Sapna
	1.2. Provođenje marketinških aktivnosti	1.2.1. Projekat izrade i promovisanja pogodnosti investiranja na prostoru općine Sapna 1.2.2. Izrada i realizacija projekta „Investiraj u općinu Sapna“ 1.2.3. Učestvovanje poljoprivrednih proizvođača na sajmovima 1.2.4. Program održavanja manifestacije „Dani jabuke i pekmeza“
	1.3. Izgradnja turističke Infrastrukture	1.3.1. Projekat uređenja infrastrukture dijela jezera Snježnica 1.3.2. Projekat izeljišta na prostoru općine Sapna
	1.4. Zaštita kulturno historijskog nasljeđa	1.4.1. Program promocije i zaštite kulturno historijskog nasljeđa 1.4.2. Program centralnog spomen obilježja šehidima proteklograta 1.4.3. Izrada programa i projekta spomen parka proboja prihvata srebreničana na prostor općine Sapna

Strateški cilj 2.	Prijedlog mjera	Prijedlog programa
Obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura prema potrebama mladih	2.1. Institucionalno jačanje sportskih i kulturnih sadržaja za mlade na prostoru općine Sapna	2.1.1. Dovršetak izgradnje sportske dvorane 2.1.2. Izgradnja doma kulture sa pratećim sadržajima 2.1.3. Osnivanje gradske biblioteke sa čitaonicom
	2.2. Kvalitetniji društveni život mladih i povećanje obrazovnih preduslova	2.2.1. Program obilježavanja manifestacije „Sapanjsko ljeto“ 2.2.2. Osnivanje edukativnog centra

Strateški cilj 3.	Prijedlog mjera	Prijedlog programa
Savremena lokalna samouprava prilagođena građanima i razvoju preduzetništva	3.1. Modernizacija poslovanja općinske administracije	3.1.1. Uvođenje elektronske uprave u poslovanju općinske administracije 3.1.2. Edukacija zaposlenih u općinskoj administraciji
	3.2. Razvijen nevladin sektor i otvorena lokalna samouprava	3.2.1. Program pomoći NVO kod izrade i apliciranja projekata 3.2.2. Izrada i realizacija projekta „Poduzetnik u ulozi zaposlenikau organu lokalne samouprave“
	3.3. Osnaživanje sistema socijalne i zdravstvene zaštite na prostoru općine	3.3.1. Projekat zgrade Centra za socijalni rad 3.3.2. Podrška porodicama sa trećim i više djece 3.3.3. Upravljanje zdravstvenom zaštitom u službi građana

Strateški cilj 4.	Prijedlog mjera	Prijedlog programa
Izgradnja moderne komunalne infrastrukture u cilju zaštite životne sredine	4.1. Modernizacija i izgradnja putne i komunalne infrastrukture	4.1.1. Lobiranje za obezbjeđenje sredstava za asfaltiranje putne komunikacije Sapna-Priboj 4.1.2. Izrada programa permanentnog održavanja lokalne putne mreže 4.1.3. Izrada programa održavanja i modernizacije vodovoda, kanalizacionih kolektora i regulacije vodotoka
	4.2. Zaštita okoliša	4.2.1. Program kartiranja klizišta 4.2.2. Projekti sanacije klizišta 4.2.3. Nastavak gradnje riječnog korita

3.4. Pregled programa i projekata

Ishod rada na izradi strateškog dokumenta su programi i projekti čijom se planiranom realizacijom ostvaruje direktan uticaj na održivi razvoj Općine Sapna.

Polazeći od teorijskog prihvatanja projektnog menadžmenta i programskog menadžmenta zaključuje se da programi i projekti nisu isto.

Projekti su konkretizacija napora kroz koje se oblast planirane intervencije sužava od općeg ka posebnom. Oni su vezani za svaki strateški cilj i treba da proizvedu pozitivne promjene u Općini Sapna u narednih pet godina.

Programi su više ideja za unapređenje i poboljšanje uslova života građana općine Sapna i programi mogu obuhvatiti više projekata u okvirima određenih ideja.

Ovim strateškim dokumentom su opisani svi programi sa svojim osnovnim karakteristikama koje su bitne za davanje ideje za unapređenje i poboljšanje uslova života građana općine Sapna prepoznate u strateškim ciljevima.

Kao karakteristike programa se posebno navode:

- Vrijednost programa,
- Period implementacije,
- Investitor i
- Suinvestitor.

Strateški cilj 1					
Unapređenje poljoprivrede, razvoj privrede i turizma - projekti					
Programi/projekti/mjere	Opis programa/projekta/mjere <i>1.1. Stvaranje institucionalnih predušlova za razvoj privrede i poljoprivrede</i>	Karakteristike programa			
		Vrijednost programa u KM	Period implementacije (godina)	investitor	suinvestitor
Izrada plana razvoja poljoprivrede	Plan razvoja poljoprivrede se može raditi parcijalno ili kao zsebna strategija razvoja poljoprivrede općine Sapna. Ovaj plan, bilo na koji način da se radi, omogućava bolje korišćenje poljoprivrednog zemljišta za kulture koje se mogu uzgajati na pojedinim područjima Općine. Plan razvoja uzima u obzir sve faktore koji utiču na razvoj poljoprivrede na usitnjenim poljoprivrednim posjedima i usklađuje stvarno korišćenje zemljišta sa zakonom o poljoprivrednom zemljištu.	25.000, 00	2016 – 2017.	Općina Sapna	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK

<p>Izrada karte bonitetnog zemljišta</p>	<p>Karta bonitetnog zemljišta za našu općinu rađena je davne _____. Obzirom da su se promijenile okolnosti korištenja poljoprivrednog zemljišta I propisi vezani za poljoprivredno zemljište, neophodno je utvrditi bonitet zemljišta radi preporuke poljoprivrednim proizvođačima što pravilnije korištenje tog zemljišta.</p>	<p>55.000,00</p>	<p>2015 – 2016.</p>	<p>Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK</p>	<p>Općina Sapna</p>
<p>Donošenje prostorno planske dokumentacije</p>	<p>Prostorno planska dokumentacija predstavlja zaseban razvojni projekat čija realizacija je u toku i koji treba da se završi u periodu trajanja Strategije. Ovim projektom se definiše namjena površina, kao i određuju lokacije za razvoj privrede i poljoprivrede, te ostalih djelatnosti na prostoru Općine. Donošenjem ove dokumentacije olakšava se rad organa lokalne samouprave i skraćuju procedure izdavanja lokacijskih saglasnosti i dozvola za građenje, što u konačnici omogućava preduzetnicima i privrednicima da se lakše odluče za ulaganja na prostoru općine Sapna.</p>	<p>30.000,00</p>	<p>2015 – 2016.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša TK</p>

<p>Kontinuirana edukacija poljoprivrednih proizvođača</p>	<p>Era napretka nauke i tehnologije zahvatila je sve segmente života. Edukacija postaje sve više potreba kako bi se unaprijedili procesi proizvodnje i usluga. Poljoprivreda na prostorima Općine. Iz tradicionalnog načina i svaštarenja, sve više poprima elemente organizovane – planske proizvodnje (mlijeko, krastavci, maline...), zatim plastenička proizvodnja povrtnarskih kultura i uzgoj voćaka visokostablašica. Edukacija u ovoj oblasti postoji, ali je neophodno sagledati koju vrstu edukacije nudi i na koji način. Treba uraditi planski pristup edukacija radi korištenja kompetitivnih prednosti koje imaju potencijalni poljoprivredni proizvođači, te u tom smjeru vršiti edukacije isti.</p>	<p>20.000,00</p>	<p>2015 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Partneri Općine i NVO</p>
<p>Donošenje općinske legislative o pogodnostima za investiranje na prostoru općine Sapna</p>	<p>Ovaj program podrazumijeva stvaranje preduslova za razvoj Općine, te je neophodno da isti bude što prije urađen. Postojeća općinska legislativa nije usaglašena sa preduzetničkim inicijativama i čak šta više određeni zakonski propisi, na koje Općine ne može uticati, sprejčavaju stvaranje ambijenta za investicije na prostoru općine Sapna.</p>	<p>Nema direktnih ulaganja.</p>	<p>2015 – 2016.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Nema suinvestitora</p>

	Opis programa/projekta/mjere				
	<i>1.2. Provođenje marketinških aktivnosti</i>				
Projekat izrade i promovisanja pogodnosti investiranja na prostoru općine Sapna	Ovaj projekat se može raditi nakon donošenja ili usklađivanja općinske legislative o pogodnostima za investiranje na prostoru Općine ili se može raditi paralelno i na jednom i na drugom projektu kako bi se dobila što bolja usaglašenost istih. On ima za cilj promociju pogodnosti investiranja na prostore općine Sapna i privlačenje investitora. Projekat treba biti jedinstven u ponudi preduzetnicima i investitorima, bez obzira na trenutna zakonska rješenja.	30.000,00	2016 – 2017.	Općina Sapna	Viši nivoi vlasti
Izrada i realizacija projekta „Investiraj u općinu Sapna“	Projekat „ Investiraj u općinu Sapna “ ima za cilj da, prije svih, razvije lokal patriotizam ljudi sa prostora općine Sapna koji imaju razvijene biznise ili imaju novac i žele da ga investiraju negdje. Pored njih investirati na prostoru općine mogu svi vlasnici kapitala koji imaju interes a općina treba, ovim projektom, napraviti lobističku i menadžersku mrežu radi ostvarenja projekta.	50.000,00	2016 – 2020.	Općina Sapna	Partneri - konsultanti

<p style="text-align: center;">Učestvovanje poljoprivrednih proizvođača na sajmovima</p>	<p>Razvoj poljoprivrede se ne može ostvariti svšštarenjem u poljoprivrednoj proizvodnji i proizvodnjom samo za vlastite potrebe. Proizvesti tržišne viškove a ne prodati iste nije rentabilno, odnosno predstavlja gubitak za poljoprivredne proizvođače. Iz razvijenih zemelje i zemalja u okruženju sve više poljoprivrednih proizvođača, svoju robu nude na sajmovima specijalno organizovanim za ove potrebe. Poljoprivrednici sa prostora naše Općine nemaju tradiciju učestvovanja na sajmovima i čekaju da neko dođe po njihove proizvedene tržišne viškove. Program treba uraditi radi podsticanja poljoprivrednika da učestvuju na sajmovima, ne samo kao posmatrači, nego i kao izlagači. Općina treba učiniti napor da obezbijedi sredstva za učešće poljoprivrednih proizvođača sa naše općine na nekim sajmovima kako bi podstakla iste ili druge proizvođače da sami učestvuju i izlažu svoje proizvode na sajmovima.</p>	<p>20.000,00</p>	<p>2016 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Poljoprivredni proizvođači</p>
---	---	------------------	---------------------	---------------------	-----------------------------------

<p>Program održavanja manifestacije „Dani jabuke i pekmeza“</p>	<p>Ovaj program je osmišljen i djeluje u okviru MSŠ Sapna. Da bi isti mogao polučiti bolje rezultate, ovaj program treba da bude zajednička manifestacija Općine i MSŠ Sapna. Program treba da podstakne poljoprivredne proizvođače da izlažu na ovoj manifestaciji, kao i da, u narednom periodu, privuče izlagače iz ddugih općina BiH pa i zemalja iz okruženja.</p>	<p>30.000,00</p>	<p>2015 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Partneri općine Sapna, NVO i Ministarstvo turizma i saobraćaja TK</p>
	<p>Opis programa/projekta/mjere</p> <p><i>1.3. Izgradnja turističke infrastrukture</i></p>				
<p>Projekat uređenja infrastrukture dijela jezera Snježnica</p>	<p>Ovaj projekat podrazumijeva osmišljavanje uređenja infrastukture na jezeru Snježnica. Značajan je za razvoj turizma na prostoru naše općine kao i prostor kantona i šire. Infrastrukturu treba planirati i ugraditi u projekat za najzahtjevnije turističko tržište jer, realizacijom projekta treba očekivati ekonomske efekte od turizma kojih u ovom periodu nema. Kako je ovaj resurs interesantan i za susjednu općinu Teočak i za Tuzlanski kanton treba koordinirati izradu projekta sa ovim institucijama.</p>	<p>50.000,00</p>	<p>2016 – 2018.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Ministarstvo turizma i saobraćaja TK, Općina Teočak</p>
	<p>Ubrzani ritam života iziskuje potrebu za odmorom.Odmori mogu biti dnevni sedmični i godišnji, pa tako ljudi i imaju</p>				

<p>Projekat izletišta na prostoru općine Sapna</p>	<p>potrebu za određenim destinacijama na kojima se ugodno opsjećaju i odmaraju. Projekat izletišta na prostoru općine Sapna ima za cilj, prije svega, omogućiti građanima općine Sapna i susjednih općina da provedu dio dana ili vikend na uređenom prostoru namijenjenom za izletišta. Ovaj program iziskuje istraživanje načina na koji izletnici provode vrijeme izlascima na ove prostore, te osmišljavanje sadržaja koji će im omogućiti zadovoljavanje njihove potrebe.</p>	<p>50.000,00</p>	<p>2017 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša, NVO</p>
	<p>Opis programa/projekta/mjere</p> <p><i>1.4. Zaštita kulturno historijskog naslijeđa</i></p>				
<p>Program promocije i zaštite kulturno historijskog naslijeđa</p>	<p>Ovaj program predviđa zaštitu kulturno historijskog naslijeđa kao i promociju istog radi očuvanja historijskih činjenica i razvoja historijskog turizma. Poznato je da postoje određeni historijski spomenici iz prethodnog perioda (stećci, gradine...), ali da su oni prepušteni selektivnoj zaštiti i dobrovoljnim aktivnostima. Protekli rat tekođe treba da ostane u historiji zabilježen, te spomenici tog vremena moraju se graditi, čuvati i promovisati.</p>	<p>25.000,00</p>	<p>2015 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK</p>

<p align="center">Program centralnog spomen obilježja šehidima Proteklog rata</p>	<p>Ideja oko izgradnje centralnog spomen obilježja na period proteklog rata traje od završetka agresije i još uvijek nije zaživjela. Činjenica je da je neophodno preduzeti konkretne radnje da dođe do realizacije izgradnje spomen obilježja. Program spomen obilježja šehidima proteklog rata treba uraditi prema predviđenoj proceduru jer to čini veoma osjetlji projekat. On mora zadovoljiti sva aspekte od prostornog do emotivno – psihološkog i estetskog. S toga je neophodno osmisiti i uraditi program, provesti javnu raspravu, pa tek onda eaditi na izradi projekt spomen obilježja.</p>	<p align="center">70.000,00</p>	<p align="center">2016-2017.</p>	<p align="center">Općina Sapna</p>	<p align="center">Ministartsva za boračka pitanja u vladi F BiH i vladi TK</p>
<p align="center">Izrada programa i projekta spomen parka proboja prihvata srebreničana na prostor općine Sapna</p>	<p>Izrada programa i projekta spomen parka proboja i prihvata srebreničana na prostor općine Sapna podrazumijeva obuhvat više aktivnosti i širu lokaciju. Spomen park bi trebalo uraditi na lokaciji „Debeljak“ na putu Međeđa – Nezuk sa svim pratećim sadržajima koji će čuvati uspomenu na prihvata stradalnika iz Srebrenice. Projekat mora biti detaljno planiran i treba uključiti infrastrukturne i ostale društvene aspekte sa posebnom pažnjom obilježavanja prihvata na prostoru Općine.</p>	<p align="center">250.000,00</p>	<p align="center">2016 – 2020.</p>	<p align="center">Ministarstvo za boračka pitanja F BiH i Ministarstvo za boračka pitanja TK</p>	<p align="center">Općine Sapna i Srebrenica. NVO i Udruženja</p>

Strateški cilj 2

Obrazovna, kulturna i sportska infrastruktura prema potrebama mladih

Programi/projekti/mjere	Opis programa/projekta/mjere	Karakteristike programa			
		Vrijednost programa u KM	Period implementacije (godina)	investitor	suinvestitor
	<i>2.1. Institucionalno jačanje sportskih i kulturnih sadržaja za mlade na prostoru općine Sapna</i>				
Dovršetak izgradnje sportske dvorane	Sportska dvorana je u fazi gradnje. Odrađena je većina tzv “grubih“ građevinskih radova sa urađenim instalacijama električne energije. Ostali dio radova se tiče unutrašnjih završnih radova (podopolagački, parketasrki, instalacija grijnih tijela i razvoda..). Pored ovih radva neophodno je izvesti i fasadersko-izolacine radove i radove opremanja sportske dvorane.	600.000, 00	2016 – 2019.	Općina Sapna	Resorna Ministarstva sa viših nivoa ili privatni parner.

<p>Izgradnja doma kulture sa pratećim sadržajima</p>	<p>Kultura na prostoru Općine se svela na aktivnosti kulturno umjetničkog društva „Merak“ Sapna i priredbi u školama. Infrastruktura za razvoj kulture ne postoji, te je stoga, neophodno izgraditi dom kulture sa pratećim sadržajima. Veličinu objekta i prateće sadržaje treba uskladiti sa potrebama kulturnih institucija i entuzijasta zainteresovanih za razvoj ovog društvenog segmenta i lokalne politike.</p>	<p>500.000,00</p>	<p>2017 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Resorna ministarstva sa viših nivoa vlasti</p>
<p>Osnivanje gradske biblioteke sa čitaonicom</p>	<p>Potrebe za literaturom, pored školske, koju imaju škole u okviru svojih biblioteka, iskazuje sve više zainteresovanih intelektualaca koji završetkom fakulteta i nalaženjem radnog mjesta na prostoru općine, kao i studenti i ostali građani. U ranijim planovima su bili predviđeni ovi sadržaji, prije svega gradska čitaonica. Međutim, politika nije dovršila planirano te je tako neophodno izgraditi, u okviru Doma kulture, koji se planira graditi, planirati i prostorije gradske biblioteke sa čitaonicom. Pored prostora neophodno je uraditi određena aktivnosti na osnivanju JU „Biblioteka“ i obezbijediti finansijske uslove za funkcionisanje iste, kao i nabavku dovoljnog broja naslova.</p>	<p>100.000,00</p>	<p>2016 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Resorna ministarstva sa viših nivoa vlasti</p>

	Opis programa/projekta/mjere				
	2.2. Kvalitetniji društveni život mladih i povećanje obrazovnih preduslova				
Program obilježavanja manifestacije „Sapanjsko ljeto“	Ovaj program živi već nekoliko godina, ali bez osmišljavanja sadržaja koji će zadržati, što duže, ljude sa prostora općine Sapna koji žive i rade u zemljama EU ili šire. Program treba prilagoditi periodu godišnjih odmora – ljetu u mjesecima koji radnici najčešće koriste za odmore. Program „Sapanjsko ljeto“ odraditi u saradnji sa dijasporom i ljudima koji imaju kompetencije i želju da se bave osmišljavanjem i realizacijom organizacije kulturno – zabavnih sadržaja koji privlače ovu vrstu ljudi.	30.000,00	2015 – 2020.	Općina Sapna	Udrženja građana općine Sapna i udruženja građana dijaspore.
Osnivanje edukativnog centra	Edukacije neophodne građanima općine Sapna, uglavnom se odvijaju na drugim općinama. U općini Sapna, putem MSŠ Sapna, se vrši obrazovanje srednjoškolske omladine i odraslih, dok sve edukacije, odnosno programe edukacija iz drugih oblasti rade edukativni centri i NVO izvan Općine. Poslijeratnim interesovanjima za visokoškolsko obrazovanje stvoreni su preduslovi za formiranje edukativnog centra koji se može samofinansirati.	10.000,00	2016 – 2017.	Općina Sapna	Privatni partneri i NVO

Strateški cilj 3

Savremena lokalna samouprava prilagođena građanima i razvoju preduzetništva

Programi/projekti/mjere	Opis programa/projekta/mjere	Karakteristike programa			
		Vrijednost programa u KM	Period implementacije (godina)	investitor	suinvestitor
Uvođenje elektronske uprave u poslovanju općinske administracije	<p>Uvođenje elektronske uprave u općinsku administraciju podrazumijeva veću informatičko-tehničku opremljenost općine i obučeno osoblje za ovladavanjem modernim tehnologijama. Osoblje, pored toga što treba biti obučeno da koristi ovu vrstu tehnologija, mora biti i spremno na prihvatanje novih i naprednijih postupaka u pružanju usluga građanima i ostalim stejkholderima općine.</p> <p>Elektronska uprava podrazumijeva potpuno upravljanje predmetima elektronskim putem i mogućnost stejkholdera da prate, elektronski, kretanje svog podneska, kao i način da se mnogi predmeti mogu završiti bez fizičkog dolaska u općinu.</p>	35.000,00	2016 – 2020.	Općina Sapna	Mogućnost donatorskih sredstava

<p>Edukacija zaposlenih u općinskoj administraciji</p>	<p>Razvojem nauke i tehničkih unapređenja u svim segmentima života iziskuje potrebu za općinskom administracijom spremnom na česte promjene i na stalno praćenje promjena u pružanju usluga iz domena lokalne uprave. Promjene podrazumijevaju stalnu edukaciji i učenje.</p> <p>Osnivanjem Agencije za državnu službu došlo je i do potrebe da se državni službenici edukuju u mnogim oblastima obzirom da sve češće dolaze u situaciju da primijene nova znanja ili propise a da za to nisu kompetentni. Ove edukacije, uglavnom imaju efekta, ali su potrebne i dodatne interne edukacije zbog specifičnosti svake lokalne samouprave.</p> <p>Edukacija je korisna i ona treba pratiti novine u pružanju usluga, obuku za korišćenje softvera, sve vrste komunikacije, konflikte i upravljanje konfliktima itd. Mnoge edukacije se mogu izvoditi unutar organa lokalne samouprave ili vlastitim ljudskim potencijalima ili angažovanjem konsultanata. Edukacijom treba obahvatiti sve zaposlenike organa lokalne samouprave. Ovaj program treba biti kontinuiran.</p>	<p>15.000,00</p>	<p>2016 – 2020.</p>	<p>Općina Sapna</p>	<p>Sindikato</p>
---	--	------------------	---------------------	---------------------	------------------

	Opis programa/projekta/mjere				
	<i>3.2. Razvijen nevladin sektor i otvorena lokalna samouprava</i>				
<p align="center">Program pomoći NVO kod izrade i apliciranja projekata</p>	<p>Ovaj program podrazumijeva obuku članova NVO za izradu programa sa kojima mogu aplicirati na programima i projektima kod donatora. Avakvu vrstu obuke, putem jedne nevladine organizacije iz Bratunca, i udruženje žena Sapna je prošlo edukaciju za izradu isti.</p> <p>Pored obuke aktivista NVO za izradu programa, ovdje treba posebno istaći da se putem edukativnog centra, koji je predviđen Strategijom, može pomagati NVO pri izradi projekta i programa. Edukativni centar će imati edukovane ljude, po posebnim sektorima, za edukacije i izradu programa.</p>	10.000,00	2016 - 2020.	Općina Sapna	Edukativni centar i NVO
<p align="center">Izrada i realizacija projekta „Poduzetnik u ulozi zaposlenika u organu lokalne samouprave“</p>	<p>Pružanje usluga u lokalnoj samoupravi je u disproporciji sa potrebama građana, odnosno preduzetnika. Administracija kasni u svim segmentima za razvojem preduzetništva. Često dolazi do nerazumijevanja zaposlenika koji pružaju usluge preduzetnicima i preduzetnika koji traže uslugu. Kako bi preduzetnici razumjeli probleme sa kojima se susreću</p>				

	zaposlenici prilikom pružanja usluga neophodno je da preduzetnici bar jedan dan budu „šalterski službenici“ te da učestvuju u pružanju usluge kolegi preduzetniku i da uoče složenost zakonske procedure, te da u svojim aktivnostima evidentiraju iste, zajedno sa organom lokalne uprave, pokušaju naći rješenje problema sa kojima se oni susreću u općinama i općinski službenici sa zakonskim propisima.	5.000,00	2016 – 2020.	Općina Sapna	Donacije preduzetnika
	Opis programa/projekta/mjere				
	3.3. Osnaživanje sistema socijalne i zdravstvene zaštite na prostoru općine				
Projekat zgrade Centra za socijalni rad	JU centar za socijalni rad Sapna nema svoj vlastiti prostor, koristi prostor Vlade TK-a koji neispunjava osnovni strukturni standard, standard pristupa teže pokretnim osobama. Projekat zgrade Centra za socijalni rad podrazumijeva izgradnju posebne zgrade za potrebe ove ustanove. Općina Sapna će odrediti i dodjeliti zemljište za gradnju, izdati potrebne dozvole te u saradnji sa Centrom za socijalni rad izraditi projektno tehničku dokumentaciju. Centar će kod viših nivoa vlasti i NVO sektora zagovarati i tražiti projekte izgradnje objekta. Projekat može	200.000,00	2016. - 2020.	Općina Sapna Kantonalni i Federalni organi vlasti NVO	Partneri u izgradnji objekta

	biti tako osmišljen da se u partnerstvu gradi zajednička zgrada za više organizacija ili institucija ali prostor Centra za socijalni rad će ispunjavati kapacitete i standarde potrebne obavljanju funkcija Centra za socijalni rad.				
Podrška porodicama sa trećim i više djece	Natalitet na prostoru općine Sapna je smanjen. Potrebno je napraviti projekat podrške rađanju djece tako što će sve porodice sa troje i više djece dobiti finansijsku podršku iz budžeta Općine. Program podrške porodicama sa trećim i više djece podrazumijeva da će se svake godine u budžetu planirati određena sredstva kao finansijska podrška porodicama. Porodicama sa troje i više djece će škole obezbjediti besplatne udžbenike.	10.000,00	Svake godine	Općina Sapna	JU Centar za socijalni rad Osnovna škola Srednja škola NVO
Upravljanje zdravstvenom zaštitom u službi građana	Upravljanje zdravstvenom zaštitom treba da bude takvo da sistem bude u funkciji građana. Ovaj program podrazumijeva da JU dom zdravlja Sapna donese određene odluke o većem izdvajanju sredstava za opremanje, nabavku opreme i potrošnog medicinskog materijala koji je potreban za pružanje intervencija građanima. Upravni odbor će uraditi detaljnu analizu finansijskog plana i mogućnosti većeg izdvajanja sredstava za materijalna		2015.	JU Dom zdravlja Sapna	Zavod zdravstvenog osiguranja

	sredstva koja su potrebna za pružanje usluga građanima i rezultate analize dostaviti općinskom vijeću Sapna.				
Strateški cilj 4					
Izgradnja moderne komunalne infrastrukture u cilju zaštite životne sredine					
Programi/projekti/mjere	Opis programa/projekta/mjere	Karakteristike programa			
		Vrijednost programa u KM	Period implementacije (godina)	investitor	suinvestitor
	<i>4.1. Modernizacija i izgradnja putne i komunalne infrastrukture</i>				
Lobiranje za obezbjeđenje sredstava za asfaltiranje putne komunikacije Sapna-Priboj	<p>Putna komunikacija Sapna – Teočak – priboj pripada regionalnim putnim pravcima te stoga nije u nadležnosti Općine nego Direkcije cesta TK. Obzirom da je ova putna dionica i ranije bila regionalni pravac kojim je upravljala i gazdovala Direkcija, zbog klizišta je bio zatvoren oko 10. Godina. Zahvaljujući naporima predstavnika Općine dio ove putne dionice od Sapne do Goduša je skoro u potpunosti asfaltiran.</p> <p>Kako bi što prije bila modernizovana, odnosno asfaltirana dionica ovog</p>			Općina Sapna	Direkcija cesta TK

	regionalnog puta od Goduša do općine Teočakpotrebno je napraviti i realizirati program lobiranja za asfaltiranje ove putne dionice.	10.000, 00	2016 – 2019.		
Izrada programa permanentnog održavanja lokalne putne mreže	U postrarnom periodu lokalna putna mreža je modernizovana, tako da su gotovo sve mjesne zajednice povezane asfaltnim putevima sa sjedištem Općine. Kako su lokalni putni pravci asfaltirani bez adekvatne planske i projektne dokumentacije, neophodno je napraviti i realizirati petogodišnji plan održavanja ovih putnih pravaca. Razlog za izradu ovoga programa jeste plansko upravljanje i permanentno održavanje lokalnih puteva koji su u nadležnosri općine.	5.000,00	2015 – 2016.	Općina Sapna	
Izrada programa održavanja i modernizacije vodovoda, kanalizacionih kolektora i regulacije vodotoka	Na prostoru općine Sapna, gotovo u svim mjesnim zajednicama su izgrađeni sistemi vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih voda. Kanalizaconi kolektori su, zbog specifičnosti terena, izgrađeni kao zasebni u više mjesnih zajednica i naselja. Jedino kolektor kroz općinu Sapna predstavlja jedan veći kanalizacioni sistem koji nije dovršen. Program modernizacije i održavanja vodovoda i kanalizacionih kolektora			Općina Sapna	Mjesne zajednice i JKP „Sapna“

	raditi u saradnji Općine sa mjesnim zajednicama i JKP „Sapna“. Prije svega kanalizacione sisteme treba dati na upravljanje JKP na isti način kako su dati i vodovodni sistemi.	15.000,00	2016 – 2018.		
	Opis programa/projekta/mjere				
	<i>4.2. Zaštita okoliša</i>				
Program kartiranja klizišta	Općina Sapna se nalazi na obroncima planine „Majevice“ koja, kako tvrde geolozi, ima osobinu čestog klizanja terena. U maju avgustu 2015. godine Općinu je pogodila elementarna nepogoda tako da su aktivirana stara i javilo se mnogo velikih klizišta. Ta klizišta treba unijeti u prostotno plansku dokumentaciju, kao i napraviti zaseban program evidencije i kartiranja klizišta.	30.000,00	2016 – 2019.	Općina Sapna	
Projekti sanacije klizišta	Na osnovu programa evidencije i kartiranja klizišta, utvrđuje se lokalitet i veličina istog. Veliki broj klizišta koji su uništili objekte, neke ugrozili i napravili štetu na poljoprivrednom i šumskom zemljištu, su evidentirani, a za neke su urađeni projekti sanacije. Pored klizišta za koja je urađena projektna dokumentacija neohodno je utvrditi				

	prioritete i napraviti projekte sanacije klizišta koja trebaju dovesti do normalizacije života na ovim prostorima.	500.000,00	2014 – 2020.	Općina Sapna	Viši nivoi vlasti
Nastavak gradnje riječnog korita	Korito rjeke Sapna je uređeno kroz centralni dio sjedišta općine: Za dionicu korita od starog mosta prije vitiničke raskrsnice, pa do mosta kod sportske dvorane urađena je kompletna dokumentacija za gradnju te je neophodno isprojektovati i izgraditi regulaciju nizvodno od sporske dvorane do entitetske linije u Donjem Zaseoku, kao i uzvodno nastaviti projektovati i izgraditi regulaciju do trafo . postrojenja 35/10 kv ispod Žuja.	3.000.000,00	2015 – 2020.	Ministarstvo za poljoprivredu vodoprivredu i šumarstvo TK	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slivovi rijeke Save; 2. Općina Sapna

3.5. Provedba strategije razvoja

Teritorija općine Sapna je prepoznata kao područje velikih razvojnih potencijala. Strategija razvoja općine Sapna 2014-2020 evidentirala je sve ove potencijale i na osnovu njih ukazala na strateške ciljeve i mjere koje treba realizirati u budućnosti. Donošenjem razvojne vizije općine Sapna sa pripadajućim strateškim ciljevima, mjerama i programima stvoreno je polazište željenog razvoja općine Sapna.

Usvojeni pravci razvoja početna su osnova te zahtjevaju sistemski i dobro organizovan pristup usmjeren na realizaciju donesenih mjera koje u konačnici rezultiraju ostvarenjem strateških ciljeva i vizije kao željene slike općine Sapna u budućnosti.

Kako je sama izrada strateškog dokumenta podrazumijevala participativni pristup koji je podrazumijevao uključivanje šire lokalne zajednice različitih sektora to je isti princip potrebno primjeniti i u provođenju strategije razvoja. Naime potrebno je obezbjediti široko učešće aktera lokalne zajednice u realizaciji strateškog dokumenta kako bi se obezbjedio legitimitet procesa i njegovo uspješno provođenje. Na nivou općine je potrebno sklapati partnerstva između javnog, privatnog i NVO sektora u cilju realizacije predviđenih mjera.

S obzirom na značaj i sveobuhvatnost strategije razvoja neophodno je formiranje posebnog tima na projektnoj osnovi unutar općine Sapna koji će biti pod direktnom ingerencijom općinskog načelnika. Tim za provođenje strategije razvoja bit će formiran i organiziran na principu projektnog menadžmenta što znači da će se za pojedinu mjeru formirati poseban tim sastavljen od stručnog kadra iz jedinica lokalne samouprave, organizacija na koje se mjera odnosi i vanjskih stručnjaka. Na čelu tima za provođenje strategije razvoja općine Sapna je načelnik općine a on može imenovati ovlaštenu osobu koja će koordinirati oblikovanje projektne organizacije, pripremu konkretnih projekata, iznalaženje izvora finansiranja projekata, nadzor nad provođenjem projekata te informisanje nadležnih tijela općine Sapna i javnosti o dinamici provođenja programa odnosno projekata.

Jedan od svakako najizazovnijih zadataka tima za provođenje strategije razvoja jeste iznalaženje najpovoljnijeg modela realizacije projekata. Modeli će se međusobno razlikovati zavisno od vrste i obilježja projekta na koji se odnose. Neki projekti su u nadležnosti općine, neki u nadležnosti viših nivoa vlasti posebno resornih kantonalnih ministarstava a za neke projekte nisu potrebna finansijska sredstva jer svojim ciljem usmjeravaju određene sektore na djelovanje kako bi povećali kvalitet života na prostoru općine Sapna.

Za realizaciju projekata potrebno je prvo valorizirati općinske potencijale te spremnost viših nivoa vlasti za realizaciju ili učešće u realizaciji projekata. Naravno u realizaciji projekata koristiti i mogućnosti nevladinog sektora.

3.6. Monitoring i evaluacija

Monitoring (praćenje) i evaluacija (vrednovanje) stepena realizacije Strategije podrazumjeva sistem za mjerenje napredka ostvarenja ciljeva te preduzimanje određenih mjera s ciljem korekcija ukoliko se ukaže potreba za istim. Navedene mjere podrazumjevaju, prikupljanje podataka i ocjenu ostvarenja ciljeva tokom perioda realizacije u svrhu usporedbe sa planiranim u Strategiji.

Monitoring će vršiti Komisija za planiranje općinskog razvoja (KPOR), koja predstavlja stalno radno tijelo u Općinskom vijeću⁴³. Komisija bi trebala kontinuirano raditi analizu realizovanih projekata, sa akcentom na prepreke u realizaciji te predlagati određene smjernice kako bi se postigla efikasnija realizacija Strategije.

Komisija ima obavezu da sačini plan za monitoring, koji bi trebao da sadrži:

- zaduženja članova komisije u procesu monitoringa;
- definisati vremenski plan monitoringa;
- upoznati članove komisije sa općeprihvaćenim standardima monitoringa;
- odrediti termine monitoringa.

Osnovni ciljevi monitoringa su: opravdanost kojom se provjerava postoji li potreba za određenim programom; efikasnost kojom se mjeri iskorištenost resursa; odgovornost kojim se mjeri koliko je određeni program realizovan. Nakon dobivenih informacija prati se učinkovitost i adaptira se upravljanje projektima, te se pravi projekcija koje programe treba poboljšati.

Uspješnost monitoringa zavisi i od primjene informaciono-komunikacionih tehnologija pri prikupljanju i obradi podataka. Baza podataka bi trebala da sadrži: detaljne podatke o svakom programu, ključne rezultate svakog programa i individualno praćenje svakog projekta.

Evaluacija realizacije strategije se radi na godišnjem nivou na osnovu projektnih i programskih indikatora te plana implementacije. Za uspješnu evaluaciju potrebno je koristiti uređene baze podataka koje se ažuriraju jednom do dva puta godišnje.

Da bi se uspješno prikupili podaci potrebno je sljedeće:

- urediti lako održive sekundarne baze podataka;
- kontinuirano pratiti promjene i pomake prema standardizovanim metodama;
- vršiti redovna ispitivanja aktera;
- razvrstavati podatke po dobroj i spolnoj strukturi gdje je to moguće;
- vršiti godišnje ocjenjivanje ostvarenja Strategije;
- pratiti stepen realizacije programa.

⁴³ Komisija pomaže općinskim organima u pripremi i implementaciji strategija kratkoročnog, srednjoročnog i dugoročnog razvoja; isituje i analizira socio-ekonomsko stanje u Općini; vrši analizu informacija...; Detaljnije, Zbirka propisa općine Sapna 2012. godina.

Godišnju evaluaciju treba provesti u periodu prije utvrđivanja budžeta za narednu godinu. Potrebno je detaljno ispitati svaki segment koji se odnosi na prioritete Strategije kako bi se ocjenila uspješnost projekata i kako bi se na vrijeme mogao korigovati budžet.

Nalaze evaluacije razmatra Načelnik, Lokalni razvojni tim i Općinsko vijeće. Predložene ispravke Strategije Općinsko vijeće prihvata ili odbija. Ukoliko dođe do izmjena, one trebaju ići u pravcu poboljšanja i mjenjanja razvojne politike na lokalnom području. Nakon prihvatanja evaluacije neophodno je upoznati ključne aktere u izradi Strategije.

4. LITERATURA I IZVORI

1. Federalni zavod za programiranje razvoja, F BiH (2010., 2011., 2012., 2013): Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo
2. JU Direkcija regionalnih cesta Tuzlanskog kantona, (2014): Dokumentacija, Tuzla
3. Jusuf Omerović, (2011): Sapna - antropogeografski prikaz, Baština sjeveroistočne Bosne, IV, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona, Tuzla.
4. Jusuf Omerović, (2008): Općina Sapna. – Monografija: deset godina od ponovnog formiranja općine Sapna, Općina Sapna, Tuzla
5. Općina Sapna, (2014): Služba za urbanizam, stambeno komunalne, imovinsko pravne i geodetske poslove
6. Općina Sapna, (2014): Općinsko vijeće Sapna
7. Općina Sapna, (2014): Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i boračka pitanja
8. Općina Sapna, (2014): Služba za privredu, budžet i finansije općine Sapna
9. Šunje A.,(2008): „Top menadžer: vizionar i strateg“ (treće neizmijenjeno izdanje), Tirada, Sarajevo